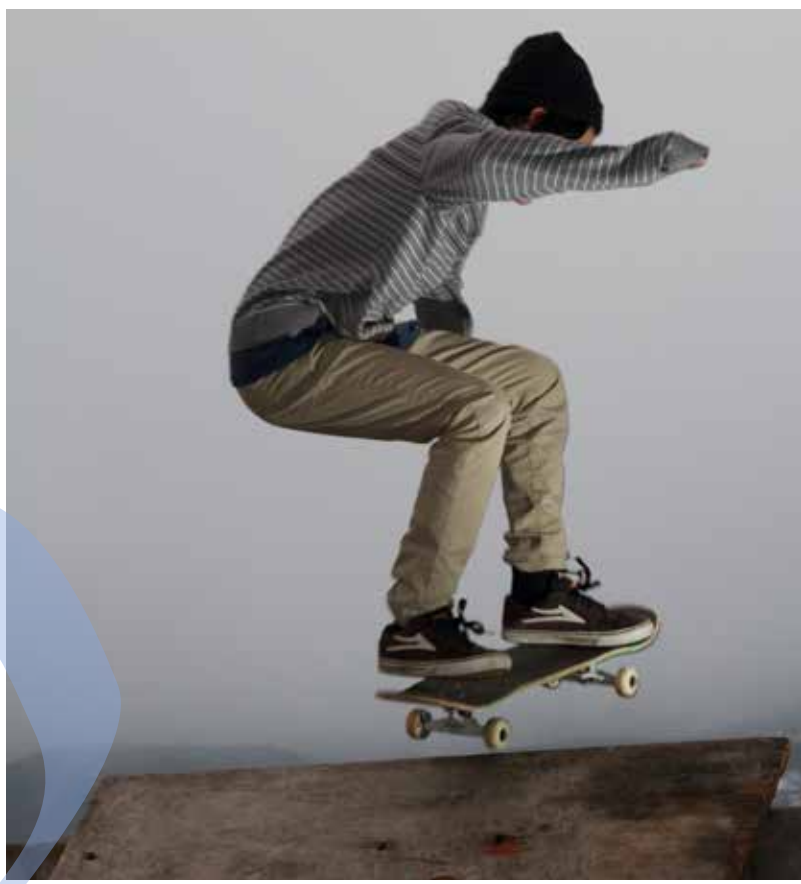

Tilstandsrapport 2015

Kommunereform - økonomi - folkehelse - oppvekst og utdanning - sosial og barnevern - helse og omsorg - landbruk - miljø - plan- og bygningsloven - samfunnssikkerhet og beredskap

Innhold

Kommunereform	4
Økonomi	6
Folkehelse - et felles ansvar!	20
Oppvekst og utdanning	22
Grunnskole	27
Sosial og barnevern	34
Barnevern	36
Sosialtjenesten	38
Helse og omsorg	42
Landbruk	54
Miljø	62
Planlegging, bolig- og bygningsrett	72
Samfunnssikkerhet og beredskap	74
KOSTRA	76
Fylkesmannen i Buskerud	79

VISJON

Fylkesmannen - til beste for Buskerud

Begivenhetsrikt år

2014 var mitt første hele kalenderår som leder av Buskerud fylkesmannsembete. Det har vært et begivenhetsrikt år.

Jeg vil først fremheve vårt oppdrag rundt kommunereformen. Alle våre 21 kommuner har i løpet av 2014 kommet godt i gang med denne prosessen. Felles oppstartsmøte med kommunene ble avholdt våren 2014. Vår prosessveileder som tiltrådte stillingen i august, besøkte sammen med undertegnede samtlige 21 formannskap i løpet av august/september for å sikre at kommunene startet reformprosessen. I tillegg har vi deltatt på en rekke oppfølgende møter med kommuner og regionråd, deltatt på folkemøter, holdt foredrag i ulike fora, skrevet kronikker og vært aktive på sosiale medier, og med egne nettsider.

På landbruksområdet er vi LMD's økologiske foregangsfylke på jordstruktur og jordkultur. Hovedmålet er å bidra til gjenoppbygging av biologisk mangfold og humus i matjorda. På skogsiden har Buskerud de siste par årene mistet mye av sin treforedlingsindustri, og gitt oss store utfordringer. Derfor har vi i 2014 utarbeidet «Strategi for økt aktivitet i skogbruket i Buskerud 2014-2017», for få fange opp de mest aktuelle problemstillingene innen skogbruket i vårt fylke.

Også på arealsiden har vi store utfordringer. Den sterke befolkningsveksten i Osloområdet fører til økt tilflytting til kommuner i nedre Buskerud. Dette setter sterkt press på landbruksarealer, kulturlandskap og frilufts- og naturområder, i tillegg til støy og luftforurensning. Derfor er det igangsatt ulike utredningsarbeider med målsettinger om at økt transportbehov primært skal løses med kollektivtrafikk, sykkel og gange, og at veksten i første rekke skal kanaliseres i nærheten av de store transportaksene.

Innen helse og sosialområdet fikk embetet godkjenning i 2014 av Statens helsetilsyn til å arbeide med en alternativ utforming av tilsynsrapportene ved systemrevisjon på de kommunale tjenesteområdene innen helse, sosial og barnevern. Målsettingen var å gjøre rapportene mer lesevennlig, informativ og spisse det sentrale budskapet.

Med bakgrunn i satsingen «Ungdomstrinn i utvikling/GNIST» har GNIST-partnerne på fylkesplan (KS, Utdanningsforbundet, HVB, fylkeskommunen og fylkesmannen) utviklet en varig Buskerud-modell for samarbeid om barnehage og utdanning. Samarbeidet er basert på best mulig utnyttelse av de samlede personelle og økonomiske ressurser, koordinering av sentrale og regionale tiltak og initiering/gjennomføring av ulike tiltak rettet mot hele fylket.

På utdanningsområdet er det gjennomført «ny» tilsynsmetodikk. Veiledningsperspektivet er styrket, slik at barnehageeiere og skoleeiere blir kurset og veiledet i god tid før selve tilsynet, som igjen gir eierne muligheter for å rette opp forhold som kan lede til avvik/pålegg.

Det er selvsagt mange flere temaer som kunne ha vært nevnt i dette forordet. Men eksemplene ovenfor viser noen av de utfordringene kommunene i Buskerud står overfor i årene som kommer. I årets tilstandsrapport fremhever vi sentrale utviklingstrekk og noen utfordringer som Fylkesmannen i Buskerud ser.

Hos Fylkesmannen har alle ansatte en felles visjon om å arbeide til beste for Buskerud.

*Beste hilsen
Helen Bjørnøy
Fylkesmann i Buskerud*

Kommunereform

Samfunnet er i endring. Vi blir flere, vi blir eldre, og vi er mer mobile.

Kommunene er selve fundamentet i velferds-Norge. Nå handler det om å tilpasse kommunestrukturen inn i en ny tid tilpasset de endringer som kommer.

Stortinget behandlet i juni 2014 innstillingen fra regjeringen om å iverksette en kommunereform. Flertallet var positive til at alle landets kommuner høsten 2014 inviteres til å delta i prosesser med sikte på å vurdere og å avklare om det er aktuelt å slå seg sammen med nabokommuner. Flertallet forventer at kommunene på en god måte fra starten av involverer innbyggerne, organisasjoner og ansatte på en god måte.

Det er 50 år siden siste store endring i kommunestrukturen i Norge. I løpet av disse årene har kommunene fått stadig flere oppgaver og mer ansvar. Kommunene er i dag helt sentrale aktører for å løse viktige samfunnsutfordringer. I tillegg må kommunene være i stand til å håndtere nye velferdsreformer i framtiden. Dette stiller store krav til kommunene, som må rustes for å kunne møte framtidens krav og behov.

Regjeringen mener det er viktig at innbyggerne sikres et godt og likeverdig tjenestetilbud uavhengig av hvor de bor i landet. Økt oppgaveomfang og flere spesialiserte oppgaver sammen med økte krav til kvalitet i tjenestene og økte forventninger fra innbyggerne, stiller store krav til kommunene om sterke fagmiljø og tilstrekkelig kapasitet og kompetanse.

Vi blir flere i Norge, vi blir eldre og flytter stadig oftere på oss. De 20 største byregionene har tatt 85 % av befolkningsveksten i perioden 2000-2014 - og har økt med 538.000 innbyggere av en total vekst på 631.000 innbyggere. Det er et ønsket mål fra regjeringens side at arbeidet med kommunereformen bidrar til å se nærmere på hvordan innbyggernes bo- og arbeidsregion («hverdagsregioner») kan utgjøre en større enhetlig helhet.

Stortingets vedtak om å iverksette en kommunereform handler om utfordre kommunene til å diskutere hvordan man skal organisere seg for å møte framtidens utfordringer. Er det

samsvar mellom den struktur kommunene har i dag og de oppgaver de skal løse de neste 20 – 30 år?

Kommunereformen handler om å overføre nye oppgaver til større kommuner. Større kommuner, med gjennomgående god kapasitet og kompetanse, vil kunne gjennomføre en velferdspolitik i henhold til nasjonale mål, og behovet for statlig detaljstyring vil reduseres. Derfor er kommunereformen en reform for å styrke lokaldemokratiet.

Proessen

Tidsrammen kommunene arbeider innenfor er knapp. Våren 2016 skal alle kommuner fatte vedtak om fremtidig retningsvalg. Fylkesmannen er av regjeringen gitt ansvaret for å følge opp og tilse at alle kommunene derfor kommer i gang med diskusjonen om fremtidig kommunestruktur og sikrer bred involvering av blant innbyggere i forkant av vedtak.

Alle de 21 kommunene i Buskerud har i løpet av 2014 kommet godt i gang med kommunereformprosessen. Felles oppstartsmøte med kommunene ble avholdt våren 2014. Prosessveileder som tiltrådte stillingen i august, besøkte sammen med fylkesmannen samtlige 21 formannskap i løpet av august/september for å sikre at kommunene startet reformprosessen. Fylkesmannen har prosjektorganisert kommunereformarbeidet med bredt sammensatt styrings-, referanse- og prosjektgruppe for å sikre fremdrift i kommunene. Fylkesmannen har deltatt på en rekke oppfølgende møter med kommuner og regionråd - også sammen med andre fylkesmannsembeter når kommunesammenslåing diskuteres på tvers av fylkesgrenser. Det har vært avholdt fellessamlinger for kommunene og regional stat. Fylkesmannen har deltatt på folkemøter, holdt foredrag, skrevet kronikker og vært aktiv på sosiale

medier for å synliggjøre betydningen av å diskutere fremtidig kommunestruktur. Det er opprettet egne nettsider for kommunereformarbeidet i Buskerud.

Høsten 2014 har på mange måter vært en 'modningsprosess' for formannskap og kommunestyre. Ved overgangen til 2015 handler det om å ta debatten ut til folket (innbyggerinvolvering). Fylkesmannen har stilt til rådighet 7 millioner kroner til denne modnings- og involveringsprosessen i kommunene. I tillegg gis det økonomisk støtte til gjennomføring av innbyggerundersøkelser. Utover i 2015 vil debatten mer og mer klargjøre hvilke retningsvalg med tanke på fremtidig struktur den enkelte kommune vil ta.

”

*Stortinget vil behandle
Stortingsmelding 14
«Kommunereformen – nye
oppgaver til større kommuner»
9. juni 2015*

Regjeringens mål for en ny kommunereform:

1. Gode og likeverdige tjenester til innbyggerne

Større kommuner med bedre kapasitet og kompetanse vil legge til rette for gode og likeverdige tjenester over hele landet. Større fagmiljø vil gi mer stabile arbeidsmiljø, bredde i kompetansen og en bredere tiltaksportefølje, særlig i små og spesialiserte tjenester.

2. Helhetlig og samordnet samfunnsutvikling

Kommunesektoren skal bli bedre i stand til å løse nasjonale utfordringer. Reformen skal bedre forutsetningene for en styrket og samordnet lokal og regional utvikling i alle deler av landet både når det gjelder arealbruk, samfunnssikkerhet og beredskap, transport, næring, miljø og klima, og også den sosiale utviklingen i kommunen. Det er ønskelig at kommunegrensene i større grad tilpasses naturlige bo- og arbeidsmarkedsregioner.

3. Bærekraftige og økonomisk robuste kommuner

Større kommuner vil ha større ressursgrunnlag og kan også ha en mer variert befolknings- og næringssammensetning. Det gjør kommunene mer robuste overfor uforutsette hendelser og utviklingstrekk. Bærekraftige og økonomisk robuste kommuner vil legge til rette for en mer effektiv ressursbruk innenfor begrensede økonomiske rammer.

4. Styrke lokaldemokratiet og gi større kommuner flere oppgaver

Større og mer robuste kommuner kan få flere oppgaver. Dette vil gi økt makt og myndighet til kommunene, og dermed økt lokalt selvstyre. Større kommuner vil også redusere behovet for interkommunale løsninger. Færre og større kommuner som gjennomfører en velferdspolitik i henhold til nasjonale mål, vil redusere behovet for statlig detaljstyring. Kommunene vil slik få større frihet til å prioritere og tilpasse velferdstilbudet til innbyggernes behov.

Økonomi

Buskerud har til sammen vel 275.000 innbyggere fordelt på et areal på ca. 15.000 kvadratkilometer. Buskeruds største kommune i areal er Nore og Uvdal kommune. Denne kommunen har også færrest innbyggere per kvadratkilometer. 11 av 21 kommuner har under 5.000 innbyggere. 3 av kommunene med høyest befolkningstetthet, Drammen, Nedre Eiker og Røyken, har minst areal. Vel 40 % av Buskeruds befolkning bor i disse 3 kommunene.

Årsregnskapet for 2014 viser en svekkelse av netto driftsresultat samlet for kommunene på landsbasis fra 2,7 % i 2013 til 1,3 % i 2014. Den samme tendensen vises også for kommunene i Buskerud, der resultatet er redusert fra 2 % i 2013 til 1,2 % i 2014. 2014 er det første året kommunene ikke lenger kan føre momskompensasjon fra investeringer i driften. For mange kommuner medfører dette at driftsresultatet reduseres med godt over 1 prosentpoeng. Samtidig hadde kommunene i 2014 stor svikt i skatteinntektene. For Hole kommune ble svikten i skatteinntektene betydelig. 6 av kommunene i Buskerud hadde i 2014 et negativt netto driftsresultat. Hole kommunes resultat utgjør – 8,8 % av inntektene.

Premieavvik

Premieavviket bidrar i stor grad til det positive driftsresultatet. Helt siden ordningen ble innført for over ti år siden, har premieavviket bidratt til å gi et kunstig forbedret driftsresultat. Samtidig har likviditeten blitt tilsvarende forverret. Samlet sett har kommunesektoren et oppsamlet premieavvik på 31,9 mrd. kroner stående i balansen. For kommunene i Buskerud utgjør det akkumulerte premieavviket om lag 1,6 mrd. kroner.

Økende lånegjeld

Kommunene i Buskerud hadde i 2014 et gjeldsnivå på 78,4 % av inntektene. Dette er en økning på 13,3 prosentpoeng. 2 av kommunene i Buskerud, Drammen og Røyken (inkl. REAS) har et gjeldsnivå på over 100 % av inntektene. 3 av kommunene, Lier, Hole og Nedre Eiker, har et gjeldsnivå på over 80 % av inntektene.

Totalt sett har kommunene i Buskerud styrket disposisjonsfondet med 0,7 prosentenheter til 7,8 % av inntektene. Imidlertid er det betydelige forskjeller mellom kommunene. 4 av kommunene har et disposisjonsfond på under 1,6 % av inntektene. Spesielt Ringerike og Nedre Eiker er i en sårbar situasjon uten tilgjengelige reserver.

Bærekraftig økonomi

Det er nødvendig for kommunene å fokusere på å skape en bærekraftig økonomi. Kommunene må opparbeide seg buffere til å takle svingninger og uforutsette hendelser. Driftsbalansen og netto driftsresultat er det beste uttrykket for om en kommunes gjeldsnivå er for høyt og bør legges til grunn for å finne et forsvarlig gjeldsnivå. For Nedre Eiker kommune er situasjonen svært utfordrende. Kommunen hadde i fjor et negativt resultat på 2,2 % av inntektene, gjeldsnivå på 80,4 % av inntektene og disposisjonsfond på 0,2 % av inntektene. Denne kombinasjonen gjør at Nedre Eiker har et svært lite økonomisk handlingsrom og er ekstra sårbar ved en renteøkning. En slik situasjon kan medføre betydelige kutt i velferden for innbyggerne.

Fokusområder

- Bærekraftig økonomi
- Økonomisk handlingsrom
- Forsvarlig gjeldsbyrde

Utfordringer

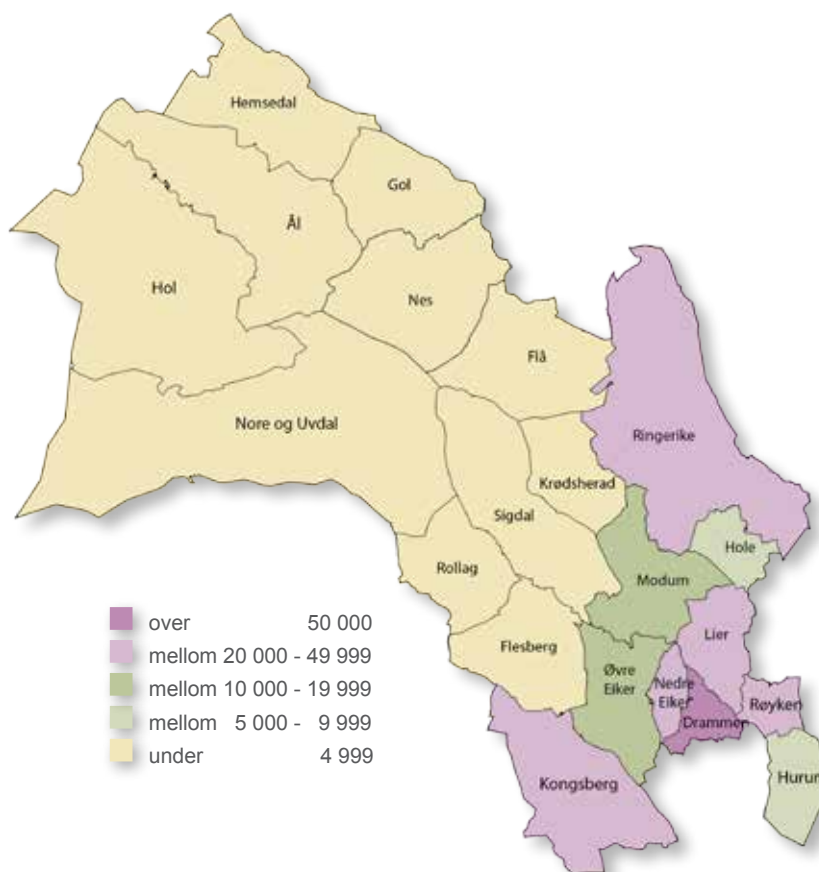
- Gode velferdstjenester
- Økende pensjonskostnader
- Økende gjeldsgrad

Vi blir flere

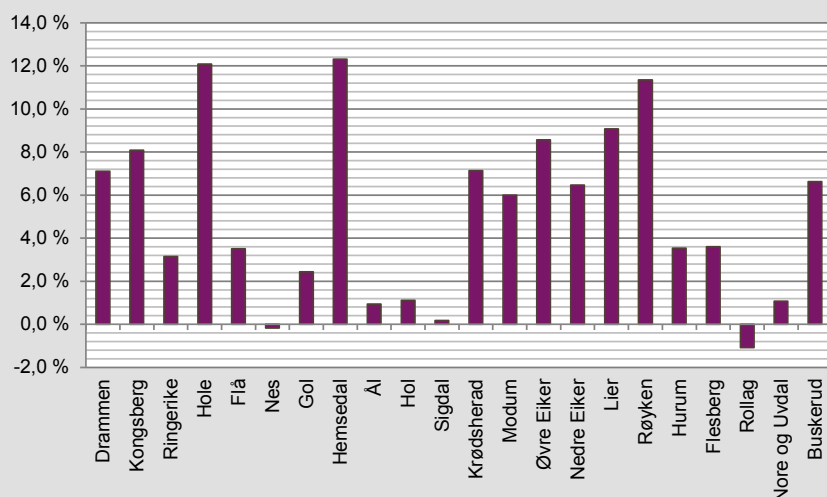
Folketallet i Buskerud har økt med 2.885 personer i 2014. Pr. 1. januar 2015 var 275.124 personer bosatt i fylket. Størst prosentvis befolkningsvekst hadde Røyken kommune med 2,3 %. Deretter følger Hemsedal med 2,2 %. 5 kommuner hadde en befolkningsnedgang, Flå, Nes, Gol, Rollag og Nore og Uvdal. Alle disse kommunene er små kommuner med under 5.000 innbyggere.

Befolkningsutvikling 2014

Kommune	Innbyggere per 31.12.14	%-vis vekst
Drammen	67 129	1,4 %
Kongsberg	26 769	1,4 %
Ringerike	29 730	0,4 %
Hole	6 718	1,9 %
Flå	1 028	-0,5 %
Nes	3 427	-0,5 %
Gol	4 592	-0,8 %
Hemsedal	2 345	2,2 %
Ål	4 717	0,1 %
Hol	4 492	0,9 %
Sigdal	3 526	0,5 %
Krødsherad	2 273	0,4 %
Modum	13 711	1,0 %
Øvre Eiker	18 047	0,7 %
Nedre Eiker	24 166	1,5 %
Lier	25 390	0,9 %
Røyken	21 101	2,3 %
Hurum	9 373	0,5 %
Flesberg	2 664	-0,7 %
Rollag	1 380	0,8 %
Nore og Uvdal	2 546	-0,4 %
Buskerud	Sum	Sum

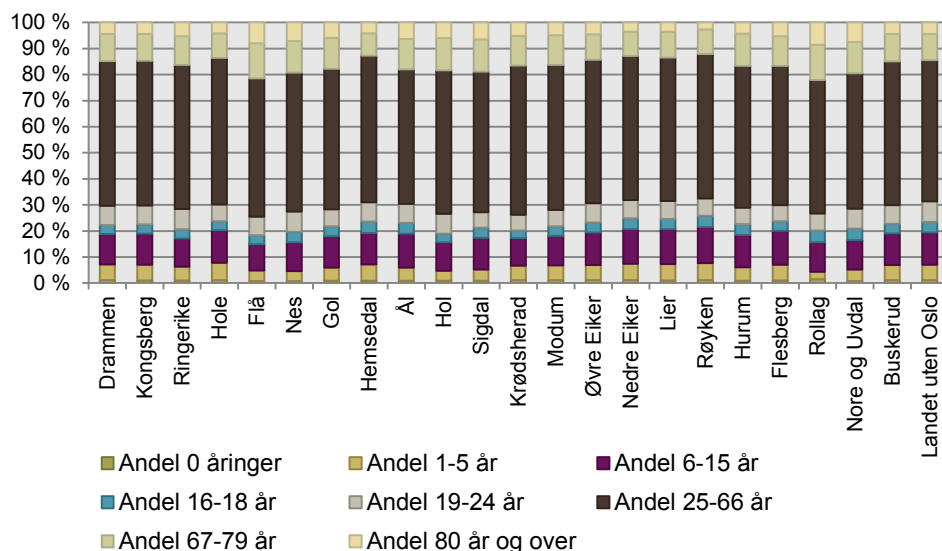
Vekst i de fleste kommunene med unntak av 2 kommuner

Diagrammet viser folketallsutviklingen i kommunene i Buskerud i perioden 2009 – 2014.

I denne perioden har folketallet i Buskerud økt med 6,6 %. 3 av kommunene, Hemsedal, Hole og Røyken har alle en betydelig vekst på over 11 %. Lier, Øvre Eiker og Kongsberg har en vekst på over 8 %. 2 av fylkets 21 kommuner har i denne perioden hatt en befolkningsnedgang, Rollag med 1,1 % og Nes med 0,2 %.

Andel av befolkningen i de ulike aldersgruppene 2014

Felles for kommuner med høy befolkningsvekst er at de har en befolkningsstruktur der andelen av befolkningen i de yngre aldersgruppene ligger over gjennomsnittet for landet.

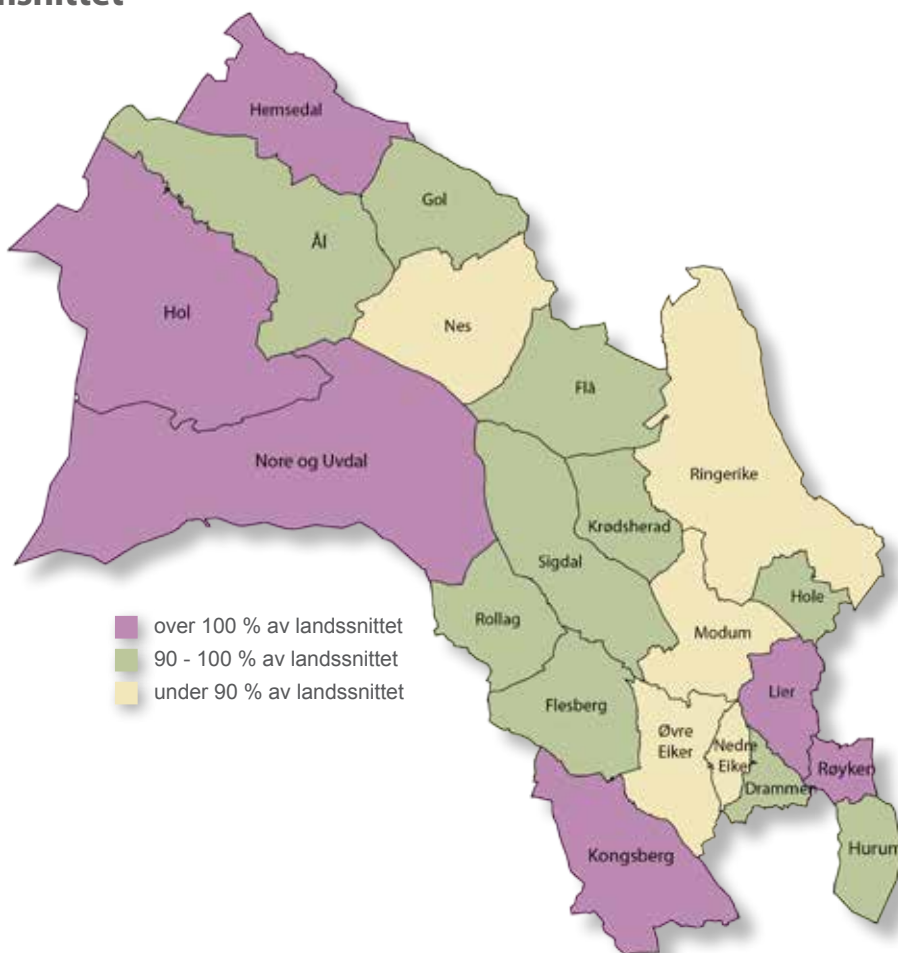
Som det fremgår av diagrammet har Røyken kommune den yngste befolkningen i Buskerud. Deretter følger Nedre Eiker, Lier, Hole og Hemsedal. Flå og Rollag har en høy andel eldre.

Skatt

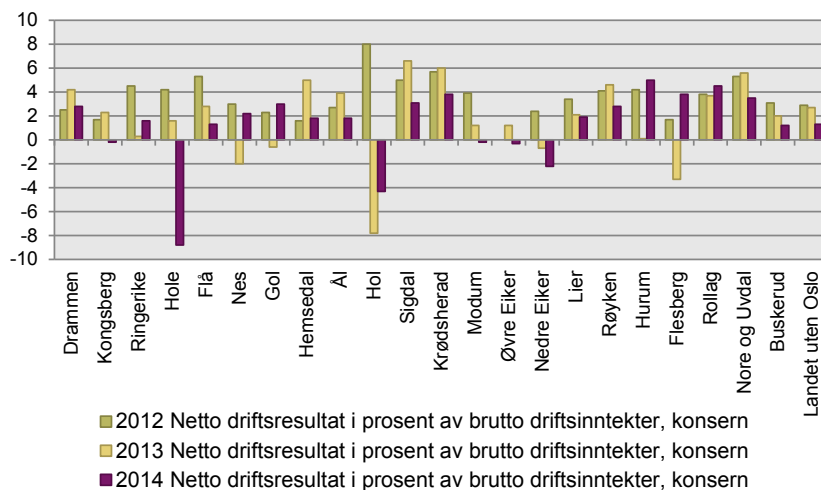
Skatteutviklingen for kommunene i Buskerud i 2014 viser at kun 5 av kommunene har en skatteutvikling som er høyere enn landsgjennomsnittet. 9 av kommunene i fylket har en negativ skatteutvikling. Spesielt Hole kommune har hatt en svært negativ utvikling. I 2013 hadde kommunen en skatteinngang på 155 % av landsgjennomsnittet og i 2014 var skatteinngangen 93 % av landsgjennomsnittet.

Skatt i % av landsgjennomsnittet

	1 % av landet	2014
Drammen	96,6 %	-0,6 %
Kongsberg	113,0 %	3,0 %
Ringerike	85,2 %	1,5 %
Hole	93,2 %	-38,2 %
Flå	95,6 %	-0,6 %
Nes	88,8 %	-2,4 %
Gol	96,2 %	1,5 %
Hemsedal	104,5 %	5,6 %
Ål	95,0 %	0,6 %
Hol	126,0 %	-1,4 %
Sigdal	95,8 %	-1,1 %
Krødsherad	99,4 %	2,6 %
Modum	85,3 %	2,9 %
Øvre Eiker	89,4 %	1,0 %
Nedre Eiker	82,1 %	-3,5 %
Lier	109,0 %	1,0 %
Røyken	101,6 %	2,6 %
Hurum	93,8 %	1,6 %
Flesberg	90,5 %	-2,7 %
Rollag	95,7 %	-1,2 %
Nore og Uvdal	117,5 %	0,4 %

Netto driftsresultat i % av driftsinntekter

Netto driftsresultat er hovedindikator for mål på økonomisk balanse. Netto driftsresultat viser driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommunene sitter igjen med til avsetninger og investeringer.

Det er generelt anbefalt at kommunene bør ha et netto driftsresultat i regnskapet på minimum 3 % av driftsinntektene. Denne anbefalingen er basert på prinsippet om formuesbevaring. Fra 2014 ble momskompensasjonen knyttet til investeringer ført i investeringsregnskapet og ikke driftsregnskapet som tidligere. Denne endringen øker investeringsinntektene og reduserer behovet for å finansiere investeringer ved et positivt netto driftsresultat. Teknisk Beregningsutvalg har på bakgrunn av dette kommet frem til at det anbefalte nivået på netto driftsresultat for kommunene (inkl. Oslo) settes til 1 ¾ % av driftsinntektene.

Netto driftsresultat på landsbasis viser en nedgang fra 2,7 % i 2013 til 1,3 % i 2014. For kommunene i Buskerud er resultatet redusert fra 2 % i 2013 til 1,3 % i 2014. Mye av forklaringen til det lave resultatet er at momskompensasjonen for investeringer fra 2014 ikke lenger skal føres i driftsregnskapet. I tillegg ble skatteinntektene generelt svekket.

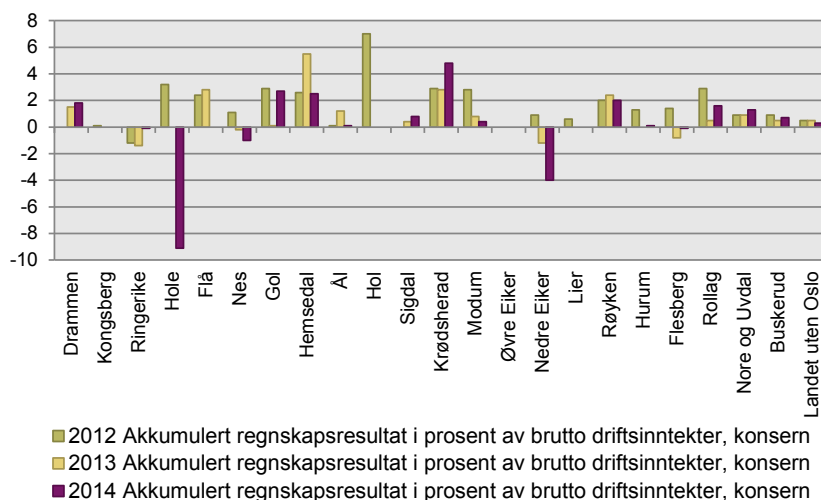
Ved utgangen av 2014 er Ringerike og Nedre Eiker kommune registrert i ROBEK (register over betinget kontroll).

Ringerike kommunes resultat er forbedret fra 0,3 % i 2013 til 1,6 % i 2014. Kommunens målsetting er å komme ut av ROBEK i 2015. Nedre Eiker kommunes resultat i 2014 er ytterligere svekket fra 2013, fra -0,7 % i 2013 til -2,2 % i 2014.

6 av kommunene har negativt netto driftsresultat i 2014. Resultatet for Hole kommune viser en negativ utvikling fra et positivt resultat på 1,6 % i 2013 til et negativt resultat på 8,8 % i 2014. Årsaken er en betydelig reduksjon i skatteinntektene. Hol kommune har også i 2014 et negativt resultat. Fra -7,8 % i 2013 til -4,3 % i 2014. Det samme gjelder også for Nedre Eiker der resultatet ble forverret fra -0,7 % til -2,2 %.

Driftsbalansen og netto driftsresultat er det beste uttrykket for om en kommunes gjeldsnivå er for høyt. For kommunene i Buskerud er spesielt Nedre Eiker svært utsatt.

Akkumulert regnskapsresultat

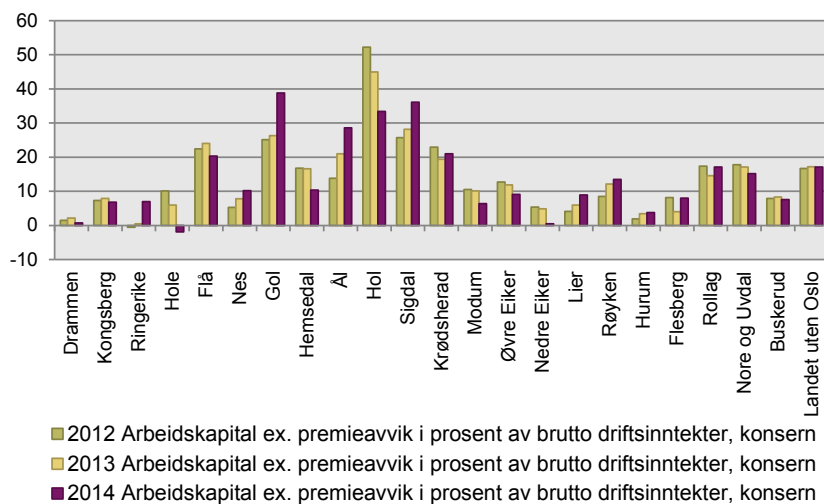

Akkumulert regnskapsmessig resultat viser differansen mellom uinndekkede merforbruk og utdisponerte mindreforbruk. Indikatoren sier således noe om behovet for tilpasninger i driften og hvilke økonomiske utfordringer kommunen står overfor.

Den økonomiske stillingen til kommunene i Buskerud viser en positiv utvikling i 2014 idet kommunenes samlede akkumulerte resultat har økt med 0,2 prosentenheter til 0,7 %. På landsbasis er resultatet redusert tilsvarende til 0,3 %.

I Buskerud er det 4 kommuner som har et akkumulert merforbruk i 2014, Hole med 9,1 %, Nedre Eiker med 4 %, Nes med 1 % og Flesberg med 0,1 %.

Arbeidskapital

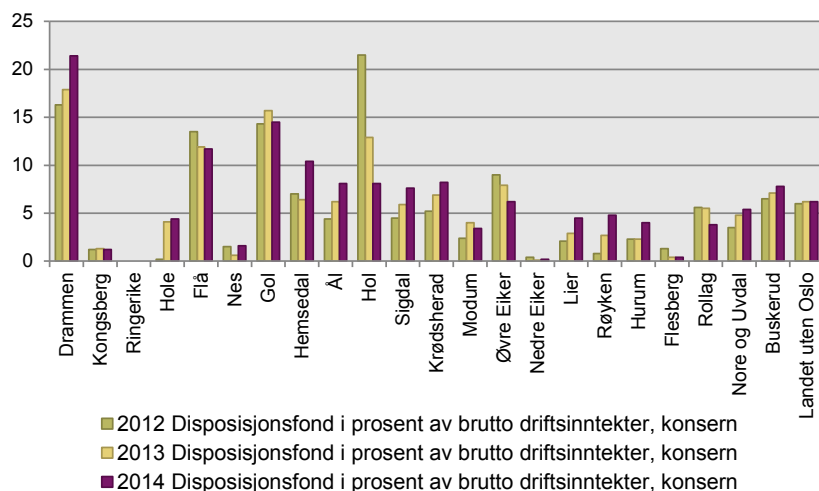
Arbeidskapital gir uttrykk for kommunenes likviditet, det vil si deres evne til å betale forpliktelsene etter hvert som de forfaller. Arbeidskapital omfatter bankinnskudd, verdipapirer (aksjer, obligasjoner og liknende) og fordringer, fratrukket kortsiktig gjeld, herunder kassakredittlån, sertifikatlån og leverandørgjeld. Utviklingen i arbeidskapital er skapt av frigjorte midler som ikke har blitt brukt til investeringer.

Likviditeten er redusert fra 8,3 % i 2013 til 7,6 % i 2014. Kommunene på landsbasis har en gjennomsnittlig arbeidskapital på 17 %.

Hole kommune har en negativ arbeidskapital på 1,9 %. 7 av kommunene i Buskerud har en arbeidskapital under gjennomsnittet for kommunene i Buskerud. 6 av kommunene har en arbeidskapital som ligger over landsgjennomsnittet.

10 av fylkets 21 kommuner har hatt en positiv utvikling i likviditeten i løpet av 2014.

Disposisjonsfond

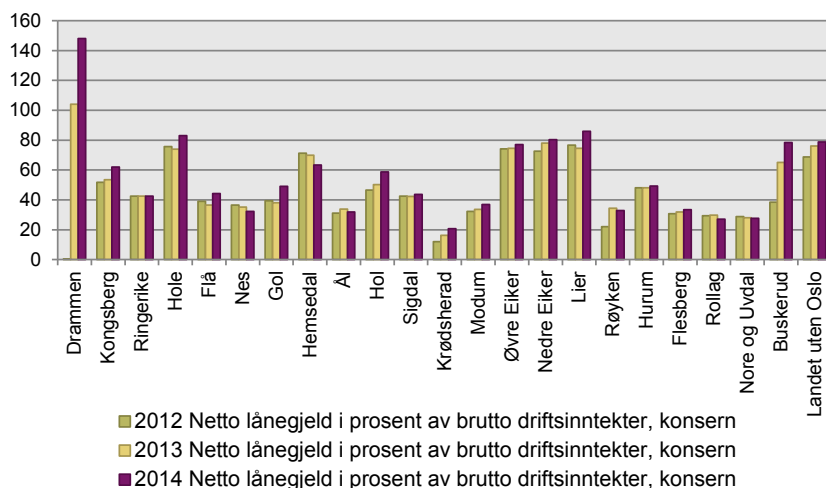

Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering både i drifts- og investeringsregnskapet.

Oversikten viser at kommunene i Buskerud samlet har et disposisjonsfond på under 10 % av brutto driftsinntekter. 6 av kommunene har en reduksjon i disposisjonsfondet. Ringerike har ikke midler tilgjengelig på disposisjonsfond. Nedre Eiker og Flesberg har henholdsvis 0,2 % og 0,4 %. Drammen kommune har et disposisjonsfond på over 20 %.

Hol kommunes disposisjonsfond er redusert betydelig fra 21,8 % i 2012 til 8,1 % i 2014.

Netto lånegjeld

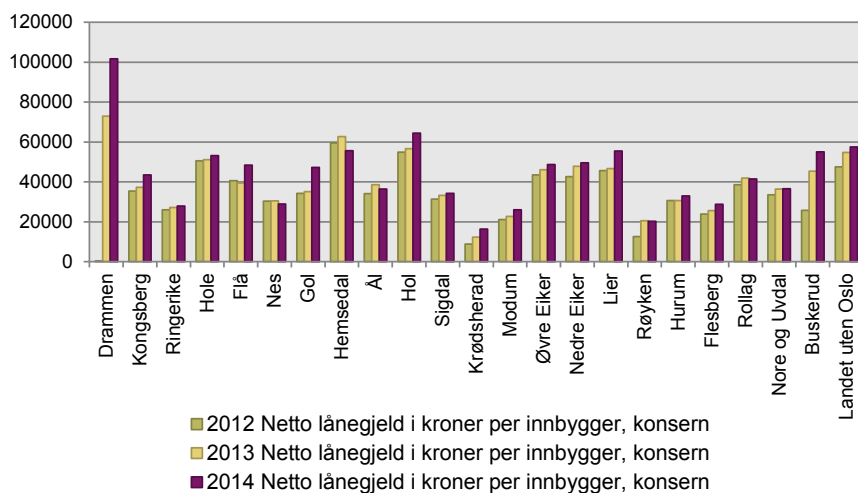

Netto lånegjeld gir uttrykk for hvor mye av kommunens langsiktige gjeld som skal betjenes av kommunens ordinære driftsinntekter. Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld fratrukket formidlingslån, utlån av egne midler og ubrukte lånemidler. Kommunens pensjonsforpliktelser er holdt utenom. I likhet med nivået på arbeidskapitalen er netto lånegjeld et resultat av den økonomiske utviklingen i kommunen gjennom flere år. Utviklingen i langsiktig gjeld bestemmes av forholdet mellom nye låneopptak som kommunen tar opp til investeringer og avdrag på tidligere opptatte lån. Sammen med arbeidskapitalen uttrykker langsiktig lånegjeld kommunens finansielle handlingsfrihet.

Kommunenes gjeldsbelastning, målt ved netto lånegjeld eksklusive pensjonsforpliktelser viser en økning på 2,7 prosentenheter fra 2013 til 2014. På landsbasis utgjør kommunenes gjeldsbelastning 78,7 % av driftsinntektene. For kommunene i Buskerud er gjeldsbelastningen økt med 13,3 prosentenheter fra 2013 til 2014 og utgjør 78,4 %. 2 av kommunene i Buskerud, Drammen og Røyken (inkl. REAS) har et gjeldsnivå på over 100 % av inntektene. 3 av kommunene, Lier, Hole og Nedre Eiker, har et gjeldsnivå på over 80 % av inntektene.

Dette er bekymringsfullt fordi kommunenes økonomiske handlingsfrihet reduseres betydelig med så høy gjeldsbelastning. Spesielt de av kommunene som har en svak driftsbalanse er svært utsatt.

11 av kommunene har en netto gjeldsbelastning under 50 % av driftsinntektene. I tillegg har 5 av kommunene i fylket redusert netto gjeldsbelastning i 2014.

Diagrammet viser netto lånegjeld i kr pr innbygger. Lånegjelden pr innbygger har økt fra 2013 til 2014 på landsbasis. Lånegjelden på landsbasis utgjør om lag kr 57.500 pr. innbygger.

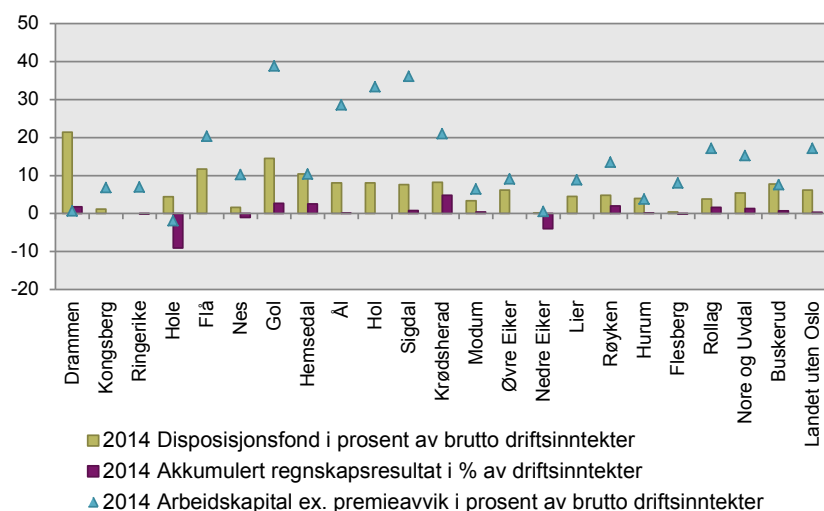
Drammen har en lånegjeld på over kr 100.000 pr. innbygger. Hemsedal, Lier og Hole har alle en lånegjeld pr innbygger på over kr 50.000. Inkl. REAS ligger lånegjelden for Røyken kommune over kr 65.000 pr. innbygger.

Finansiell stilling

Akkumulert resultat indikerer behovet for tilpasninger i driften og hvilke utfordringer kommunen står overfor. Arbeidskapital viser kommunens evne til å betale forpliktelsene etter hvert som de forfaller. Disposisjonsfond viser tilgjengelige midler til å takle svingninger.

Ved å sette sammen disse indikatorene kan man få en indikasjon på om kommunenes økonomi er bærekraftig og kan takle svingninger. Det vil være nødvendig å se utviklingen over flere år. Den finansielle stillingen til Nedre Eiker og Hole

er svært utfordrende og viser at kommunene må gjøre store tilpasninger i driften for å få en bærekraftig økonomi over tid. I tillegg har disse kommunene også stor gjeldsbelastning. Med et akkumulert negativt resultat over tid vokser utfordringene. Ringerike har vært i en slik situasjon over flere år og kommunens økonomi er svært sårbar. Det samme gjelder også for Flesberg og Kongsberg. For Nes kommune er det viktig å snu en negativ utvikling slik at utfordringene ikke vokser.

Kommunebarometer (kilde: Kommunal Rapport)

Rangering sammenlagt

Kommune	Gruppe	Korrigert inntekt	Rangering nøkkeltall alene	Rangering justert for inntektsnivå
Drammen	G14	95	158	83
Kongsberg	G13	103	117	107
Ringerike	G13	96	333	268
Hole	G08	104	86	90
Flå	G05	113	276	327
Nes (Busk.)	G02	101	65	49
Gol	G02	100	171	147
Hemsedal	G02	117	54	146
Ål	G03	103	22	13
Hol	G03	157	61	284
Sigdal	G02	98	147	95
Krødsherad	G01	103	364	348
Modum	G10	98	356	319
Øvre Eiker	G07	92	300	211
Nedre Eiker	G13	91	367	302
Lier	G13	96	188	119
Røyken	G13	94	78	27
Hurum	G07	93	375	330
Flesberg	G01	99	275	239
Rollag	G06	128	46	170
Nore og Uvdal	G06	148	161	341

Kommunebarometeret utarbeides årlig av Kommunal Rapport og er en sammenlikning av landets kommuner, basert på til sammen 123 nøkkeltall innen 12 ulike sektorer. Hensikten er å gi beslutningstakere – særlig lokalpolitikere – en lettforståelig og tilgjengelig oversikt over hvordan kommunen driver.

Tallene er i hovedsak hentet fra Statistisk sentralbyrås Kostra-database, foreløpige tall for 2014. I tillegg offentlig statistikk fra en del andre kilder, både andre tall fra SSB, Utdanningsdirektoratet, Helsedirektoratet, Folkehelseinstituttet og Norsk kulturindeks fra Telemarksforskning.

Kommunebarometeret har samlet de 10 største byene i gruppe 14, derfor er Drammen plassert i gruppe 14, mens i SSB sin kommuneinndeling er Drammen i gruppe 13.

Tabellen viser rangering innenfor ulike tjenesteområder

Kommune	Gruppe	Korrigert inntekt	Grunnskole	Eldreomsorg	Barnevern	Barnehage	Helse	Sosial	Økonomi	Kostnadsnivå
Drammen	G14	95	130	83	78	278	308	367	268	19
Kongsberg	G13	103	34	109	133	257	250	116	272	159
Ringerike	G13	96	220	152	114	364	403	375	117	121
Hole	G08	104	52	55	135	125	273	287	320	257
Flå	G05	113	247	241	188	139	43	102	114	346
Nes (Busk.)	G02	101	65	58	68	258	180	216	76	238
Gol	G02	100	345	333	131	284	94	275		
Hemsedal	G02	117	196	350	99	393	18	160	151	284
Ål	G03	103	216	76	243	156	31	174	46	286
Hol	G03	157	164	117	69	40	121	54	336	355
Sigdal	G02	98	252	169	336		249	129	91	99
Krødsherad	G01	103	338	354	347	216	351	109	58	174
Modum	G10	98	354	43	328	289	352	355	170	166
Øvre Eiker	G07	92	368	28	116	339	416	249	298	2
Nedre Eiker	G13	91	286	122		191	392	282	318	82
Lier	G13	96	59	86	88	230	333	309	199	32
Røyken	G13	94	100	105	65	329	417	143	66	11
Hurum	G07	93	202	137	43	327	405	302	169	20
Flesberg	G01	99	140	271	170	418	237	235	152	202
Rollag	G06	128	139	223	159	128	25	65	40	331
Nore og Uvdal	G06	148	352	313	13	353	70	211	28	318

Økonomibarometer

Økonomibarometeret er en del av kommunebarometeret og er satt sammen av ni ulike nøkkeltall som tar for seg reell driftsøkonomi, investeringer, gjeld, fond og pensjon.

Kommune	Korrigert inntektsnivå	Rangering økonomi samlet	Korrigert netto driftsresultat siste år	Korrigert netto driftsresultat siste år 4 år	Disposisjonsfond	Netto lånegjeld	Premieavvik
Drammen	95	268	48	115	21	347	345
Kongsberg	103	272	258	242	291	139	205
Ringerike	96	117	223	204	163	49	315
Hole	104	320	362	346	346	244	137
Flå	113	114	256	107	79	54	61
Nes (Busk.)	101	76	213	199	298	26	68
Gol	100						
Hemsedal	117	151	332	256	137	150	101
Ål	103	46	79	59	120	25	72
Hol	157	336	354	342	121	114	56
Sigdal	98	91	80	194	117	51	121
Krødsherad	103	58	60	62	63	11	231
Modum	98	170	252	255	223	39	298
Øvre Eiker	92	298	129	272	160	211	270
Nedre Eiker	91	318	338	292	341	226	199
Lier	96	199	70	76	205	262	132
Røyken	94	66	54	52	143	27	259
Hurum	93	169	14	263	217	71	327
Flesberg	99	152	95	312	305	30	120
Rollag	128	39	84	74	182	17	108
Nore og Uvdal	148	27	77	64	145	18	85

Skjønnsmidler

Fylkesmannen hadde i 2014 en total skjønnsramme på 49,1 mill.kr til fordeling på kommunene i Buskerud. Av denne rammen ble 4 mill.kr tildelt kommunene gjennom regionrådene til stimulering av fornyings- og omstillingsprosjekter.

Kriteriene for tildeling av midler var følgende:

- Innovasjonstiltak
- Kvalitetsutvikling av tjenester og effektiv ressursbruk
- Bedre planlegging, økonomistyring og effektivitet i den enkelte kommune
- Etikk og egenkontroll
- Interkommunale prosjekter knyttet til omstilling og fornying

Vi vil spesielt fremheve Vestviken interkommunale vei, vann og avløpsseksjon IKS (VIVA) som er et samarbeid mellom kommunene Lier, Røyken og Hurum. Denne etableringen innebærer en helt ny organisering av tjenestesamarbeid på vei, vann og avløpsområdet i Norge. Dette er et pionerprosjekt og blir brukt nasjonalt som et godt eksempel. Fra 01.01.15 er prosjektperioden over og selskapet er over i ordinær drift.

I tillegg vil vi også fremheve samarbeidet i Kongsbergregionen om prosjekt «Meldingsløftet». Kommunene i Kongsbergregionen har siden 2010, først gjennom et forprosjekt og deretter gjennom et hovedprosjekt, samarbeidet om å tilrettelegge for og ta i bruk elektronisk meldingsutveksling til/fra sykehus og legekantor.

Prosjektet har i tillegg til å etablere felles elektronisk meldingsutveksling for 7 kommuner, finansiert og sørget for at alle 7 tidligere IKT løsninger for kommunene har blitt samlet til en felles løsning. Kvalitative gevinster i prosjektet er økt pasientsikkerhet, raskere tilgang til helseopplysninger, kortere saksbehandlingstid, enklere samhandling internt mellom tjenestenivåene i kommunen, bedre kvalitet på helseopplysninger, bedre kvalitet på dokumentasjon og styrket evne til å opprettholde tjenestetilbudet og oppfylle lovpålagte krav.

Skjønnsmidler til kommunereformen

Fylkesmannen har satt av sju millioner kroner av skjønnsmidlene for 2015 til kommunenes arbeid med kommunereformen. Kommunene kan søke enkeltvis eller sammen med andre kommuner.

Det legges følgende kriterier til grunn for søknadene:

- Aktiviteter som involverer ungdom i reformprosessen
- Politiske verksted og dialogmøter
- Innbyggerinvolvering

Det er følgende søknadsfrister i 2015:

- 1. februar 2015
- 1. mai 2015
- 1. august 2015

Kommune/region/tiltak

Skjønnsmidler 2014 - 1. fordeling	
Drammen	3 000
Kongsberg	750
Ringerike	5 500
Nes	550
Gol	1 400
Sigdal	3 770
Modum	4 550
Øvre Eiker	2 900
Nedre Eiker	3 900
Hurum	1 750
Rollag	3 230
Sum	31 300
Skjønnsmidler 2014 - Tilbakeholdte midler	
Drammen	3 660
Ringerike	2 000
Gol	1 000
Krødsherad	300
Modum	500
Øvre Eiker	940
Nedre Eiker	2 335
Røyken	500
Hurum	800
Rollag	500
Sum	12 535
Kommunereform	
Numedal	300
Sum	300
Omstillings og utviklingsprosjekter	
Drammensregionen	900
Region Vestviken	550
Kongsbergregionen	900
Midt-Buskerud	450
Ringeriksregionen	500
Hallingdalsregionen	700
Fellesprosjekter	965
Sum	4 965
Totalt	49 100

Pensjon

Årets pensjonskostnader

Økningen i pensjonsforpliktelsen fra begynnelsen til slutten av året.

	Pensjons- kostnader 2012	Pensjons- kostnader 2013	Pensjons- kostnader 2014
Drammen	423 969	660 342	364 726
Kongsberg	151 616	187 200	141 609
Ringerike	252 301	237 291	168 190
Hole	26 675	72 264	35 382
Flå	10 417	7 791	8 436
Nes	26 185	33 097	19 589
Gol	27 165	49 439	19 715
Hemsedal	17 302	38 988	-2 637
Ål	44 868	57 524	30 102
Hol	47 336	45 488	55 209
Sigdal	16 984	30 496	21 634
Krødsherad	19 736	20 867	16 346
Modum	62 656	151 981	75 982
Øvre Eiker	199 268	59 501	47 388
Nedre Eiker	125 361	154 327	115 332
Lier	143 483	149 044	89 712
Røyken	105 222	72 078	77 938
Hurum	47 879	64 859	51 969
Flesberg	15 985	12 955	24 812
Rollag	23 535	12 273	173
Nore og Uvdal	29 798	28 534	25 205

Akkumulert premieavvik

Premieavvik er differansen mellom betalt premie og netto pensjonskostnad.

	Akkumulert Premieavvik 2012	Akkumulert Premieavvik 2013	Akkumulert Premieavvik 2014
Drammen	587 072	588 818	597 654
Kongsberg	92 641	93 747	126 651
Ringerike	140 586	142 425	187 595
Hole	16 125	17 402	24 022
Flå	2 943	1 076	3 132
Nes	6 810	2 675	8 860
Gol	16 285	10 920	23 092
Hemsedal	8 500	9 023	9 034
Ål	13 339	12 935	17 542
Hol	9 564	5 711	12 227
Sigdal	9 026	11 086	14 181
Krødsherad	10 053	9 675	12 983
Modum	62 207	66 506	85 801
Øvre Eiker	98 774	99 584	91 170
Nedre Eiker	71 662	70 898	99 746
Lier	110 660	85 905	90 869
Røyken	91 193	96 623	101 044
Hurum	62 316	66 519	65 012
Flesberg	8 041	8 252	11 794
Rollag	6 793	7 303	9 966
Nore og Uvdal	7 015	8 397	12 906

Kommunene kan velge om amortiseringen – premieavviket, skal utgiftsføres over 1 år eller over 10 år. Flå, Nes og Hol har 1 års amortisering. De øvrige kommunene har 10 års amortisering. Fra 2015 skal premieavvik utgiftsføres over 7 år.

Premieveksten har de siste årene vært betydelig. Dette skyldes et ekstraordinært lavt rentenivå, høy lønnsvekst og økt levealder. Samtidig har premiene ligget på et høyere nivå

enn de beregnede kostnadene. Den oppsamlede kostnaden som ikke er regnskapsført (det akkumulerte avviket) for kommunene i Buskerud beløper seg til om lag 1,6 milliarder kroner ved utgangen av 2014. For 2015 betyr det at det koster kommunene i Buskerud om lag 160 millioner kroner å bygge ned det premieavviket som var opparbeidet ved utgangen av 2014.

”
For 2015 koster det kommunene i Buskerud om lag 160 millioner kroner å bygge ned premieavviket som var opparbeidet ved utgangen av 2014

Frie inntekter 2014 i kroner pr. innbygger

Frie inntekter	Ramme-tilskudd	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt	Andre direkte og indirekte skatter	Sum frie inntekter
Drammen	21 893	23 862	-	-	45 756
Kongsberg	18 544	28 186	2 624	38	49 391
Ringerike	23 842	21 429	1 833	11	47 115
Hole	22 082	23 155	-	-	45 236
Flå	43 164	24 106	2 834	2 598	72 702
Nes	29 165	21 801	6 271	1 525	58 762
Gol					-
Hemsedal	28 532	25 651	4 283	1 157	59 623
Ål	30 349	23 947	5 394	1 472	61 163
Hol	19 827	31 642	9 350	3 839	64 657
Sigdal	32 241	24 090	-	24	56 354
Krødsherad	29 562	25 044	866	102	55 574
Modum	25 570	20 438	1 847	970	48 824
Øvre Eiker	23 442	22 405	-	-	45 847
Nedre Eiker	24 893	20 421	-	-	45 315
Lier	19 721	27 274	-	-	46 995
Røyken	20 188	25 112	-	-	45 300
Hurum	23 515	23 567	-	-	47 082
Flesberg	34 429	22 921	4 921	167	62 439
Rollag	47 008	24 047	8 529	-	79 584
Nore og Uvdal	31 255	29 823	17 534	4 590	83 203

Tabellen viser en oversikt over kommunens frie inntekter fordelt på inntektstyper inkl. eiendomsskatt.

Nore og Uvdal, Rollag og Flå skiller seg ut med høyest inntekter pr. innbygger. Disse kommunene får også småkommunetilskudd som gis til kommuner med under 3200 innbyggere.

I 2014 hadde Hole, Røyken og Nedre Eiker lavest frie inntekter pr. innbygger av kommunene i fylket.

Behovsprofil 2014

Tabellen over gir en indikasjon på kommunenes behov for tjenester til ulike aldersgrupper etter andelen av befolkningen. Det er store variasjoner mellom kommunene.

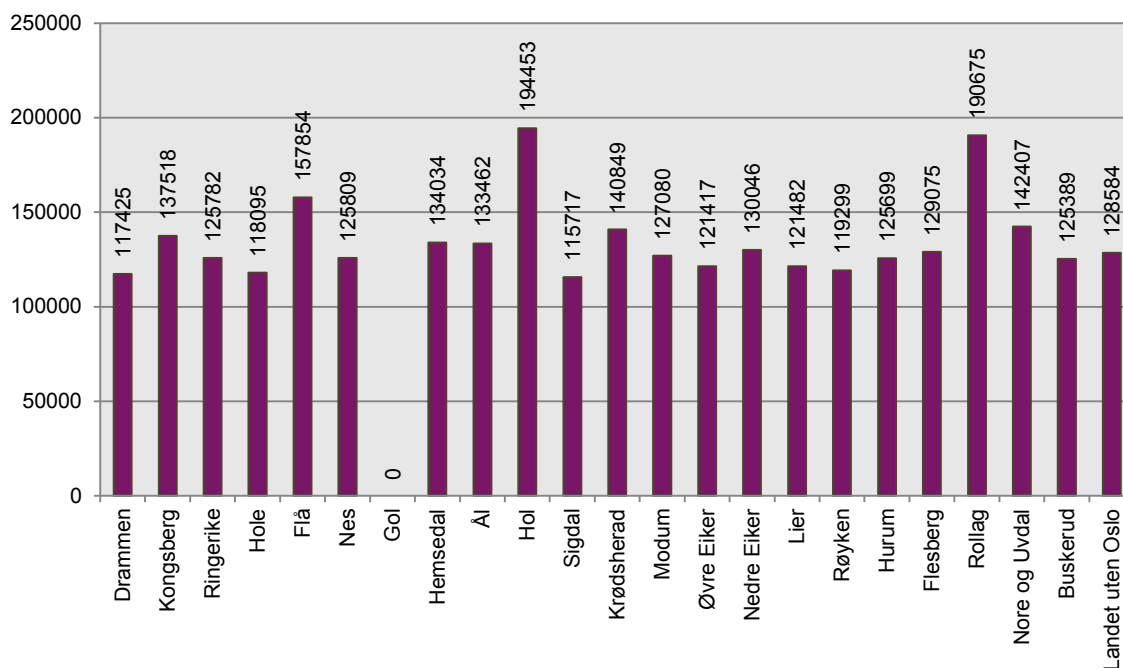
	0 år	1-5 år	6-15 år	16-18 år	19-24 år	25-66 år	67-79 år	80 år og over
Drammen	1,2	6,0	11,7	3,4	7,4	55,6	10,4	4,4
Kongsberg	1,0	6,1	11,9	3,5	7,3	55,5	10,3	4,4
Ringerike	1,0	5,3	10,8	3,6	7,7	55,4	11,1	5,2
Hole	1,2	6,6	12,5	3,5	6,4	56,3	9,5	4,1
Flå	0,8	4,0	10,1	3,5	7,1	53,1	13,5	8,0
Nes	0,8	3,8	11,0	4,1	7,8	53,4	12,1	7,1
Gol	0,9	5,0	12,1	3,8	6,5	53,9	12,0	5,8
Hemsedal	0,9	6,3	12,1	4,4	7,4	56,3	8,7	4,1
Ål	0,9	5,0	13,1	4,1	7,3	51,7	11,6	6,4
Hol	0,9	3,8	10,9	3,4	7,5	55,0	12,4	6,0
Sigdal	0,9	4,3	12,2	3,9	5,9	53,9	12,5	6,4
Krødsherad	1,1	5,6	10,5	3,0	6,0	57,4	11,4	5,1
Modum	1,1	5,7	11,3	3,7	6,3	55,7	11,4	4,9
Øvre Eiker	1,1	5,8	12,5	3,8	7,4	55,1	9,8	4,5
Nedre Eiker	1,2	6,2	13,3	4,1	7,1	55,2	9,4	3,5
Lier	1,0	6,3	13,4	3,9	6,9	55,0	9,9	3,5
Røyken	1,2	6,5	13,9	4,2	6,7	55,4	9,5	2,6
Hurum	0,9	5,2	12,4	4,2	6,2	54,5	12,4	4,3
Flesberg	1,0	6,0	13,1	3,7	6,1	53,5	11,4	5,2
Rollag	1,5	2,9	11,3	4,5	6,5	51,3	13,5	8,6
Nore og Uvdal	0,8	4,4	11,3	4,4	7,6	52,0	12,1	7,4
Buskerud	1,1	5,8	12,2	3,7	7,1	55,2	10,5	4,4
Landet uten Oslo	1,1	6,0	12,4	4,0	7,9	54,2	10,1	4,4

Prioritering

I KOSTRA benyttes begrepet prioritering gjennomgående for nøkkeltall der netto driftsutgifter for de ulike tjenesteområdene er beregnet per innbygger. For å kunne sammenligne kommunene benyttes nøkkeltall for tjenesteområdene der man ser utgiftene i forhold til antall innbyggere i den definerte målgruppen. Dermed få man korrigert for forskjeller i alderssammensetning mellom kommunene. Brukerbetaling og øremerkede tilskudd trukket ut. Dette er utgifter som må dekkes av kommunens frie inntekter.

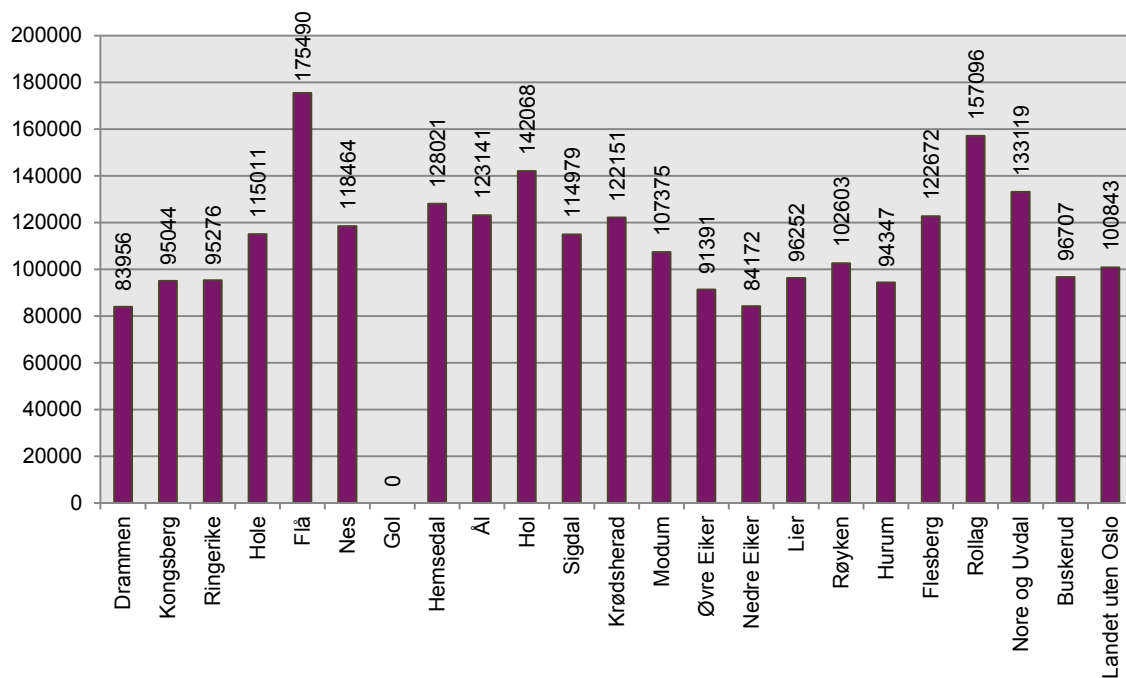
Det er tre tjenesteområder i kommunene som skiller seg klart ut når det gjelder andel netto driftsutgifter av samlede netto driftsutgifter og nedenfor er det et diagram for hvert av disse tre områdene. For kommunene i Buskerud utgjorde andelen for disse tre områdene 69,6 % av samlede netto driftsutgifter i 2014. Fordelt på disse områdene er andelen henholdsvis 14,7 % for barnehage, 23,7 % for grunnskole og 31,2 % for pleie og omsorg.

Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager, konsern

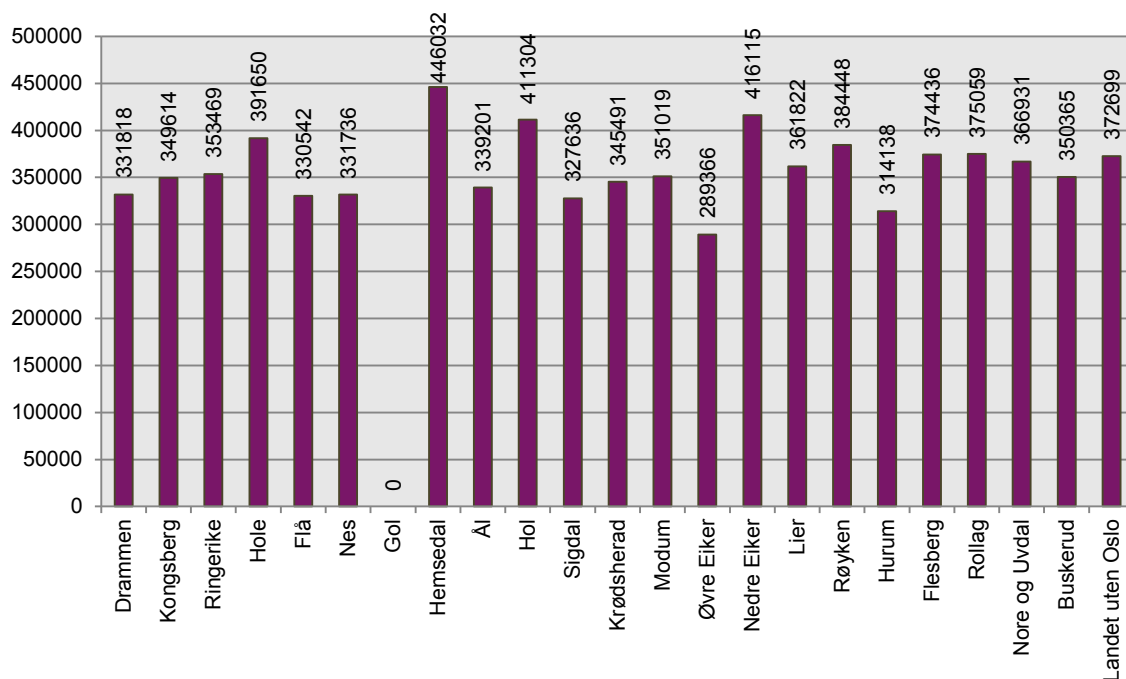
Diagrammet viser at Hol og Rollag disponerer mest av sine frie midler per innbygger 1 – 5 år til barnehage. Prioritering må sees i forhold til frie inntekter per innbygger.

Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6-15 år, konsern

Diagrammet viser at Flå og Rollag bruker mest per innbygger i aktuell aldersgruppe. Dette er små kommuner med høye frie inntekter.

Netto driftsutgifter, pleie og omsorg pr. innbygger 80 år og over, konsern

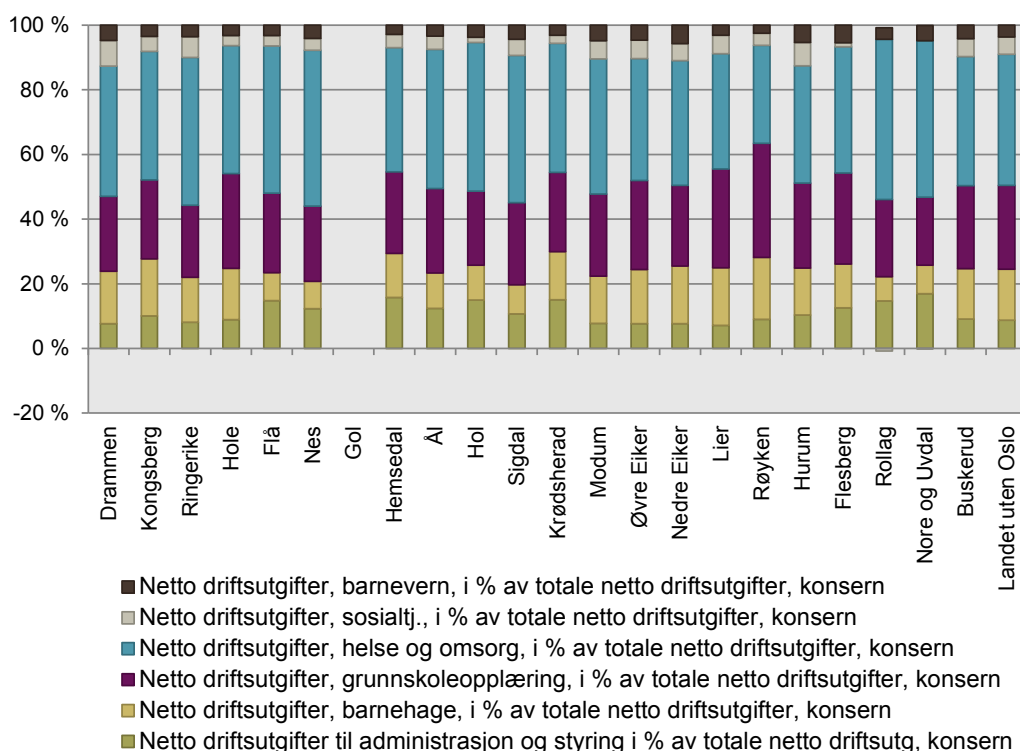
Diagrammet viser at Hemsedal og Nedre Eiker har høyest utgifter per innbygger over 80 år til pleie og omsorg.

Netto driftsutgifter i kroner pr innbygger fordelt på tjenesteområder 2014

Oversikten viser kommunenes netto driftsutgifter fordelt på tjenesteområder. Dette viser hvor mye av kommunens driftsutgifter som må dekkes av ubundne midler, som i

hovedsak er de frie inntektene skatt, rammetilskudd og eventuelt eiendomsskatt.

	Administrasjon og styring	Barnevern	Barnehager	Grunnskole-sektoren	Pleie og omsorgstjenesten	Sosialtjenesten
Drammen	3323	2062	7033	9832	14542	2820
Kongsberg	4704	1641	8325	11322	15484	1848
Ringerike	3815	1675	6613	10261	18356	2507
Hole	4386	1558	7775	14389	16197	1368
Flå	10589	2240	6265	17668	26559	1859
Nes	6995	2348	4827	13012	23515	1364
Gol	..	..	..	..	..	..
Hemsedal	9695	1733	8406	15456	18077	1615
Ål	7652	2085	6735	16085	21793	2035
Hol	10153	2504	7394	15506	24838	846
Sigdal	5951	2444	4997	14046	20943	1003
Krødsherad	7885	1666	7825	12818	17671	920
Modum	3800	2341	7187	12107	17339	1927
Øvre Eiker	3213	1942	7027	11455	13025	1852
Nedre Eiker	3459	2552	8092	11193	14385	2020
Lier	3056	1352	7702	12907	12660	1887
Røyken	3654	1043	7780	14299	9905	654
Hurum	4733	2428	6563	11656	13619	2529
Flesberg	7156	3091	7684	16121	19626	904
Rollag	10967	2615	5547	17823	32187	2082
Nore og Uvdal	12094	3426	6333	14983	27148	1074
Buskerud	4203	1920	7290	11778	15486	2037
Landet uten Oslo	4264	1762	7746	12467	16404	1895

Folkehelse - et felles ansvar!

Rådmenns og ordføreres engasjement og kompetanse omkring folkehelsearbeidet øker sannsynligheten for et mer helhetlig fokus på folkehelsearbeidet gjennom planverk og tjenesteutøvelse.

En del av kommunens samfunnsoppdrag

Folkehelse omfatter en rekke ulike temaer og innsatsområder. Dette stiller krav om en bred tverrfaglig og tverrsektoriell tilnærming. Erkjennelsen av «**Helse i alt vi gjør**» er kjernen i folkehelsearbeidet. Prinsippet skal bidra til at innbyggernes helse sikres på tvers av sektorene. Det er kommunen, og ikke helsetjenesten, som har ansvaret. Det innebærer at utdannings-, samferdsels- og kultursektorene også har ansvar for å vurdere og ta hensyn til hvilke konsekvenser endringer i politikken kan ha for helsen i befolkningen.

Folkehelseloven gir kommunene tre hovedoppgaver:

- Lage oversikt over de viktigste utfordringene knyttet til befolkningens helse
- Formulere mål og strategier i kommuneplanene for hvordan utfordringene skal møtes
- Sette i verk relevante tiltak

God oversikt – en forutsetning

Folkehelseloven med forskrift stiller krav til kommuners oversikt.

Oversikten har to formål:

- Være grunnlag for beslutninger i folkehelsearbeidet som utøves «fra dag til dag», og ligge til grunn for utforming av tiltak og tilsyn etter miljørettet helsevern eller revisjon av planer utenom det fireårige planløpet etter plan- og bygningsloven. Beslutninger kan også dreie seg om å gå grundigere inn i et område som peker seg ut som særlig utfordrende eller positivt.
- Utgjøre grunnlaget for beslutninger i forbindelse med langsiktig planlegging etter plan- og bygningsloven.

Helsedirektoratets veileder (IS-2110) «God oversikt – en forutsetning for god folkehelse» er utviklet for å kunne bidra til forståelse av krav i folkehelseloven og forskrift om oversikt over folkehelsen. Veilederen gir råd om hvordan arbeidet med oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer kan utføres i praksis i henhold til kravene.

Har kommunene i Buskerud oversikt over sine folkehelseutfordringer?

Hovedinntrykket er at kommunene oppfatter oversiktsarbeidet som krevende og noe vanskelig å finne innretningen på. Manglende kapasitet, systematikk og kompetanse for gjennomføring er fortsatt medvirkende årsak til at kommunene i varierende grad har tatt tak i de nye kravene til folkehelseoversikter.

Fylkesmannens inntrykk er at Folkehelsekoordinatorens rolle og deres økende anseelse er med på å sette fokus på folkehelsearbeidet. De er viktige støttespillere for rådmenn i deres arbeid med å skaffe oversikt over folkehelsen og forme og strukturere folkehelsearbeidet.

Fjorten av fylkets kommuner har folkehelsekoordinatører. Utfordringen for flere av disse er liten stillingsbrøk og forankring for lavt i organisasjonen. I noen kommuner har kommuneoverlegen tatt et særlig ansvar for oversiktsarbeidet og forankringen av dette i kommunale planer. Se for øvrig om kommuneoverlegens rolle og oppgaver i kapitlet om kommunale helse- og omsorgstjenester.

Tilsyn

Fylkesmannens folkehelseinsyn (gjennomført høsten 2014) avdekket at kommunenes politiske og administrative ledelse i varierende grad er kjent med, eller hadde en omforent oppfatning av, lovkravene om at innretningen på folkehelsearbeidet må baseres på alle sektorenes kunnskap om- og ansvar for folkehelsen. Tilsynet omfattet kommunens arbeid med å holde oversikt over helsetilstanden til innbyggerne og de positive og negative faktorene som virker inn på denne. Av tre undersøkte kommuner fikk én kommune avvik som følge av at de ikke på noen måte var kommet i gang med sitt oversiktsarbeid. De to andre kommunene hadde, om enn i forskjellig grad, systemer på plass for innhenting og systematisering av kunnskap om helseforhold og påvirkningsfaktorer.

Ferske føringer fra regjeringen på folkehelseområdet

Regjeringens folkehelsemelding - Mestring og muligheter - presenterer ny politikk på områder som regjeringen mener ikke har vært tilstrekkelig prioritert eller som krever nye grep. Psykisk helse skal få en større plass i folkehelsearbeidet, arbeidet med å fremme en helsevennlig livsstil skal få en mer positiv vinkling og det skal utvikles en ny og moderne eldrepolitikk.

Gjennom meldingen ønsker regjeringen å legge grunnlaget for god samordning mellom nasjonale forventninger og regionale og kommunale planprosesser.

I starten av hvert år utgir Folkehelseinstituttet en folkehelseprofil for alle kommunene i landet. Folkehelseprofilen er et bidrag til kommunens arbeid med å skaffe seg oversikt over helsetilstanden i befolkningen og ulike faktorer som påvirker denne. Alle tema er valgt ut etter et forebyggingspotensiale.

Buskerud fylkeskommune har utarbeidet regionale oversikter over helsetilstanden, levekår og levevaner for fylket. I mange tilfeller kan det være nyttig å sammenligne seg med nærliggende kommuner, særlig innenfor statistikkområder med usikker datakvalitet og for kommuner med få innbyggere.

Erfaringene fra tilsynene sammen med Fylkesmannens kjennskap til innholdet i kommuneplanene viser at de fleste kommunene kjenner til, og benytter, kommunehelseprofilene. Det er også gjennomgående at disse brukes som diskusjonsgrunnlag for oversiktsarbeidet og/eller for å kunnskapsbasere folkehelsearbeidet. Ingen av de undersøkte kommunene (ved tilsynet), og få av de kommunene Fylkesmannen ellers er kjent med arbeidet til, har gode systemer for å innhente, systematisere og integrere informasjon og erfaringer fra egne sektorer i oversiktsarbeidet. Det synes derfor å være en utfordring for kommunene å se sammenhengen mellom den oversikten over helse og påvirkningsfaktorer som kommunen skal ha fastsatte mål for i planarbeidet og alle tiltakene i det daglige folkehelsearbeidet ute i tjenestene.

God utvikling likevel....

På tross av noe manglende kvalitet på kommunenes oversiktsarbeid, kan stadig flere kommuner sies å være i god utvikling med å få det brede, sektorovergrepene folkehelsearbeidet integrert og forankret i kommunale planer etter Folkehelseloven og Plan- og bygningsloven. Eksempler

på kommuner som kan trekkes frem er Drammen, Modum, Ringerike, og Nedre Eiker.

Interesse og aktivitet i forhold til kunnskapsinnhenting og analysearbeid er stigende, og stadig flere kommuner kan vise til folkehelseoversikter, helsetilstandsrapporter eller andre former for oversikts- og utfordringsdokumenter på sine nettsider. Oppmerksomheten på kunnskapsinnhenting om rusbruk og ungdommers vilkår for helse og trivsel har også tatt seg kraftig opp. Stadig flere kommuner tar i bruk Brukerplan som verktøy for kartlegging av rusbruk, og i løpet av perioden 2012 -2014 har 17 av fylkets 21 kommuner gjennomført Ungdata-undersøkelsen.

Utfordringer

- Skaffe nødvendig kompetanse og tilstrekkelig kapasitet til systematiske, kunnskapsbaserte og langsiktige innsatser.

Fokusområder

- Få folkehelsearbeid på den politiske agendaen – herunder utjevning av sosial ulikhet i helse
- Skaffe oversikt over helsetilstanden til befolkningen i kommunen og de faktorene som påvirker den
- Integrere kunnskapen om kommunens ulike utfordringer i kommunens planarbeid og utvikling av tjenester

Oppvekst og utdanning

Ungdomstrinn i utvikling/GNIST

Satsningen «Ungdomstrinn i utvikling (UIU)», som startet i 2012, har blitt godt mottatt i fylket. Ordningen med prosjektleder ble avsluttet i 2014 og tre utviklingsveiledere ble tilsatt, med base i en av kommunene. Utviklingsveilederne har tett kontakt med GNIST-partnerskapet og ressurspersonene fra Høgskolen i Buskerud og Vestfold (HBV). Det innebærer bl.a. at utviklingsveilederne forbereder skoler som skal inn i satsningen, støtter skoler (og HBV) som er inne i satsningen og følger opp skoler der HBV har avsluttet sine oppgaver. Vi opplever at dette samarbeidet forsterker effekten av satsningen betydelig.

Utviklingsveilederne er også trukket inn i strategien Vurdering for læring, siden vurdering er et sentralt tema i UIU.

Utfordringer

Barnehage

- Rekruttering til barnehagelærerutdanningen og barnehagelæreryrket, med spesielt fokus på menn
- Beholde ansatte i barnehagelæreryrket
- Antall dispensasjoner fra utdanningskravet for styrer og pedagogiske ledere
- Uforutsette utgifter for kommunen - Barn som går i private barnehager utenfor kommunen

Grunnskole

- Omfang og effekt av spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning
- Mobbing og annen krenkende atferd i skolen

Med bakgrunn i dette arbeidet har Gnist-partnerne på fylkesplan (KS, Utdanningsforbundet, HBV, fylkeskommunen og Fylkesmannen) utviklet en varig Buskerud-modell for samarbeid om barnehage og utdanning. Samarbeidet er basert på best mulig utnyttelse av de samlede personelle og økonomiske ressurser, koordinering av sentrale og regionale tiltak og initiering/gjennomføring av ulike tiltak rettet mot hele fylket. Fylkesmannen vil gjerne berømme de nevnte aktører for stor vilje og evne til å samarbeide til beste for barn, unge og voksne i Buskerud.

«Ny» tilsynsmetodikk

Tilsyn er en av Fylkesmannens hovedoppgaver og metodikken rundt tilsyn er endret. Veiledningsperspektivet er styrket, slik at barnehageeiere og skoleeiere blir kurset og veiledet i god tid før selve tilsynet. Det medfører at eierne har mulighet til å rette opp eventuelle forhold som kan lede til avvik/pålegg. Både barnehageeiere/skoleeiere og Fylkesmannen er svært godt fornøyd med denne innretningen på tilsyn, som bidrar til redusert antall pålegg og styrker synet på tilsyn som en metode for å bedre regeletterlevelsen på begge områder.

Sammenslåing av høgskolene i Buskerud og Vestfold

Før sammenslåingen hadde Fylkesmannen et utmerket samarbeid med Høgskolen i Telemark (barnehage) og Høgskolen i Buskerud (utdanning). Etter sammenslåingen forholder Fylkesmannen seg stort sett til Høgskolen i Buskerud og Vestfold og har etablert gode samarbeidsstrukturer også på barnehageområdet og tar sikte på å utvide og forsterke dette samarbeidet i årene fremover.

Fokusområder

Barnehage

- At retten til barnehageplass blir oppfylt i tråd med loven
- Høy kvalitet i barnehagene, herunder heve kompetansen til pedagoger og assistenter
- Likeverdig behandling

Grunnskole

- Kompetanse for kvalitet, videreutdanning for lærere og skoleledere
- Etter- og videreutdanning i PP-tjenesten
- Gnist/Ungdomstrinn i utvikling
- Implementering av Barnekonvensjonen i kommunene
- Vurdering for læring
- Tilsyn med tilhørende kurs og veiledning

Stadig flere faglærte ansatte i Buskerudbarnehagene

I Buskerud får alle barn som har rett til barnehageplass et tilbud om plass. I 2014 hadde 90 % av alle barn i aldersgruppen 1 – 5 år plass i barnehage og stadig flere velger heltidsplass for sine barn.

Vi ser også at andelen minoritetsspråklig barn stiger, og 19 % av disse barna går nå i barnehage i Buskerud. Kommunene gjør en fortløpende innsats for at alle barn får innfridd retten til plass.

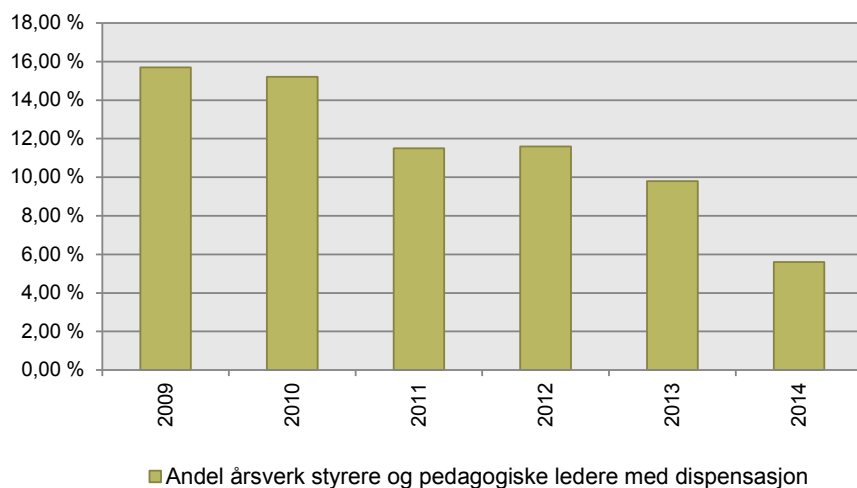
Det er et mål at alle barnehager i Buskerud skal gi likeverdig tilbud av høy kvalitet. Kompetansen til personalet er den viktigste ressursen i barnehagene og en forutsetning for et barnehetilbud med høy kvalitet. Det er derfor et mål å øke antall ansatte med barnehagefaglig- og barnefaglig kompetanse i barnehagene.

Med innføringen av rett til barnehageplass i 2009 og dermed økning i antall barnehageplasser, kom behovet for flere ansatte med godkjent barnehagelærerutdanning i barnehagene. Siden det tar 3 år å utdanne en barnehagelærer, var utdanningsinstitusjonene ikke helt i takt med den

høye utbyggingsfrekvensen i kommunene, og det var derfor ikke utdannet tilstrekkelig antall barnehagelærere til å fylle de ledige stillingene. På bakgrunn av manglende kvalifiserte søkere til ledige pedagogstillinger, ble det fra kommunenes side, gitt en relativt høy andel dispensasjoner fra utdanningskravet om barnehagelærerutdanning.

I lys av de høye dispensasjonstallene ble Fylkesmannen i Buskerud med på «Strategi for rekruttering av førskolelærere til barnehagene 2007 – 2011» initiert av Kunnskapsdepartementet. I samarbeid med kommunene, Høgskolen i Telemark og organisasjonene ble det iverksatt en rekke tiltak for å få flere til å satse på barnehagelærerutdanning. Tiltakene var både rettet mot ungdom og assistenter med jobb i barnehagene. Det ble utviklet informasjonsmateriell og motivasjonstiltak. Videre ble det etablert arbeidsplassbasert førskolelærerutdanning (ABF) for assistenter i barnehagene og samlingsbasert førskolelærerutdanning som kunne gjennomføres ved siden av arbeid i barnehagene. I tillegg iverksatte både kommuner og Fylkesmannen støtteordninger som stipender, fri med lønn og lignende for å motivere ungdom og ansatte i barnehagen til å ta høyskoleutdanning.

Kilde: Basil 2015

Tabellen over viser at andelen ansatte med dispensasjon fra utdanningskravet har gått kraftig ned i perioden 2009 – 2014. I 2009 var andelen ansatte med dispensasjoner på nesten 16 % mens den i 2014 var på under 6 %. Fylkesmannen i Buskerud kan ikke med sikkerhet si at det er tiltakene som ble iverksatt i strategiperioden som har ført til nedgang i antall dispensasjoner, men det kan være grunn til å tro at det kan ha vært en medvirkende årsak. Fylkesmannen opprettholder fokuset på rekruttering av barnehagelærere også i 2015.

Fylkesmannen har i 2013 – 2014 hatt spesielt fokus på å heve kvaliteten og statusen til assistentgruppen. I denne perioden har vi i samarbeid med Buskerud fylkeskommune gjennomført kurs for assistenter slik at de forberedes til å ta fagbrev som barne- og ungdomsarbeider. I 2014 fikk 53 assistenter tilbud om kurs, og i 2015 har ytterligere 37 assistenter fått tilbud. Som vi ser av tabellen nedenfor har antall barne- og ungdomsarbeidere i barnehagene i Buskerud fra 2013 til 2014 økt med 50 personer. Dette kan tyde på at tiltaket som er satt i verk fungerer.

Utdanning ansatte i barnehagene i Buskerud	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Styrere						
Styrere med førskolelærerutdanning	294	291	274	274	272	270
Styrere med annen pedagogisk utdanning	17	22	19	19	18	17
Andel styrere med godkjent utdanning	96 %	95 %	92 %	93 %	93 %	89 %
Pedagogiske ledere						
Pedagogiske ledere med førskolelærerutdanning	1 176	1 156	1 064	1 044	954	890
Pedagogiske ledere med videreutdanning i barnehagepedagogikk	15	8	7	7	6	11
Andel pedagogiske ledere med godkjent utdanning	94 %	89 %	86 %	87 %	83 %	81 %
Assistenter						
Assistenter	1 725*	2 207	2 170	2 162	2 163	2 166
Assistenter med førskolelærerutdanning	57*	40	32	10	48	34
Assistenter med barne- og ungdomsarbeiderfag	433*	373	371	345	335	333

*På grunn av endringer i Basilrapporteringen i 2014 er ansatte med barne- og ungdomsfagarbeider og førskolelærere som ikke inngår i pedagognormen ført andre steder i rapporteringsskjemaet. Dette har ført til en reduksjon i antall assistenter.

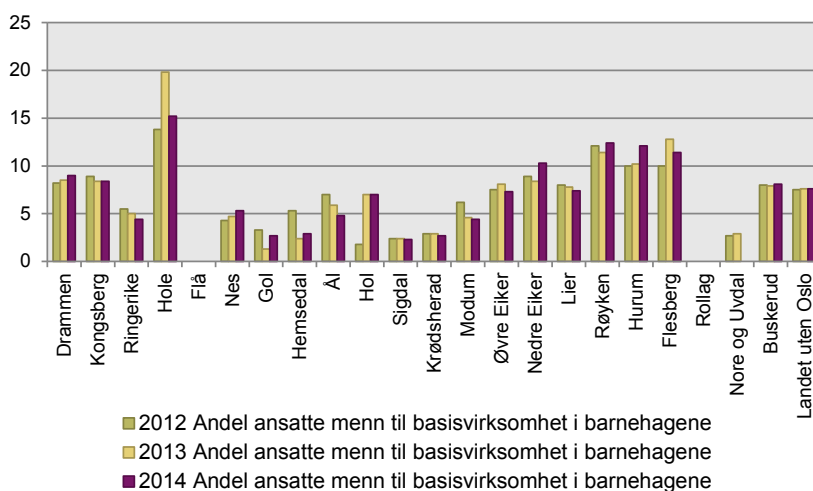
Kilde: Basil 2015

Andelen menn – på stedet hvil

Siden 2009 har antall menn som jobber i barnehager steget med ca. 50 personer, men i samme periode ser vi at andelen menn likevel har holdt seg stabilt på ca. 8 %. Forklaringen til dette kan være at den totale bemanningen øker i takt med nødvendig barnehageutbygging, og dermed får ikke et økt antall menn utslag i en høyere prosentandel.

Det er store forskjeller mellom kommunene når det gjelder andelen mannlige ansatte. Hole kommune har gjennom flere år hatt en bevisst strategi for rekruttering av menn og ligger høyest med 15 % menn i sine barnehager, men også Røyken og Hurum med 12 % og Flesberg med 11 % har en relativt høy andel menn. Lavest ligger Flå og Rollag som ikke har noen mannlige ansatte i sine barnehager. Det kan være flere grunner til at barnehager ikke har mannlige ansatte. En grunn kan være stabilitet i arbeidsstokken som fører til liten utskifting i personalet, men det kan også hende at barnehageeier ikke prioriterer å ansette menn.

Fylkesmannen har gjennom flere år hatt fokus på rekruttering av menn i barnehagene. I 2014 hadde vi totalt seks Mib-nettverk i Buskerud. Disse er Mib Eiker, Mib Hole, Mib Drammen,

Mib Kongsberg, Mib Hallingdal og Mib Røyken der 12 kommuner er involvert. Nettverkene bidrar aktivt i rekrutteringsarbeidet gjennom skole- og messebesøk. I tillegg arbeider de for å ivareta mannlige ansatte slik at de blir værende i yrket. Mib-nettverkene har også fokus på likestillingsarbeid i barnehagene.

For å øke rekrutteringen og statusen til barnehageyrket på sikt har Fylkesmannen invitert barnehager i Buskerud til å søke på midler til «Lekeressurs i barnehagen». Dette er et tiltak der gutter i ungdomsskolealder får tilbud om å jobbe i barnehagen om ettermiddagen og/eller ferier. Tiltaket skal bidra til at unge gutter får et positivt syn på barnehageyrket og velge en utdanningsvei som på sikt fører til fast jobb i barnehageyrket. Guttene får under sitt opphold i barnehagene veiledning fra mannlige ansatte i barnehagen. I 2013/2014 gjennomførte 19 barnehager i 5 kommuner «Lekeressurs i barnehagen». 7 ungdomsskoler var involvert i prosjektet, 60 ungdomsskolegutter har fått arbeid som lekeressurs og 26 mannlige ansatte har veiledet dem i arbeidet. Tiltaket er meget godt mottatt av elever og lærere i involverte ungdomsskoler og også hos ansatte, barn og foreldre i barnehagene. I lys av prosjektet føler mannlige veiledere seg mer verdsatt i barnehagen.

I 2014/2015 har 29 barnehager i 11 kommuner fått tildelt midler til prosjektet.

Grunnskole

Antall elever i kommunale grunnskoler			
Kommune	2012-13	2013-14	2014-15
Drammen	7422	7560	7715
Flesberg	342	343	338
Flå	117	106	102
Gol	581	570	552
Hemsedal	311	301	294
Hol	504	479	489
Hole	762	765	776
Hurum	1114	1105	1084
Kongsberg	2891	2956	3029
Krødsherad	222	243	238
Lier	3283	3277	3356
Modum	1505	1525	1513
Nedre Eiker	3132	3093	3112
Nes	377	367	348
Nore og Uvdal	299	295	281
Ringerike	3165	3143	3142
Rollag	161	157	159
Røyken	2825	2813	2856
Sigdal	433	422	431
Øvre Eiker	2132	2153	2216
Ål	627	643	639
Totalsum	32205	32316	32670

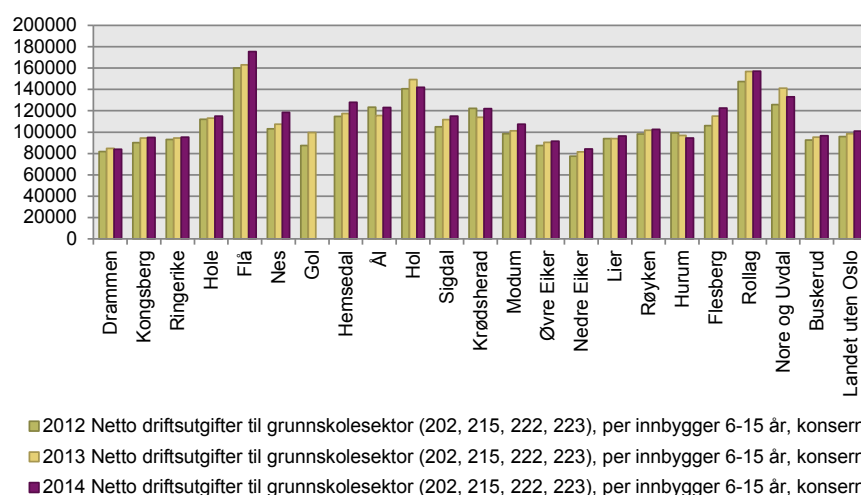
Skoleåret 2014/2015 (per 1. oktober 2014) er det registrert 33 277 elever i grunnskolen i Buskerud, fordelt på 138 grunnskoler. 7 av disse er privatskoler. Elevtallet viser en økning på 1,1 % sammenlignet med skoleåret 2013/2014.

De private grunnskolene hadde, per 1. oktober 2014, 595 elever, en økning på 36 elever fra året før. Dette utgjør 1,8 % av det totale elevtallet i fylket. På landsbasis går 3,3 % av elevene i private skoler.

Antall lærere i grunnskolen er 3421. Dette er en økning på 4 lærere i forhold til året før. Lærerne utfører til sammen 2601 årsverk (2616 året før). Det blir benyttet 273 årsverk (265 året før) til administrative og pedagogiske lederoppgaver. Sammenlignet med året før benyttes det en høyere andel årsverk til ledelse og administrasjon.

Tabellen viser antall elever i kommunale grunnskoler per kommune (kilde: GSI 2014/15)

Netto driftsutgifter til grunnskole (kilde: Kostra)

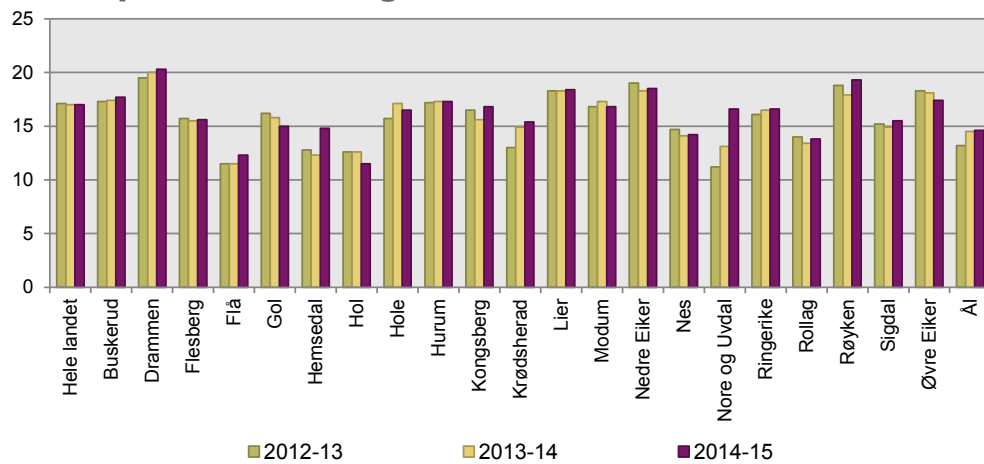

Ved å sammenligne grafen over driftsutgifter mot tabellen med antall elever ser vi at det er i de små kommunene med få elever at vi finner de høyeste driftsutgiftene per innbygger 6-15 år. Det er en utfordring for små kommuner å drive like kostnadseffektivt som større kommuner. Et høyt kostnadsnivå kan indikere høy innsats og god kvalitet på undervisningen, men kan også skyldes mindre effektiv drift. Små kommuner har også gjerne en mer spredt bebyggelse som kan føre til færre elever per skole og i sin tur færre elever per lærer. En høy andel timer til spesialundervisning kan også bidra til høye utgifter.

Størst økning i driftsutgifter til grunnskole per elev ser vi i Nes og Hemsedal med over 8 % økning fra i fjor. I Hol, Nore og Uvdal, Hurum og Drammen ser vi lavere kostnader per elev i 2014 enn i 2013.

Tabellen kan sees i sammenheng med tabellen om elever per undervisningsrelatert årsverk.

Elever per undervisningsrelaterte årsverk (kilde: GSI)

Grafen viser gruppestørrelse 2 per kommune. Gruppestørrelse 2 er definert som: forholdet mellom elevtimer minus timer til spesialundervisning og særskilt norskopplæring og ordinære undervisningstimer pluss oppdeling til samiske språkalternativer. Dette er en indikasjon på elever per lærer i ordinær undervisning. Gruppestørrelse 2 beregnes etter følgende formel:

$$\frac{\text{elevtimer totalt} - \text{timetall spesialundervisning} - \text{timetall særskilt norsk}}{\text{ordinære undervisningstimer} + \text{timer til oppdeling til samiske språkalternativer}}$$

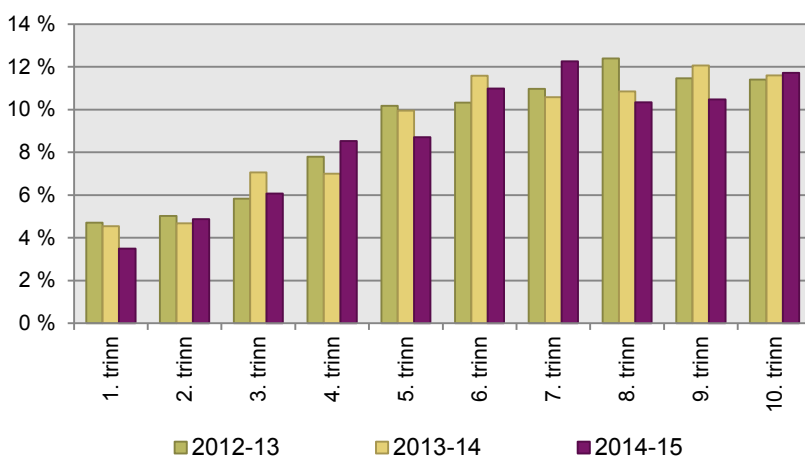
Tabellen bør ses i sammenheng med kommunens driftsutgifter til skole (grafene foran). Lønninger utgjør i snitt over 80 % av kostnadene ved å drive en skole.

Kommunene Flå, Hol og Rollag skiller seg ut som små kommuner med relativt få elever per lærer, og dette gjenspeiler seg også i høye netto driftsutgifter til grunnskolesektoren per innbygger 6-15 år.

Hva er spesialundervisning?

I "Veilederen Spesialundervisning" som ligger på Udir.no står det forklart: "Elever som ikke har eller kan få tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen, har rett til spesialundervisning... En sentral retningslinje i forbindelse med spesialundervisning er likeverdsprinsippet. Dette prinsippet innebærer at elever med rett til spesialundervisning skal ha et opplæringstilbud som er likeverdig med tilbudet andre elever får." Retten til spesialundervisning, og gjennomføringen av denne, er regulert i opplæringsloven § 5.

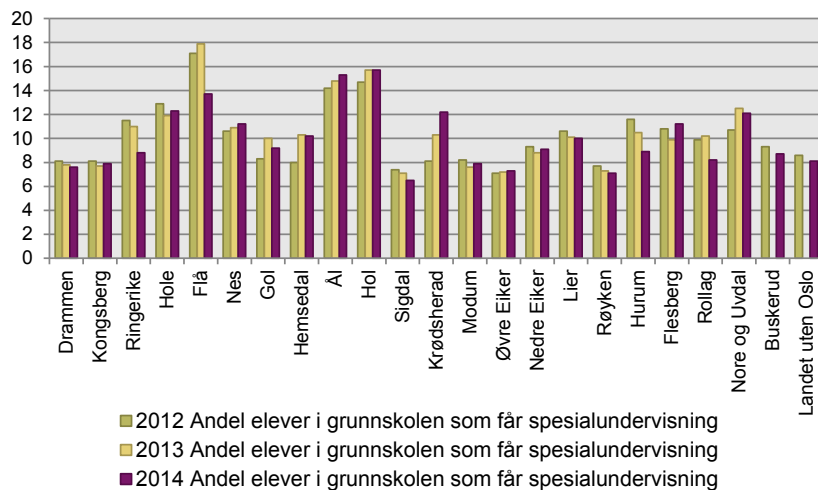
Spesialundervisning – andel elever per trinn i kommunale grunnskoler (kilde: Kostra)

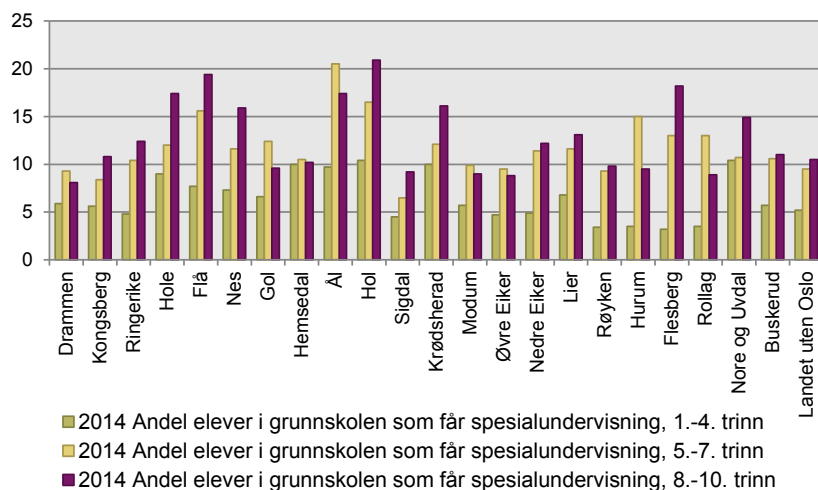
Grafen viser andelen elever med vedtak om spesialundervisning i prosent av antall elever på trinnet. Det er en statlig målsetning at spesialundervisningen skal settes

inn så tidlig som mulig for å sikre elevene best mulig hjelp gjennom grunnskoleløpet.

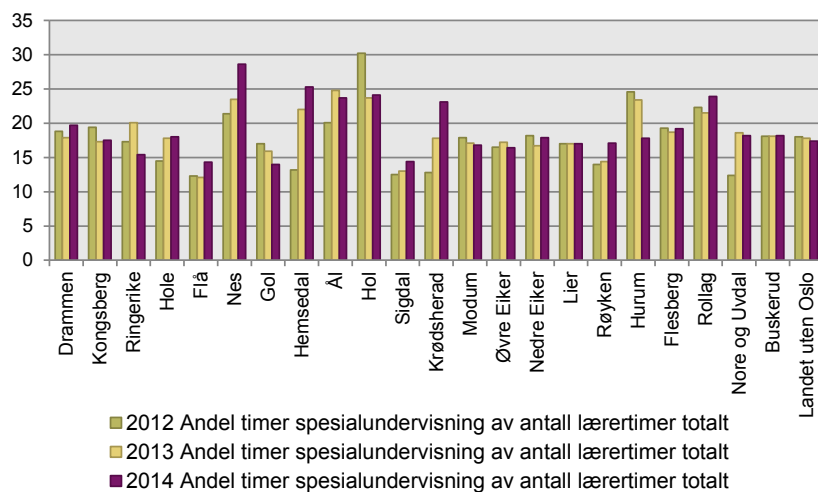
Spesialundervisning – andel elever med enkeltvedtak (kilde: Kostra)

Spesialundervisning – andel elever med enkeltvedtak etter hovedtrinn (kilde: Kostra)

Spesialundervisning – andel timer til spesialundervisning i % av antall lærertimer totalt (kilde: Kostra)

Tabellene viser at 18,1 prosent av lærernes undervisningstid benyttes til å gi spesialundervisning til 9,3 prosent av elevene.

Nasjonale prøver 5. trinn (kilde: Skoleporten)

I 2014 ble det innført endringer i måten resultatene fra Nasjonale prøver blir vurdert. Det ble innført en poengskala der landsgjennomsnittet i 2014 ble satt til 50. Formålet med endringen har vært å legge et grunnlag for å kunne sammenligne utviklingen over tid. Det vil være først når resultatene fra 2015 er på plass at vi kan si noe om hvordan utviklingen har vært over tid.

Regning:

Kommune	Skala-poeng	Usikkerhet	Lav	Høy
Drammen	50	0,7	49,3	50,7
Flesberg	42	2,7	39,3	44,7
Flå	44	6	38	50
Gol	46	2,3	43,7	48,3
Hemsedal	48	3,7	44,3	51,7
Hol	47	2,6	44,4	49,6
Hole	48	2,1	45,9	50,1
Hurum	49	1,9	47,1	50,9
Kongsberg	50	1,1	48,9	51,1
Krødsherad	46	5,2	40,8	51,2
Lier	50	1,1	48,9	51,1
Modum	47	1,4	45,6	48,4
Nedre Eiker	51	1,1	49,9	52,1
Nes	51	2,9	48,1	53,9
Nore og Uvdal	47	3,7	43,3	50,7
Ringerike	48	1	47	49
Rollag	44	4,5	39,5	48,5
Røyken	49	1,1	47,9	50,1
Sigdal	47	3	44	50
Ål	47	2,3	44,7	49,3
Øvre Eiker	51	1,4	49,6	52,4

Elevene i Buskerud har på nasjonale prøver i engelsk og lesing oppnådd samme skalapoeng som gjennomsnittet i Norge, men vi har selvfølgelig noe høyere usikkerhet. I regning har elevene i Buskerud 49 skalapoeng (mot gjennomsnittet på 50) med en usikkerhet på 0,3. Vi kan dermed si at Buskerud er «signifikant dårligere» i regning enn landsgjennomsnittet.

Tabellen viser skalapoeng i nasjonale prøver i regning for 5. trinn per kommune i Buskerud.

Ved å hensynta usikkerheten ser vi da at Flesberg, Gol, Hol, Modum, Ringerike, Rollag og Ål har «signifikant» dårligere resultat enn gjennomsnittet for landet.

Engelsk:

Kommune	Skala-poeng	Usikkerhet	Lav	Høy
Drammen	51	0,8	50,2	51,8
Flesberg	44	3,3	40,7	47,3
Flå	45	4,2	40,8	49,2
Gol	50	2,4	47,6	52,4
Hemsedal	44	3,2	40,8	47,2
Hol	47	2,4	44,6	49,4
Hole	47	1,9	45,1	48,9
Hurum	47	1,6	45,4	48,6
Kongsberg	50	1,1	48,9	51,1
Krødsherad	46	4,5	41,5	50,5
Lier	50	1,1	48,9	51,1
Modum	46	1,4	44,6	47,4
Nedre Eiker	52	1	51	53
Nes	49	2,7	46,3	51,7
Nore og Uvdal	48	4,1	43,9	52,1
Ringerike	49	1	48	50
Rollag	47	4,6	42,4	51,6
Røyken	49	1,2	47,8	50,2
Sigdal	48	3,3	44,7	51,3
Ål	46	2,5	43,5	48,5
Øvre Eiker	50	1,3	48,7	51,3
Buskerud	50	0,3	49,7	50,3

Tabellen viser skalapoeng og usikkerhet i nasjonale prøver i engelsk for 5. trinn i 2014.

Lesing:

Kommune	Skala-poeng	Usikkerhet	Lav	Høy
Drammen	50	0,8	49,2	50,8
Flesberg	43	3,2	39,8	46,2
Flå	43	6,5	36,5	49,5
Gol	49	2,7	46,3	51,7
Hemsedal	47	3,5	43,5	50,5
Hol	49	2,6	46,4	51,6
Hole	49	1,9	47,1	50,9
Hurum	50	1,9	48,1	51,9
Kongsberg	50	1,1	48,9	51,1
Krødsherad	47	5,5	41,5	52,5
Lier	52	1	51	53
Modum	47	1,5	45,5	48,5
Nedre Eiker	50	1	49	51
Nes	54	3	51	57
Nore og Uvdal	44	2,9	41,1	46,9
Ringerike	48	1,1	46,9	49,1
Rollag	53	4,6	48,4	57,6
Røyken	50	1,1	48,9	51,1
Sigdal	49	3,1	45,9	52,1
Ål	47	4,3	42,7	51,3
Øvre Eiker	51	1,2	49,8	52,2
Buskerud	50	0,3	49,7	50,3

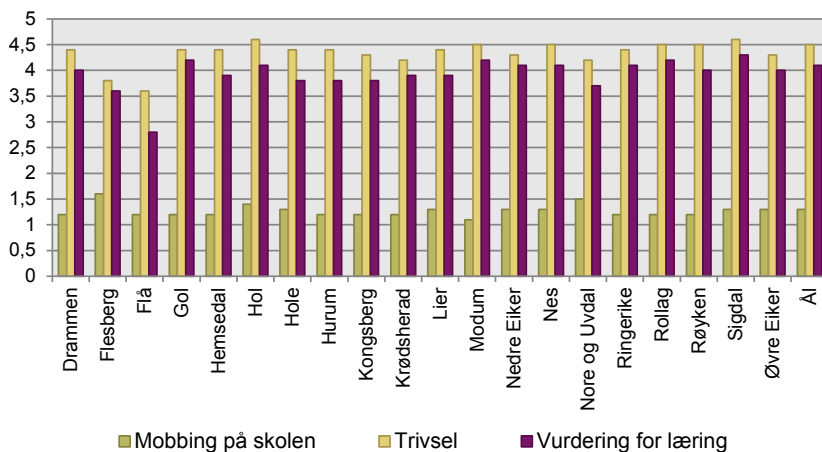
Tabellen viser skalapoeng og usikkerhet i nasjonale prøver i lesing for 5. trinn i 2014.

Elevundersøkelsen (kilde: Skoleporten)

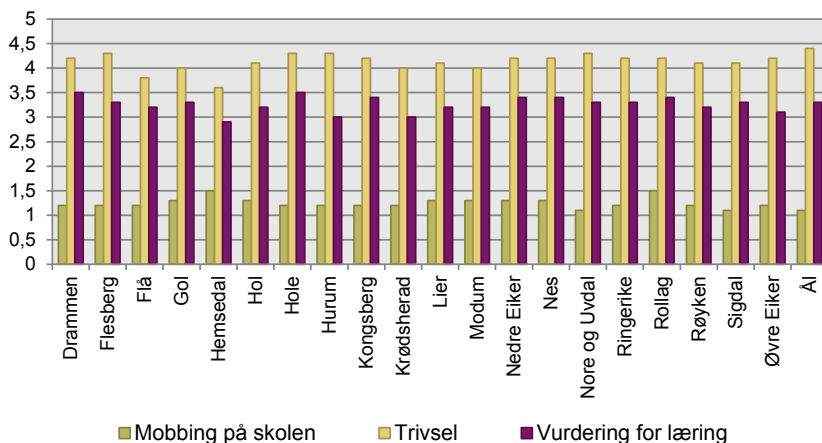
Grafene viser elevenes svar på elevundersøkelsen i kategoriene «Mobbing på skolen», «Trivsel», og «Vurdering for læring» på 7. og 10. trinn.

Fylkesmannen i Buskerud har vurdering for læring og mobbing som to av sine hovedfokusområder i skoleåret 2014/2015.

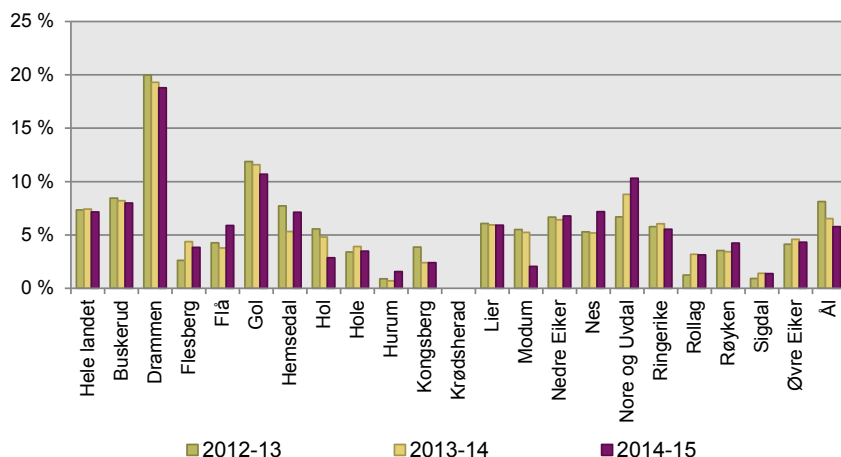
7. trinn

10. trinn

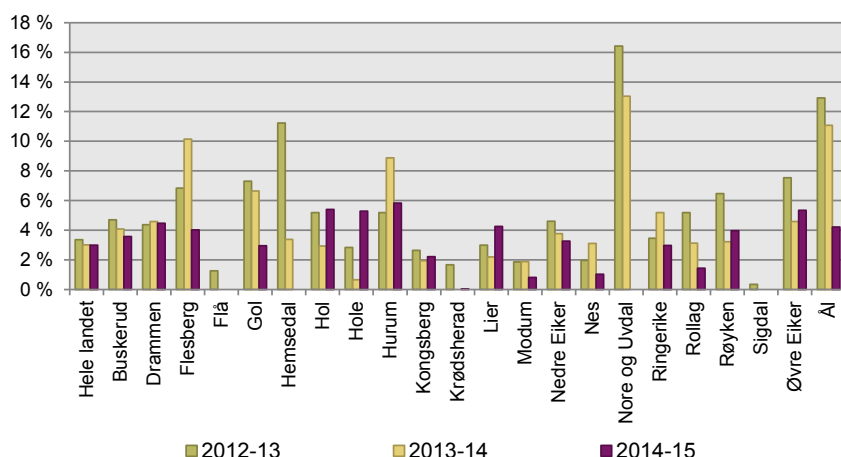
Andel elever med særskilt norsk (kilde: GSI)

Grafen over angir andelen elever som har enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 2-8 per 1. oktober 2014. Vedtak om særskilt språkopplæring gjøres som et enkeltvedtak for elever som har annet morsmål enn norsk

eller samisk, og som har behov for å bedre sine ferdigheter i norsk. Når eleven har tilstrekkelige kunnskaper i norsk til å følge den ordinære undervisningen i skolen bortfaller retten.

Andel lærere uten godkjent utdanning (kilde: GSI)

Grafen viser andelen av undervisningspersonalet som er oppgitt å mangle godkjent utdanning på trinnene de underviser. Bare kommunene Flå og Krødsherad har oppgitt at alle lærere har godkjent utdanning for trinnene de underviser på.

1. januar 2014 ble kravene til lærerens utdanning på barnetrinnet og ungdomstrinnet innskjerpet. For en del fag må læreren ha 30 studiepoeng. Dette gjelder f.eks. norsk og matematikk på barnetrinnet. For å undervise i norsk, engelsk og matematikk på ungdomstrinnet kreves det nå 60

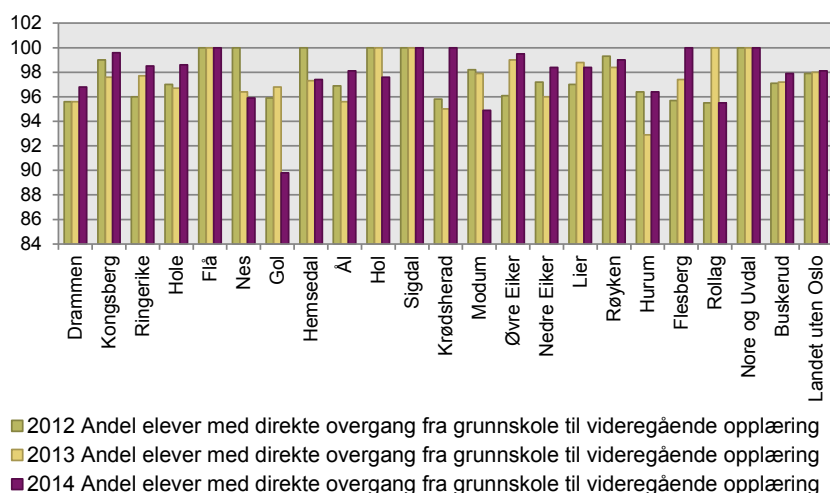
studiepoeng i faget. Disse kravene gjelder for ansettelse etter 1. januar 2014. Lærere som var godkjent før denne datoen, er fortsatt godkjent.

Når det likevel rapporteres at lærere underviser uten godkjent kvalifikasjon kan det skyldes flere forhold:

- Ved sykdom eller permisjon kan skolen ansette en vikar for en begrenset periode. Dette gjelder også når skolen ikke klarer å finne lærere med godkjent utdanning.
- Morsmåls lærere som kun underviser i morsmål.

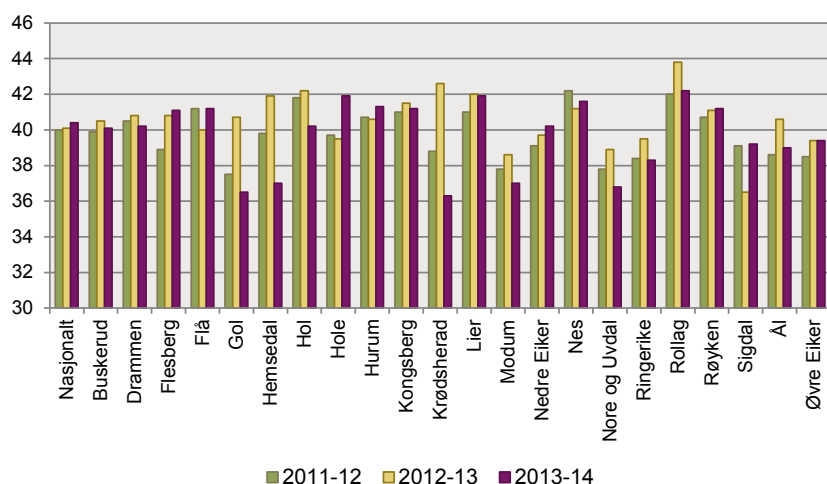
Andel elever med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring

(kilde: Kostra)

Grafen viser andelen elever som går direkte fra grunnskolen over i videregående opplæring. I Buskerud gikk 97,1 prosent av elevene direkte til videregående opplæring mot 97,9 prosent for landet uten Oslo.

Gjennomsnittlig grunnskolepoeng per kommune (kilde: Skoleporten)

Grafen viser gjennomsnittlig grunnskolepoeng per kommune i perioden 2011-12 til 2013-14. Buskerud var det eneste fylket som i perioden 2013-14 viste en nedgang i grunnskolepoeng. Selv om det ikke er kommet frem noen forklaring på dette ser verdien for perioden 2013-14 ut til å være mer i sammenheng med verdien for 2011-12. Det vurderes derfor som at det var perioden 2012-13 som kan ha vært høyere enn normalt for vårt fylke.

Tabellen viser at det er store variasjoner mellom periodene, og særlig synlig blir dette for små kommuner med få elever.

Grunnskolepoeng regnes ut ved at alle avsluttende karakterer som føres på vitnemålet, legges sammen og deles på antall karakterer slik at en får et gjennomsnitt. Deretter ganges gjennomsnittet med 10.

Sosial og barnevern

Barnevern

Antall henvendelser fra personer som er misfornøyd med barneverntjenesten økte i siste halvår 2014. Det ble i noen av sakene opprettet hendelsesbasert tilsyn og møter med ledelsen i noen kommuner.

I Buskerud er det 12 barneverntjenester som ivaretar oppgavene for 21 kommuner. Dette har ført til et bedre fagmiljø, styrking av rettsikkerheten og mindre sårbarhet i tjenesten. Den statlige styrkingen av barnevernet i Buskerud (2011-2014) har gitt 44,4 stillinger. I samme periode har kommunene opprettet ytterligere 40 stillinger. Gjennomsnittlig saksmengde per besatt stilling er derved blitt betydelig redusert. Antallet fristoversittelser er det siste året redusert fra ca 7,5 % til ca. 2,5 %.

Fortsatt er det enkelte barneverntjenester som ikke får gjennomført tilstrekkelig antall oppfølgingsbesøk til barn i fosterhjem. Dette er bekymringsfullt sett i forhold til at dette har vært tema for det landsomfattende tilsynet i 2013 og 2014.

Tilsyn

Vi fikk i første kvartal 2014 godkjenning av Helsetilsynet til å arbeide med en alternativ utforming av tilsynsrapportene ved systemrevisjon på de kommunale tjenesteområdene - helse-, sosial- og

barneverntjenester. Vår erfaring er at det har vært utfordrende å kommunisere funnene, både til virksomhetene, media og publikum på en måte som støtter opp under det framtidige kvalitetsarbeidet. Vi ønsket med en alternativ utforming av «standardrapporten» å gjøre den mer leservennlig, informativ og å spisse det sentrale budskapet etter endt systemrevisjon. Vi ønsket også i gi en mer balansert fremstilling av virksomheten, altså ikke kun fokus på avvik. Vi har i løpet av 2014 hatt flere arbeidsmøter med Helsetilsynet og justert/forbedret vår rapportmal. Vi har nå fått godkjenning til å bruke denne malen inntil det foreligger en ny «standardmal» fra Helsetilsynet. Vi har fått positive tilbakemeldinger fra de det er ført tilsyn med som uttaler at de nå synes helheten i virksomheten kommer bedre fram.

I forbindelse med det landsomfattende tilsynet 2014 med den kommunale barnevernstjenesten ønsket vi å prøve ut en metode for egevaluering og erfaringsspredning. Vi inviterte tre kommuner til å foreta en evaluering av egen virksomhet på

Utfordringer

Barnevern

- Etablere felles forståelse av riktig terskelhøyde for å innlede undersøkelser
- Etablere felles forståelse av riktig terskelhøyde for å iverksette tiltak
- Brukermedvirkning

Sosialtjenesten

- Stopp av arbeidsavklaringspenger fra mars 2014
- Boliger for vanskeligstilte
- Økende gjeldsbyrde i husholdningene

de samme områdene samtidig som vi foretok systemrevisjon i en nabokommune. De ble invitert til åpnings- og sluttmøter i denne kommunen. Vi tilbød råd og veiledning til disse kommunene. Vi bidro også med hjelpeverktøy til bruk ved gjennomgang av kommunens egen praksis. Det ble holdt et felles oppsummeringsmøte hvor de tre kommunene la fram sine resultater. Alle hadde funnet forhold/rutiner som skulle forbedres. Det kom frem at det hadde vært tidkrevende med intervjuer og saksgjennomgang, men at de hadde lært mye av å foreta denne egenvurderingen. De ville anbefale dette til andre kommuner og virksomheter. Vi vil nå benytte denne metoden i det landsomfattende tilsynet med sosiale tjenester i NAV i 2015.

Sosialtjenesten

Sosiale tjenester i NAV

Vi har videreutviklet samarbeidet med NAV Buskerud. I 2014 hadde vi felles leder/mellomledersamlinger med delt ansvar for det faglige innholdet. Sammen opprettet vi et veilederkorps som skal bistå de lokale kontorene med praktisk opplæring og veiledning på både det kommunale og statlige området. Fylkesmannen har ansvaret for veilederen som er øremerket for de kommunale tjenestene. Hovedoppgaven i

Fokusområder

Barnevern

- Henleggelse av meldinger
- Henleggelse av undersøkelser
- Samtaler med barn i utsatte situasjoner

Sosialtjenesten

- Tildeling av kvalifiseringsprogram og tilhørende stønad
- Kompetanseheving til ansatte i NAV

2014/2015 vil være å fokusere på vurdering av arbeidsevne og bistandsbehov for personer med økonomisk sosialhjelp som hovedinntekt. Vi har, bl.a ved tilsyn, inntrykk av at brukere ikke får riktige tiltak fordi det ikke er foretatt en god nok kartlegging av hva de trenger av bistand for å kunne bli selvhjulpne.

Barnevern

Ved utgangen av 2014 var det 12 barneverntjenester som ivaretok oppgavene for de 21 kommunene i fylket.

Fylkesmannen har gjennomgått og bearbeidet de halvårlige rapporteringene fra kommunene. Dataene er brukt for å beskrive utviklingen over tid og den faktiske situasjonen i barneverntjenestene/kommunene. Halvårsrapportene er sendt Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Dataene finnes tilgjengelig for kommunene i Rapporteringsbanken på departementets nettsted.

Positiv utvikling i Buskerud

Antallet barn som har tiltak fra barnevernet har vært ganske stabilt i Buskerud de siste årene; i overkant av 2 200 barn. Bemanningen er økt med ca 7 % det siste året, og arbeidsbelastningen pr stilling er redusert med ca 10 %. I perioden 2011-2014 er barneverntjenestene styrket med øremerkede midler til 44,4 nye stillinger. Sammenligningstall viser at Buskerud ligger bedre an enn landsgjennomsnittet på mange viktige områder, og den positive utviklingen fortsetter. Dette gjelder bl.a. antall fristoversittelser i undersøkelsessaker, antall barn med tiltaksplaner og omsorgsplaner og andel undersøkelsessaker som henlegges uten at det settes inn tiltak.

Interkommunale barneverntjenester

Vi har for tiden tre interkommunale tjenester i Buskerud; Hallingdal, Numedal og Midt-Buskerud. Ved etableringen av disse tjenestene har vi fått sterkere tjenester med større faglig tyngde. Det har medført at det nå arbeides med flere vanskelige og konfliktfylte saker. Ved siden av at dette virker kostnadsdrivende, medfører det også en viss personalslitasje. Det er imidlertid flere utsatte barn som blir hjulpet, og større enheter har styrket det faglige miljøet i de mindre kommunene.

Fosterbarn

Fylkesmannen gjennomførte tilsyn med kommunenes oppfølging av barn som er plassert i kommunale fosterhjem

i Numedal, Øvre Eiker og Røyken. I tillegg gjennomførte Hurum, Lier og Nedre Eiker egenverdinger med samme tema, tilrettelagt av Fylkesmannen. Det ble avdekket avvik i Numedal og i Nedre Eiker. Erfaringene fra egenverdingerne tilsa at dette er en god metode å benytte for å styrke kommunens bevissthet om egne rutiner.

Klagesaker

I 2014 har Fylkesmannen behandlet 17 klagesaker på kommunale enkeltvedtak. Ytterligere 2 klager er ubehandlet ved årsskiftet. 7 av de behandlede klagen dreier seg om omfang eller bortfall av hjelpetiltak, 7 gjelder andre rettigheter og 3 gjelder ettervernstiltak etter fylte 18 år. Klagerne har fått medhold i 12 % av sakene. I tillegg er vedtakene opphevet i ytterligere 18 %.

I løpet av 2014 behandlet Fylkesmannen tilsynsklager på 71 forhold i den kommunale barneverntjenesten. Dette utgjør en økning på 6,5 %. 17 av sakene ble avklart lokalt, det ble gitt råd og veiledning i 7 saker og de øvrige 47 forholdene ble avsluttet uten bemerkning.

Fylkesmannen har i 2014 behandlet 15 klager fra beboere på institusjonene over forhold knyttet til rettighetsforskriften. 8 av klagen kommer fra akuttinstitusjonen og 5 av klagen kommer fra institusjonen for behandling av ungdom.

Klagen omhandler 5 begrensninger i bevegelsesfriheten og 4 vedtak om bruk av tvang i akuttsituasjoner. De øvrige klagen fordeler seg noenlunde jevnt på de øvrige bestemmelsene i rettighetsforskriften. Klagerne ble gitt medhold i ett av forholdene.

Til sammen 22 rettighetsklager som gjelder kommuner og institusjoner, er avvist, trukket eller bortfalt, og dermed ikke realitetsbehandlet hos Fylkesmannen.

UTVIKLINGSTALL BARNEVERN SISTE 2 1/2 ÅR

BUSKERUD TOTALT	2. halvår 2012	1. halvår 2013	2. halvår 2013	1. halvår 2014	2. halvår 2014
Besatte stillinger	222,20	235,5	242,0	247,8	265,5
Gjennomgåtte meldinger	1294	1611	1484	1578	1512
Avsluttede undersøkelser	963	1011	1094	1173	1012
Barn i tiltak	2215	2228	2229	2196	2210
Arbeidsbelastning pr stilling	20,1	20,6	19,9	20,0	17,8
Andel uten tiltaksplan	9,4	9,7	11,6	9,6	6,9
Andel uten omsorgsplan	5,2	5,0	4,2	2,7	1,7
Andel fristoversittelser i undersøkelsessaker	6,1	9,5	7,5	3,5	1,9
Andel henlagte undersøkelser	57,3	57,7	56,1	58,6	55,5

Institusjoner

Fylkesmannen mener at situasjonen i barneverninstitusjonene er stabil og god, med god faglig standard. Det er ikke gitt noen anmerkninger til den formelle siden av driften det siste året. Dette gjelder både begrunnede meldinger og pålegg ved individtilsynet, og merknader og avvik ved systemrevisjonen.

Mange beboere har psykiske problemer og/eller problemer knyttet til rusmisbruk. Det er fremdeles mange utfordringer knyttet til samarbeidet med Barne- og ungdomspsykiatrien, men de fleste beboerne som trenger det, får nå tilbud om samtaler ved BUP. I enkelte saker tilbyr Barne- og ungdomspsykiatrien også veiledning til de ansatte ved barneverninstitusjonene.

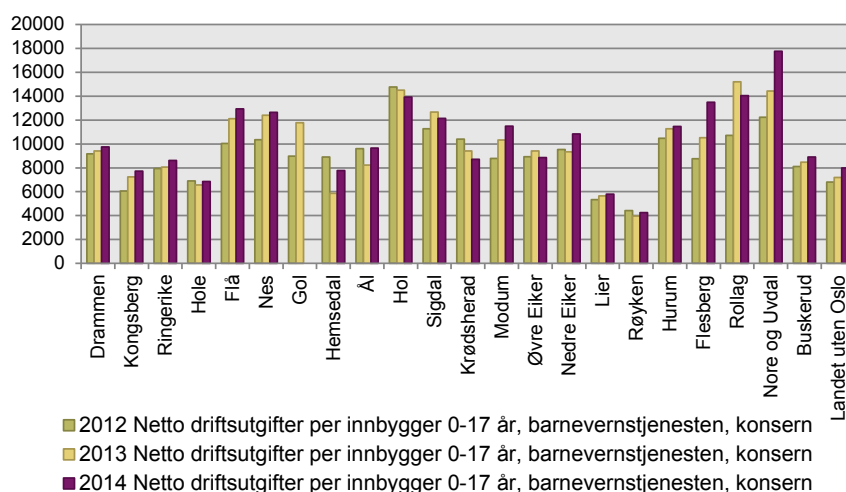
Alle beboere får nå tilbud om skole eller opplæring kort tid etter innflytting, men på samme måte som med psykiatrien, ser vi at det fremdeles er et forbedringspotensiale i tilpasningen av tilbudet til den enkelte beboer.

I de fleste sakene er det et godt fungerende samarbeid mellom institusjonene og plasseringskommunene. Det avholdes jevnlig samarbeids- eller ansvarsgruppemøter, der beboerne også inviteres til å delta.

Øremerkede midler til stillinger

Fylkesmannen har fordelt midler til 44,4 nye stillinger i perioden 2011-2014. Disse midlene blir videreført også i 2015.

Netto driftsutgifter

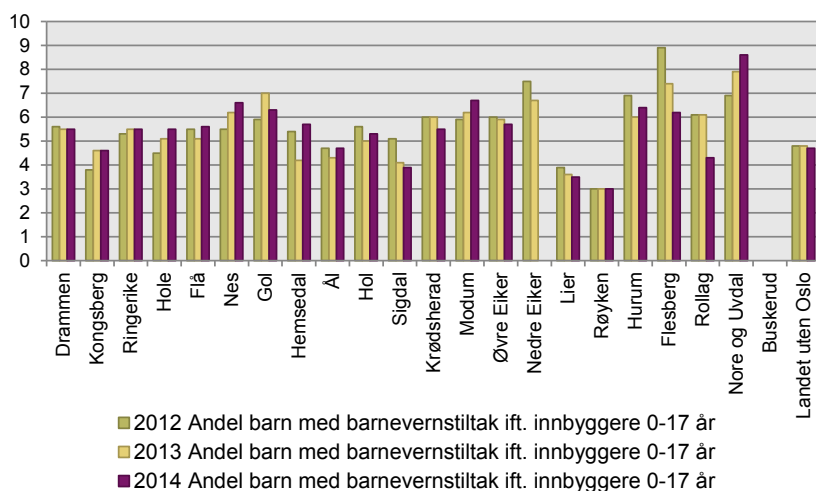
Tabellen viser hvor mye kommunene bruker i netto driftsutgifter til barnevern fordelt på antall innbyggere i aldersgruppen 0-17 år. Kommunene i Buskerud bruker ca kr 1 000 mer enn landsgjennomsnittet. (2014-tall fra Gol mangler).

Tallene er forholdsvis stabile for de tre siste årene i de fleste kommunene, men viser en ganske sterk økning i Modum, Nedre Eiker, Flesberg og Nore og Uvdal. Dette kan ha sammenheng med at disse tjenestene er blitt mer robuste, til dels som følge av etableringen av interkommunale tjenester. Robuste tjenester medfører som regel bedre faglig arbeid, særlig med kompliserte (og kostnadskrevende) saker. Røyken er fremdeles den kommunen som bruker minst, ca kr 4 000, Nore og Uvdal bruker mest, ca kr 18 000. Det er vanskelig å finne en sikker forklaring på de store forskjellene, men det kan ha sammenheng med kommunenes øvrige tiltaksapparat og kostbare enkeltsaker (som kan gi store utslag i mindre kommuner).

De store variasjonene gjenspeiles både i andelen barnevernsbarn, i at enkeltsaker gjør større utslag i mindre kommuner og i en noe ulik tilnærming i den enkelte kommune. Utgiftene for enkelte barn kan være svært høye, pga. alvorlig problematikk og omfattende tiltak. Misbruk av rusmidler og psykiske problemer er fremdeles økende, sammen med et høyt antall saker med trusler og vold i nære relasjoner. Dette medfører store utfordringer og høye krav til de ansattes kompetanse.

Barn med barnevernstiltak

Tabellen viser andelen av barn i aldersgruppen 0-17 år som har barnevernstiltak. (2014-tallene for Nedre Eiker mangler – sammen med det totale tallet for Buskerud).

Den totale andelen barn med barnevernstiltak i Buskerud har tradisjonelt ligget likt med landsgjennomsnittet – eller ubetydelig over. For 2014 er antallet gjennomgåtte meldinger stabilt, det er en svak nedgang i antall avsluttede undersøkelser, og en svak økning i totalantall barn med tiltak.

Utviklingen fra i fjor viser en ganske stabil situasjon, men at andelen barn med barnevernstiltak har steget litt i ni kommuner mens den har sunket litt i seks kommuner. Det er også nå store variasjoner kommunene imellom (ca 3 % i Røyken og ca 8,5 % i Nore og Uvdal). Det er grunn til å merke seg at kommuner med lave netto utgifter til barnevern samsvarer godt med kommuner med lav andel barn med barnevernstiltak.

Kommuner med reduksjon fra forrige år i andel barn med barnevernstiltak, er stort sett mindre kommuner i interkommunale tjenester, der det har vært tilsvarende økning i de øvrige kommunene. De øvrige variasjonene er for små til at de kan tillegges særlig vekt i en årsaksanalyse.

Sosialtjenesten

Klagesaker

Fylkesmannen mottok i 2014, 434 klagesaker etter lov om sosiale tjenester i NAV. Dette er en økning på 38 % fra året før. Buskerud var i 2014 det fylket, med unntak av Oslo og Akershus, som mottok flest klagesaker etter lov om sosiale tjenester i NAV. Vi omgjorde 10 % av de kommunale vedtakene og 10 % ble opphevet og sendt tilbake til ny behandling i kommunen.

Økning i klagesaker til Fylkesmannen kan være positivt på den måten at det er med på å styrke den enkeltes rett til å få prøvd sin sak på nytt. Det er med andre ord med på å styrke rettsikkerheten.

Tilsyn

Fylkesmannen skal, som tilsynsmyndighet, ha oversikt over og kontrollere om tjenestene følger krav i lov og forskrift. Sentralt i NAV-kontorets råd og veiledningsplikt er ansvaret for en gjeldsrådgivningstjeneste. Sentralt i denne tjenesten står samarbeid mellom gjeldsrådgivere og namsmenn. Vi har i 2014 kartlagt hvordan kommunen mener at dette

samarbeidet fungerer. Kort oppsummert viser vår kartlegging at samarbeidet fungerer godt.

Det boligsosiale arbeidet i kommunene med de største boligsosiale utfordringene, er også kartlagt i 2014. Tilbakemelding viser bl.a. at det er for lite differensierte boliger og for få boliger å tilby personer som har behov for akutt bolig. Gode nok botilbud som ivaretar gruppen av de som sliter med rus/psykiske helseutfordringer kan og være vanskelig.

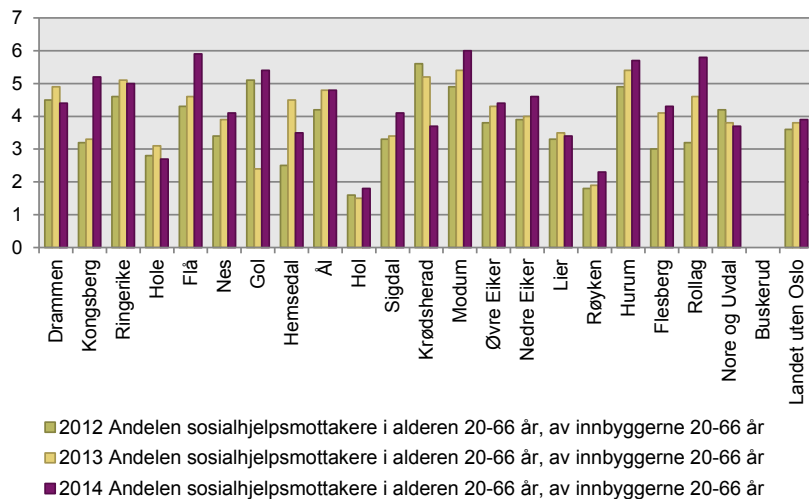
Forskjeller

Det er store forskjeller i ressurser mellom små og store kontor i fylket. De som sogner til store NAV-kontor må regne med at veileder som møter dem har mange andre å konsentrere seg om. Dette viser en ressurskartlegging som NAV selv har gjort i 2013. På store kontor kan for eksempel en veileder ha ansvar for opptil 200-300 brukere og på mindre kontor kan tallet være rundt 30-50. Med det store tjenestetilbudet NAV skal ha, kan det være bedre med større enheter der de ansatte sitter med mer spesialisert kompetanse som for eksempel

innen fagområdet gjeldsrådgivning. På større kontor er det ansatt egne gjeldsrådgivere som har dette som sitt spesialfelt. Et lite NAV-kontor vil ikke kunne tilby innbyggere det samme tilbudet for gjeldsrådgivning som et større kontor der de har større saksmengde. Samtidig ser vi i vårt fylke eksempel på

at store NAV-kontor, kan ende med å gi mindre oppfølging og veiledning, som følge av større oppgavemengde og mer komplekse enkeltsaker enn mellomstore kontor.

Andel sosialhjelpsmottakere

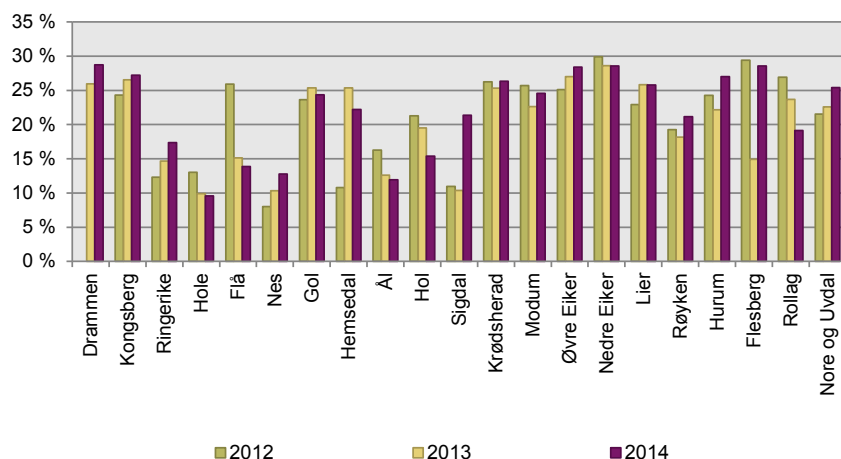
Andelen sosialhjelpsmottakere av den totale befolkningen i kommunen kan blant annet gi en pekepinn om a) hvor store levekårsproblemer – arbeidsledighet, for eksempel – en gitt kommune hantes med, b) hvor høy terskelen er for å bli innvilget sosialhjelp i kommunen.

Sosialtjenesten skal bidra til sosial og økonomisk trygghet. Men den skal også stimulere til at folk blir selvhjulpne. Denne dobbeltheten kan være en indikator på at noe bør ses nærmere på både dersom andelen sosialhjelpsmottakere i en kommune er svært høy og dersom den er svært lav. Dette gjelder ikke minst dersom kommunens forekomst av levekårsproblemer normalt skulle tilsi at kommunen hadde en høyere eller lavere andel sosialhjelpsmottakere enn hva som faktisk er tilfelle.

Kongsberg, Modum, Hurum, Gol og Flå kommuner har en ganske høy andel sosialhjelpsmottakere, både sammenlignet med andre kommuner i Buskerud

og sammenlignet med landet utenfor Oslo. Særsilt lave andeler sosialhjelpsmottakere finner vi for 2014 – i tråd med tendensen for 2012 – i Røyken og Hol. Det vi kan merke oss i statistikken for 2014 er at den største kommunen i fylket, Drammen, viser seg å ha hatt nedgang i andelen mottakere av sosialhjelp fra 2013 og at andelen mottakere av sosialhjelp i 2014 er lavere enn i 2012.

Andel sosialhjelpsmottakere med forsørgerplikt for barn under 18 år

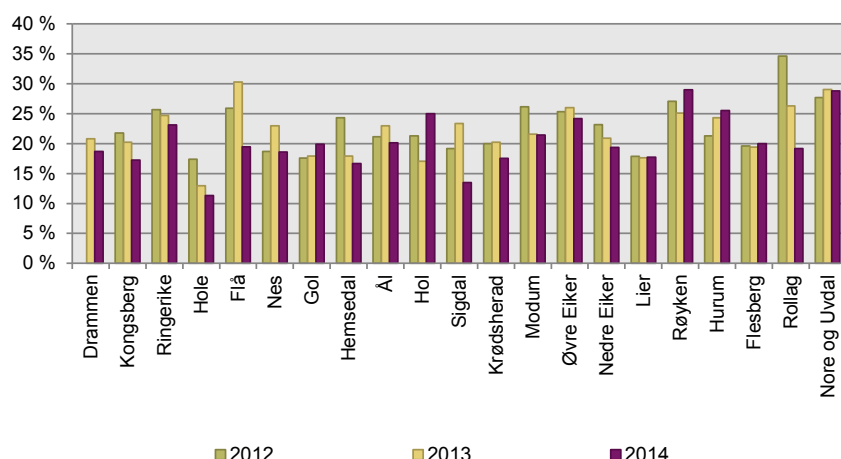

Barnefattigdom i Norge handler i stor grad om at barn opplever å være utestengt fra sosiale sammenhenger på grunn av den økonomiske situasjonen til familien. Fra 2002 har det vært flere tiltaks- og handlingsplaner mot fattigdom. Samtidig har andelen barn i lavinntektsfamilier økt. I 2012 var det 78 000 barn i familier med vedvarende lav inntekt. Andelen av barn som har innvandrerbakgrunn har økt fra 35 % i 2002 til 50 % i 2012. Samtidig er det stadig flere barn av enslige forsørgere som vokser opp i en lavinntektsfamilie.

Det er ikke urimelig å anta at barn av sosialhjelpsmottakere ofte befinner seg blant de barna i en kommune som rammes hardest av de negative følgene fattigdom kan ha. I 2012 og 2013 gjennomførte Fylkesmennene landsomfattende tilsyn med kommunens tjenester i NAV til personer med forsørgeransvar for barn.

I 12 av kommunene er andelen av sosialhjelpsmottakere med forsørgerplikt for barn under 18 år over 20 %. Hole kommune har lavest andel sosialhjelpsmottakere i denne gruppen med 10 % av brukermassen.

Andel sosialhjelpsmottakere mellom 18 og 24 år, av alle sosialhjelpsmottakere

ungdomsteam på sine kontor. Unge er en prioritert gruppe når det gjelder tilbud om aktivitet og statlige tiltak i NAV.

Det er en egen garantiordning for ungdom. Unge under 20 år, som er uten skoleplass eller arbeid, skal få tilbud om et arbeidsrettet tiltak. Ungdom mellom 20-24 år skal få en aktivitetsplan. Målsettingen til NAV er bl.a. økt gjennomføring i videregående opplæring.

Kvalifiseringsprogrammet (KVP) er en del av regjeringens satsing for å redusere fattigdom i Norge. Med KVP skal langtidsmottagere av sosialhjelp få et fulltids kvalifiserende program, og en stønad som utbetales hver måned fra kommunens lønningskontor.

Ved utgangen av 2013 var 182 personer deltakere i KVP i Buskerud, mot 412 personer i 2012. Antallet deltakere i KVP er altså halvert fra 2012 til 2013. De første årene fikk kommunene øremerket tilskudd, fra 2011 ble KVP lagt inn i rammetilskuddet.

Å motta sosialhjelp i ung alder regnes gjerne for å være særlig uheldig. En doktoravhandling fra 2010 konkluderte med at det å motta sosialhjelp tidlig i karrieren kan ha uheldige langtidsvirkninger for senere tilknytning til arbeidslivet. Har andelen unge sosialhjelpsmottakere økt eller sunket i Buskeruds kommuner? Og hvor høy andel av sosialhjelpsmottakerne i de ulike kommunene tilhører den yngre aldersgruppa – altså den mellom 18 og 24 år?

Fylkesmannen har i oppdrag fra Statens Helsetilsyn å føre tilsyn med sosiale tjenester (opplysning, råd/veiledning og økonomisk stønad) til personer mellom 17 og 23 år i 2015 og 2016. Dette er landsomfattende tilsyn.

Statistikken fra 2014 viser en ny og positiv trend i vårt fylke, og det er at andelen sosialhjelpsmottakere i den yngre aldersgruppen har gått ned/vært stabil i de fleste kommuner i fylket (16 kommuner). De største kommunene har hatt nedgang i andel unge sosialhjelpsmottakere. Det er mange NAV-kontor som har organisert egne

Kvalifiseringsprogram

Formålet med kvalifiseringsprogram med tilhørende kvalifiseringsstønad er å bidra til at flere i målgruppen kommer i arbeid. Tilbudet skal gis til personer som vurderes å ha en mulighet for å komme i arbeid gjennom tettere og mer forpliktende bistand og oppfølging.

Kvalifiseringsprogrammet retter seg mot personer med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne, som har ingen eller svært begrensede ytelser i folketrygden. Dette handler i stor grad om personer som uten et slikt program ville vært avhengige av økonomisk sosialhjelp som hovedinntektskilde over lengre perioder.

Nedenfor ser vi antallet personer som har fått tilbud om kvalifiseringsprogram over en lengre periode fra januar 2008 og frem til 31. desember 2013 og fordeling på ulike fylker. Som vi ser av statistikken så er Buskerud et gjennomsnittsfylke når det gjelder antall søkere og deltakere i kvalifiseringsprogram. Samtidig ser vi en nedgang i andelen deltakere i kvalifiseringsprogram i fylket vårt de siste to årene.

	Antall registrerte søknader 01.01.2008 – 31.12.2013	Antall vedtak om innvilgelse 01.01.2008 – 31.12.2013	Antall vedtak om avslag 01.01.2008 – 31.12.2013	Antall deltakere i kvalifiseringsprogram pr. 31.12.2013
Østfold	2 015	1 393	400	269
Akershus	3 768	2 872	581	513
Oslo	8 315	6 352	1 464	1 634
Hedmark	1 283	1 059	136	164
Oppland	1 357	1 077	215	168
Buskerud	1 904	1 334	372	182
Vestfold	1 695	1 343	268	146
Telemark	1 463	1 217	177	259
Aust-Agder	832	712	66	125
Vest-Agder	1 153	888	177	159
Rogaland	2 891	2 249	466	460
Hordaland	3 806	2 927	847	497
Sogn og Fjordane	581	526	30	60
Møre og Romsdal	1 347	1 182	80	135
Sør-Trøndelag	2 298	1 976	131	310
Nord-Trøndelag	824	677	119	107
Nordland	1 404	1 139	90	225
Troms	969	784	99	113
Finnmark	685	531	68	54
Landet	38 590	30 238	5 786	5 580
Oslo	8 315	6 352	1 464	1 634
Stavanger	1 098	813	258	194
Bergen	2 547	1 908	688	379
Trondheim	1 568	1 382	59	260
Storbyer totalt	13 528	10 455	2 469	2 467
Landet utenom storbyene	25 062	19 783	3 317	3 113
Landet	38 590	30 238	5 786	5 580

Status pr. 31. desember 2013

I overkant av 30 prosent av dem som deltok i kvalifiseringsprogrammet i 2013, var i aldersgruppen 30 - 39 år. Denne aldersgruppen har desidert størst andel av alle deltakere, mens aldersgruppen 40 til 49 år er den nest største gruppen med knapt 23 %. Nesten 19 % av KVP-deltakerne var under 25 år i 2013 (SSB 25. juni 2014).

Ser en på hvilke typer tiltak/aktiviteter/bistand som deltakernes program har bestått av i løpet av 2013, er det fortsatt praksisplass som dominerer. Tendensen er den samme for både de under og over 25 år. Andre programtiltak som er mye brukt for dem under 25 år, var tilrettelagt arbeidstrening,

annen opplæring og fysisk aktivitet, mens behandlingstiltak knyttet til psykisk helse oftere ble benyttet for dem som startet i program i 2012. Programtiltak som sjelden ble tatt i bruk, var boveiledning, samtalegrupper og bistand fra miljøarbeider. (SSB 25. juni 2014).

Når det gjelder sosiale tjenester i NAV og kvalifiseringsprogrammet, så har Fylkesmannen og NAV Buskerud i et spleiselag ansatt en person i 2014, som skal bistå lokale NAV-kontor med praktisk opplæring/veiledning og oppfølging på tjenesteområdet. Denne stillingen er øremerket for de kommunale tjenestene.

Helse og omsorg

Det gjøres mye godt arbeid innen helse- og omsorg i kommunene i Buskerud. Vi opplever at kommunene er dyktige og engasjerte, men også at de har store utfordringer når det gjelder kompetanse, rekruttering og kapasitet.

I 2014 har Fylkesmannen blant annet hatt fokus gjennomføringen av Samhandlingsreformen. Vi har bidratt til at framtidens omsorgsutfordringer settes på dagsorden i kommunene, blant annet gjennom den årlige helse- og omsorgskonferansen for ledere. Satsingsprogrammet Omsorgsplan 2015 er gjennomført, og av ny regjering utvidet til Omsorg 2020. Kommunale helse- og omsorgstjenester har vært et prioritert arbeidsfelt, med fokus på nye årsverk i helse- og omsorgstjenesten, kompetanseutvikling, økning av heldøgns

omsorgsplasser, implementering av Demensplan 2015 og bidrag inn mot Kompetanseløftet 2015. Disse planene er inne i sitt siste virkeår og vil bli erstattet/utvidet med komplementære langtidsplaner.

Kompetanse og rekruttering

En stor andel av de ansatte i pleie- og omsorgstjenestene i Buskerud er over 55 år. I enkelte kommuner er det over en tredjedel av de ansatte som vil gå av med pensjon om noen år. Dette er bekymringsfullt i forhold til bemanningssituasjonen over tid.

Fortsatt er det mange som jobber uønsket deltid i pleie- og omsorgstjenestene. Det har vært iverksatt prosjekter og tiltak som har fokusert på dette, og sentrale føringer kan også på sikt bidra til løsninger. Drammen kommune har gjennomført et stort og vellykket prosjekt om uønsket deltid. Tiltakene og resultatene er vellykkede og har fått nasjonal oppmerksomhet.

Det er fortsatt en høy andel ansatte uten formell utdanning i pleie- og omsorgstjenestene i Buskerud. Det har vært iverksatt ulike tiltak for å bedre situasjonen, og Fylkesmannen fordeler hvert år midler til opplærings/utdanningstiltak.

Vi opplever at det i mange kommuner er press på plassene i sykehjem og ulike former for omsorgsboliger. Ikke minst korttids- og rehabiliteringsplasser. Antall eldre og andre grupper som har behov for tjenester fra kommunen, er økende. Både eldre over 90 år og andelen "yngre brukere" (0-67 år) øker og er høyere i Buskerud enn i mange andre fylker. Dette fører til økte og mer sammensatte arbeidsmengder for hjemmebaserte tjenester.

Utfordringer

- Samhandlingsreformen, kommunenes kapasitet og kompetanse til å tilby en tjeneste som samsvarer med endrede behov hos brukere som skrives tidligere ut fra sykehus
- Rekruttering og riktig kompetanse i tjenestene
- Sømløse tjenestetilbud, brukermedvirkning og individuell plan
- Kommuneøkonomien, muligheten til samtidig å drifte innenfor nye rammer og utvikle tjenestene videre
- Økende behov for variert tilbud til personer med demens

I rapport fra kartleggingen om demenstilbud i kommunene, utført av Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse i 2014, kom Buskerud ut med god dekning av botilbud tilrettelagt for demente, sammenlignet med landsgjennomsnittet. Det har gjennom mange år vært stor interesse for og fokus på å utvikle tilbudene innen demensomsorgen i Buskerud, både for den som rammes, og for pårørende. Fylkets utviklingssentre, både i Ål og i Drammen, har demensomsorg høyt prioritert og har iverksatt ulike kurs/utviklingstiltak.

Fylkesmannen er bekymret for at utbyggingen av tilrettelagte boliger for mennesker med demens går for sakte i forhold til behovet; både nå og i årene fremover. Likeledes er Fylkesmannen av den oppfatning at utbyggingen av dagtilbud/aktivitetstilbud for demente går for sakte. I Demensplan 2015 er det et mål at alle kommuner bør tilby et dagtilbud til personer med demens innen 2016, og at kapasiteten øker betydelig. Dette handler ikke om Husbankens tilskuddsordning, men om kommunal prioritering. Det er fortsatt ikke alle kommuner i Buskerud som har søkt investeringstilskudd til utbygging av dagaktiviteter til personer med demens.

Det planlegges ombygging og utbygging av nye sykehjem i flere kommuner. I Ål kommune/hallingdalsregionen er man i gang med ombygging/påbygging i forbindelse med nytt lokalmedisinsk senter.

Fokusområder

- Rekruttering og riktig kompetanse
- Bruk av tvang og makt i kommunale helse- og omsorgstjenester
- Kommunenes tilbud til personer med demens og implementering av velferdsteknologiske løsninger
- Tverrfaglig, tverretattlig samarbeid og brukermedvirkning

”

I Demensplan 2015 er det et mål at alle kommuner bør tilby et dagtilbud til personer med demens innen 2016

SAMHANDLINGSREFORMEN

– utfordringsområder for kommunene

Året 2014 var det tredje året etter iverksettingen av det nye lovverket i forbindelse med innføringen av samhandlingsreformen. Fylkesmennene har et særlig oppdrag i å følge med på at målene med reformen blir fulgt opp av kommunene og helseforetakene.

Færre pasienter skulle behandles i spesialisthelsetjenesten, og dette skulle gjennomføres dels ved at kommunen skulle overta behandlingsansvaret for pasienter som kan få like god behandling i kommunens helse- og omsorgstjeneste, og dels ved bedre forebygging av forebyggbare sykdommer gjennom kommunale helsefremmende og forebyggende tiltak. Økonomiske incentiver, herunder kommunal plikt til medfinansiering av spesialisthelsetjenesten og kommunal betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter, skulle være virkemidler for å oppnå dette.

Her vil vi spesielt se på de utfordringer Fylkesmannen ser at samhandlingsreformen gir for kommunene når det gjelder å bygge opp kompetanse og kapasitet til å kunne etablere de nødvendige tiltak og tjenester som reformen forutsetter.

Kommunal medfinansiering

Når det gjelder de økonomiske insentivene, er som kjent den kommunale medfinansieringen besluttet opphevet fra og med budsjettåret 2015. Denne ordningen har gitt ulike utslag fra kommune til kommune, og i skrivende stund er beste estimat for 2014 at mens noen kommuner i Buskerud kommer ut av det med overskudd, vil resten ha varierende grad av underskudd. Det er Fylkesmannens oppfatning at kommunene i praksis har hatt begrenset mulighet for å påvirke innleggelsesflyten til sykehusene gjennom oppbygging av egne tjenester og tiltak. Hvorfor noen kommuner er kommet heldigere ut enn andre, foreligger det foreløpig ingen forskning som kan si oss noe om. For de kommuner som har opparbeidet underskudd, har dette gitt ekstra utfordringer i arbeidet med å implementere de tjenester og tiltak som samhandlingsreformen forutsetter.

Utskrivningsklare pasienter

Den største utfordringen for kommunen ved samhandlingsreformen har nok vært å tilrettelegge for å ta imot de utskrivningsklare pasientene fra sykehusene som trenger et omfattende tjenestetilbud fra kommunen, enten i eget hjem eller ved plass i døgningstusjon. Når disse pasientene tas imot umiddelbart etter at de er erklært utskrivningsklare, er de gjennomgående sykere og i behov av mer omfattende kommunale helse- og omsorgstjenester enn da de ble liggende på sykehuset i dager og uker før overføring til kommunen. Da reformen ble iverksatt i 2012, skjedde det umiddelbart at kommunene både i Buskerud og ellers i landet gjennomgående klarte å håndtere et raskt mottak, og kun et fåtall pasienter ble liggende og generere betalingsplikt til sykehuset. Tilbakemeldinger fra kommunene har vært at dette har gitt økt belastning på hjemmetjenestene og gjort det vanskeligere for hjemmeboende pleietrengende

å få korttids- og langtidsopphold i kommunalt døgntilbud. Samhandlingsstatistikken fra Helsedirektoratet viser imidlertid at trenden med rask tilbakeføring til kommunene er i ferd med å snu. På landsbasis økte antall liggedager for utskrivningsklare pasienter med 24 prosent fra 2013 til 2014. Vi har ikke tilsvarende tallmateriale spesifikt for Buskerud, men informasjon fra kommunene tyder på at det også i vårt fylke er økende tendens til at pasienter igjen blir liggende i flere dager etter at de er erklært utskrivningsklare. Det ser også ut til å være et økende antall av hjemsendte, utskrivningsklare pasienter som reinnlegges innen de første 30 dager etter utskrivningen.

Kommunale tilbud om øyeblikkelig hjelp døgnplasser

Et sentralt element i samhandlingsreformen er at antall akuttinnleggelses i sykehus skal unngås ved at kommunene overtar behandlingsansvaret for pasienter som kan få like god eller bedre behandling i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Fra og med 01.01.2016 pålegger helse- og omsorgstjenesteloven alle kommuner å ha et slikt øyeblikkelig hjelp døgntilbud, enten alene eller i samarbeid med andre kommuner. Øremerkede etableringstilskudd har vært tilgjengelige å søke på siden 2012, og nesten alle kommunene i Buskerud har nå etablert et slikt døgntilbud. Hallingdalkommunene var i fellesskap først ute og etablerte en felles øyeblikkelig hjelp døgnetenhet ved Hallingdal sjukestugu, som dels er en videreføring av tidligere tjenester samme sted, men mer tilpasset samhandlingsreformkonseptet. Ved årsskiftet 2014/2015 er det kun fire kommuner som ikke har startet opp sitt tilbud. Nore og Uvdal skal etablere sin egen enhet lokalt innen utgangen av året, mens Kongsberg, Flesberg og Rollag innen årsskiftet vil etablere en felles enhet på Kongsberg, foreløpig i midlertidige lokaler ved Kongsberg sykehus.

Fokusområder

- Tilbudet til utskrivningsklare pasienter
- Enheter for kommunale øyeblikkelig hjelp døgnplasser
- Helsefaglig kompetanse (leger/sykepleiere) til kommunale øyeblikkelig hjelp døgnplasser
- Samfunnsmedisinsk og medisinskfaglig rådgivning i kommunene

Det er flere utfordringer ved etablering av kommunale tilbud som skal erstatte akutte sykehusinnleggelser for de pasientgrupper dette egner seg for. Kompetanse og kapasitet er her sentrale elementer. Ofte er plassene etablert som en egen enhet i eksisterende sykehjem, og kan dra vekslers på den grunnbemanning av sykepleiere og lege som allerede er på plass. Selv om det skal være et kriterium for innleggelse i kommunalt døgntilbud at pasientens sykdomstilstand skal være avklart og stabil, krever faglig forsvarlighet en døgnbemanning med sykepleiere og lege som ikke er vanlig i ordinære kommunale helseinstitusjoner. Det må være kompetent sykepleier til stede 24 timer i døgnet og 7 dager i uka. Lege må daglig være til stede og mulig å tilkalle 24 timer i døgnet med kort responstid.

Ofte er legebemanningen basert på sykehjemslege på dagtid, der plassene er tilknyttet eksisterende sykehjem, og på legevaktlege resten av døgnet og i helger. For at personalet også skal være kompetente til å mestre akutt oppståtte forverringer og andre uventede forhold i forbindelse med pasientenes tilstand, er det krav til både en viss spesialopplæring og at personalet opprettholder sin kompetanse ved jevnlig erfaring og trening i å håndtere slike situasjoner. Dette forutsetter i tillegg til krav til selve opplæringsprogrammet, også at det er et visst volum av pasienter for å bygge erfaring og vedlikeholde kunnskapen. Små døgnenheter med få senger er derfor ikke gunstig i denne sammenhengen. Samtidig kan store enheter med flere samarbeidende kommuner gi lange og u hensiktsmessige reiseavstander, som ikke nødvendigvis gir mer nærhet til pasientens hjemsted enn innleggelse i sykehuset. De fleste kommunene i Buskerud har gått sammen for å danne større sengeenheter som lettere kan bygge opp bemanning, kompetanse og erfaring, men som samtidig har akseptabel avstand til de befolkningsgrupper som skal betjenes.

Utfordringer

- Sikre forsvarlig mottak og tjenestetilbud til utskrivningsklare pasienter uten at dette går ut over hjemmeboende pleietrengende som trenger mer tjenester
- Skaffe nok personell med nødvendig helsefaglig kompetanse (leger/sykepleiere) til etablerte kommunale øyeblikkelig hjelp døgnplasser
- Bedre henvisnings- og beleggprosenten til kommunale øyeblikkelig hjelp døgnplasser
- Skaffe tilstrekkelig samfunnsmedisinsk og medisinsk faglig rådgivning i alle kommuner

Kommuner som er godt i gang med driften av sine døgnheter har rapportert at det ofte er et problem at belegget er lavt, gjerne rundt 30 prosent av sengekapasiteten. Her har kommunene en stor utfordring med å få økt belegget. Nasjonale erfaringer tilsier at en viktig faktor for bruk av kommunale øyeblikkelig hjelp døgnplasser er at tilbudet er godt kjent av fastleger og legevaktleger, herunder hvilke pasientkategorier dette egner seg for. I Drammen har man gode erfaringer med at også leger i akuttmottaket på sykehuset kan legge inn pasienter, når de etter undersøkelse finner at pasienten ikke trenger behandling eller observasjon på spesialistnivå. Det ligger i sakens natur at øyeblikkelig hjelp innleggelser i stor grad foregår etter henvisning fra legevaktlege. Det er erfart nasjonalt at dersom innleggelsesprosedyren til de kommunale plassene er mer omfattende enn til sykehusinnleggelse, så er dette en faktor

som reduserer sannsynligheten for at legevaktlegen henviser til kommunal plass. Hvis legetjenesten ved de kommunale plassene i tillegg er organisert slik at det er legevaktlegen selv som må følge opp behandlingen av pasienten inntil enhetens faste lege er tilgjengelig på dagtid, så reduserer dette sannsynligheten ytterligere for kommunal innleggelse. Dette er forhold kommuner med lavt belegg i sine døgnheter bør vurdere, og se om tjenesten er godt nok kjent for de henvisende legene og om legetjenesten er hensiktsmessig organisert, slik at det fremmer bruk av tjenesten.

Samfunnsmedisin og medisinskfaglig rådgivning i kommunene

Gjennomføring av samhandlingsreformen krever god medisinskfaglig kompetanse i den kommunale forvaltningen, og både folkehelseloven § 27 om samfunnsmedisinsk kompetanse og helse- og omsorgstjenesteloven § 5-5 om kommunelege og medisinskfaglig rådgivning, pålegger kommunen å ha en eller flere kommuneleger som skal være kommunens medisinskfaglige rådgiver. Skal kommunen kunne nyttiggjøre seg den medisinskfaglige kompetansen som kommuneoverlegen representerer, er det avgjørende at kommuneoverlegen både har en stillingsandel og en plassering i kommunens organisasjon som muliggjør rådgivning på alle nivåer i kommunen og tilgang til de besluttende organer.

For å kunne etablere kommunale øyeblikkelig hjelp døgnplasser med et medisinskfaglig forsvarlig innhold er det vesentlig at kommuneoverlegen har vært tett involvert i etableringsprosessen. Kommuneoverlegen må forventes også å ha en sentral rolle i kommunens organisering av fastlegeordningen og den løpende dialogen med fastlegene, både angående den kurative tjenesten og med hensyn til organisering av legetjenesten ved ulike kommunale institusjoner.

Likeledes legger lovverket opp til at kommuneoverlegen skal gi strategiske innspill til samfunnsplanleggingen generelt og til planleggingen av helse- og omsorgstjenestene. I landet utenom Oslo er gjennomsnittlig stillingsandel for kommuneoverlege 0,5 årsverk pr 10.000 innbyggere. Det skal vanskelig gjøres å kunne delta i alle aktuelle rådgivningsprosesser i en kommune med mindre enn 0,5 årsverk, uansett kommunestørrelse. Det bekymrer Fylkesmannen at flere kommuner i Buskerud ligge lavere i stillingsandel enn dette.

Samhandlingsreformens forebyggende spor – om frisklivssentraler

*Den største andelen av tidlig død (før fylte 75 år) og tapte kvalitetsjusterte leveår i den norske befolkningen skyldes ikke-smittsomme sykdommer.
(Kilde: IS-0373)*

Her vil vi spesielt se på de utfordringer Fylkesmannen ser at samhandlingsreformen gir for kommunene når det gjelder å bygge opp kompetanse og kapasitet til å kunne etablere de nødvendige tiltak og tjenester som reformen forutsetter.

I 2012 gav Norge sin tilslutning til et vedtak fattet av Verdens Helseforsamling (WHA), om å redusere for tidlig død av ikke-smittsomme sykdommer, som hjerte- og karsykdommer, kreft, kroniske lungesykdommer og diabetes med 25 % innen 2025.

I nasjonal helse- og omsorgsplan vektlegges en styrking av den helsefremmende og forebyggende innsatsen for å hindre at sykdom oppstår og utvikler seg. St. meld. Nr. 47 (2008-2009) Samhandlingsreformen påpeker at det er behov for et tverrsektorielt folkehelsearbeid, økt helsefremmende og forebyggende innsats, og styrking av de forebyggende helsetjenestene i kommunen.

Helse- og omsorgstjenesteloven (§ 3-3) vektlegger kommunens plikt til å yte tjenester som fremmer helse og søker å forebygge sykdom, skade og sosiale problemer.

Frisklivssentralen

Frisklivssentraler (FLS) er et viktig bidrag i forebyggingsarbeidet. Å endre levevaner kan være en krevende prosess. Frisklivssentralen er en kommunal forebyggende helsetjeneste som gir tilbud om hjelp til mestring av egen helse gjennom individuell veiledning, kurs og grupper knyttet til temaer som fysisk aktivitet, kosthold, tobakk, alkohol, psykisk helse og søvn.

Målgruppen er personer som har behov for støtte til å endre levevaner som følge av økt risiko for sykdom, eller som allerede har utviklet sykdom. Spesialisthelsetjenesten, fastleger, annet helsepersonell og NAV kan henvise til frisklivssentralen. Det er også mulig å ta direkte kontakt.

Status i Buskerud - etablering av kommunale frisklivs- lærings- og mestringstilbud

Frisklivsarbeidet i Buskerud er i god utvikling, og hele 20 av i alt 21 kommuner har etablert en form for frisklivssentral! 223 kommuner i Norge har FLS.

Fakta

Medikamenter mot hjerte- og karsykdom utgjør den største gruppen av legemidler på blå resept. Den medikamentelle behandlingen er estimert til å koste dobbelt så mye som kostholdsrådgivning gitt av klinisk ernæringsfysiolog det første året, og ni ganger så mye de påfølgende årene hvis man skal oppnå den samme reduksjonen i kolesterolnivå.
(Kilde: St.meld. 47 (2008-2009))

”
Frisklivssentralene kan bidra til å nå målet om å redusere for tidlig død på grunn av livsstilsrelaterte sykdommer!

Alle skal med!

Det er fortsatt stor variasjon i kapasitet og tjenestetilbud, flere sentraler er driftsmessig sårbare, men alle FLS tilbyr nå gode basistilbud (kostholdsveiledning, tobakkslutt og fysisk aktivitet) i tråd med Helsedirektoratets veileder. Den ene kommunen uten FLS i Buskerud (Flesberg) har tidligere hatt et «livsstilsendring på resept – tilbud», og målet er å få denne kommunen med igjen i 2015.

Tilskuddsmidlene til utvikling og understøttelse av ulike tiltak i frisklivssentraler (totalt 1 550 000,-) for 2014 ble fordelt på mange store og små prosjekter (kommunale og interkommunale), og totalt har alle kommunene i fylket, direkte eller indirekte, fått tilført ressurser til videre utvikling/gjennomføring av løpende tiltak og/eller oppstart av nye.

Lett tilgjengelighet og høy kompetanse

Fylkesmannen legger vekt på utvikling av kvalitet og forsvarlighet i sine møter og kompetansetiltak overfor personell i FLS. Viktige samarbeidspartnere har vært Helsedirektoratet, Folkehelseinstituttet, Buskerud fylkeskommune, Modum Bad, KORUS og de to utviklingssentralene i Buskerud (Frisklivssentralen i Modum og Aktiv Eiker). Temaer som har vært vektlagt, og som det fortsatt er viktig å fokusere på, er nasjonale føringer innen helsefremmende og forebyggende arbeid, helselovverket, kunnskap om ulike livsstilssykdommer, dokumentasjon/dokumentasjonssystemer og internkontrollarbeid, taushetsplikt og forsvarlighet, psykisk helse/depresjonsmestring, søvnproblematikk, helseskadelig rusbruk, motiverende intervju som metode, ernæring og kosthold, overvekt, tiltak og tilbud til barn og unge, kunnskapsbasert praksis og effektmåling.

Frisklivssentralen - en viktig «stasjon» i et helhetlig pasientforløp

Frisklivssentralene gir kommunale lærings- og mestringstilbud til personer med risiko for og/eller allerede etablert sykdom knyttet til levevaner. Helsehjelpen tilbys individuelt, i form av ulike diagnoserettede gruppetilbud eller som veilednings- og undervisningstiltak i form av kurs- og informasjonskvelder, utarbeidelse av brosjyremateriell og egne nettsider m.m.

De siste to-tre årene er det satt i gang ulike kommuneovergripende prosjekter hvor flere frisklivssentraler, i felleskap med lærings- og mestringssentrene i spesialisthelsetjenesten, har gått sammen om å etablere spesielle helsehjelpstilbud til personer med Diabetes 2, KOLS, hjerte-kar-lidelser og kreft. Dette gjelder frisklivssentralene i de syv hallingdalkommunene (Diabetesprosjektet), kommunene i midt fylket (Sigdal, Modum og Krødsherad) og Nedre Buskerud (Drammen, Øvre og Nedre Eiker, Hurum, Røyken og Lier).

Nylig ble et nytt og kommuneovergripende ernæringsprosjekt (ledet av klinisk ernæringsfysiolog), der også fylkestannhelsetjenesten inngår med sine tiltak, startet opp. Prosjektet er forankret i utviklingssentralen på Modum. Ett av hovedmålene for ernæringsprosjektet er å utvikle og prøve ut nye modeller for samhandling, forebygging og gode pasientforløp i primærhelsetjenesten. Et annet viktig mål er økt kompetanse om livsstilsendringsarbeid for pasienter med etablert sykdom for personell i FLS - noe som på sikt kan bidra til mindre trykk på spesialisthelsetjenesten, flere henvisninger til sentralene og bedre samarbeid med fastlegene og andre henvisere

Fokusområder

- Alle kommuner bør ha et etablert tilbud om hjelp til endring av levevaner for sine innbyggere
- Flere fastleger «må få opp øynene» for frisklivssentralens plass i arbeidet med endring av levevaner - og henvise flere pasienter!

Utfordringer

- Mange av sentralene mangler forankring i kommunalt planverk og er sårbare for nedskjæringer og/eller nedleggelse.

FØRERKORT: Stadig flere saker

Fylkesmannen i Buskerud behandlet 1 951 førerkortsaker i 2014. Dette er i tråd med en økende trend fra 2009, men typen saker har endret seg i perioden. Det er blitt flere saker angående rus, medikamentbruk og kognitiv svikt, samtidig som Fylkesmannen har brukt mer ressurser på råd og veiledning.

Fylkesmannens rolle i førerkortsaker er å vurdere meldinger om førerkortinnehaveres helse svikt fra helsepersonell og vurdere om politiet skal rådes til å inndra førerretten. Vi behandler også søknader om dispensasjon fra kravene til helse. Vi gir også veiledning til politi, vegmyndigheter, helsepersonell og publikum om spørsmål vedrørende helsekravene for å ha førerrett.

Totalt behandlet Fylkesmannen i Buskerud 1 951 førerkortsaker i 2014. Dette er en økning på 9,4 % fra 2013. Til sammenlikning ble det behandlet 32 077 førerkortsaker på landsbasis, en økning på 10,8 %. Vi mottok 929 dispensasjonssøknader og innvilget 747 av disse helt eller delvis. Vi mottok 570 meldinger om førerkortinnehavere som ikke oppfylte helsekravene og sendte 610 meldinger til politiet om personer som ikke oppfylte helsekravene. Til sammen håndterte Fylkesmannen 6782 inn- og utgående dokumenter i førerkortsaker i fjor.

Fortsatt økning i antall saker

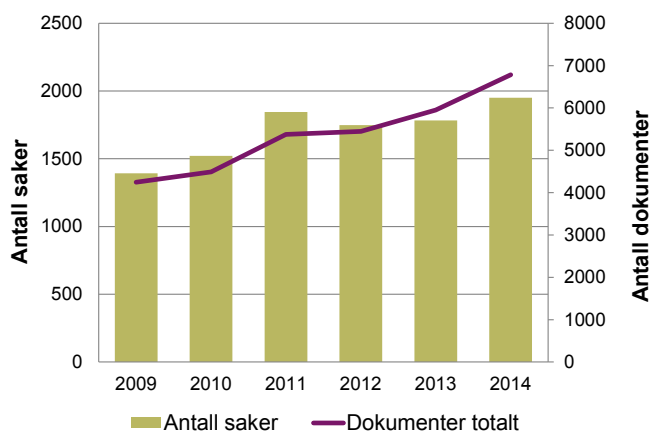
Fra 2009 til 2014 har antall førerkortsaker hos Fylkesmannen i Buskerud økt med 40 %. Særlig kraftig var økningen fram til 2011, noe som også var tilfellet i resten av landet. Det ble dette året gjort endringer både i helsekravene og i Helsedirektoratets retningslinjer for hvordan de skulle forstås. For diagnosene diabetes og ADHD betød dette at flere personer enn før oppfylte helsekravene. Når det gjaldt misbruk eller skadelig bruk av rusmidler, samt bruk av medikamenter med uheldig innvirkning på kjøreevnen, ble retningslinjene klarere. Etter en umiddelbar kraftig nedgang i antall saker er vi nå på nytt inne i en stigende kurve. En nærmere analyse av tallene viser at dette trolig skal oppfattes som et positivt uttrykk for en bedre meldekultur hos helsepersonell.

Ulik meldekultur i ulike typer førerkortsaker

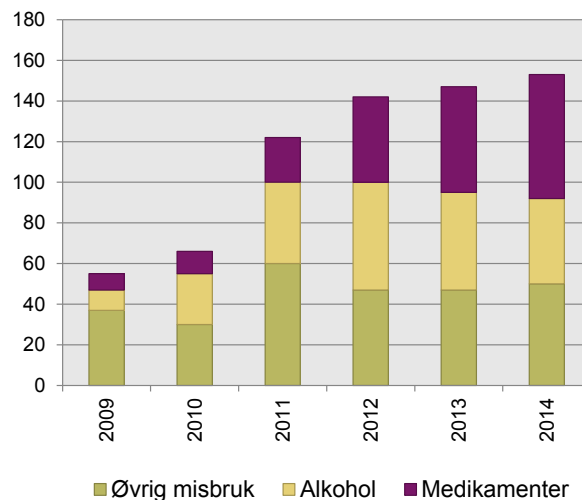
Forskriftsendringene ga seg umiddelbart utslag i at antall dispensasjoner for diabetes (sukkersyke) sank fra 246 i 2011 til 88 i 2012. For ADHD (forstyrrelse av aktivitet og oppmerksomhet) ble det gitt 105 dispensasjoner i 2009, 24 i 2012. Samtidig fikk vi inn flere meldinger vedrørende andre grupper. Antall meldinger om personer med forbruk av beroligende eller bedøvende midler i doser som kan påvirke kjøreevnen steig fra 8 i 2009 til 61 i 2014. Antall meldinger vedrørende alkoholmisbruk gikk i samme periode fra 10 til 42.

Vi antar at økningen skyldes klarere regler og et generelt økt fokus på trafiksikkerhetsrisikoen knyttet til medikamenter og rusmidler. Når det gjelder meldinger om rusmiddellidelser eller skadelig bruk av rusmidler ser vi dessverre at disse kun i liten grad kommer fra fastlegene, men fra institusjoner

Saks- og dokumentmengde

Meldinger etter hpl. §34, misbruk

som behandler avhengighet og rusmiddellidelser samt tilfeldige sykehusavdelinger/legevakter. Dette er uheldig, også i forhold til den behandlingen som skal gis hos de spesialiserte rusbehandlerne.

Personer med ulike former for demens og kognitiv svikt er en annen gruppe med økt risiko i trafikken. Her økte antallet meldinger fra 71 i 2009 til 134 i 2014. Vi har også mottatt 34 henvendelser fra leger som ber om at førerkortinnehaveren skal få utført en praktisk kjørevurdering hos Statens vegvesen som hjelp i vurderinga om helsekravene er oppfylt eller ikke.

I motsatt ende av meldeskalaen finnes to diagnosegrupper vi sjelden mottar meldinger om; diabetes og hjertesykdom. Ved symptomgivende hjertesykdom i sykehistorien er helsekravene for lastebil, buss og kjøreseddel ikke oppfylt. Trafikksikkerhetsrisikoen er størst de første årene etter et hjerteinfarkt. Vi mottok i 2014 16 meldinger om dette. Ved diabetes er ikke helsekravene for buss eller kjøreseddel oppfylt, her mottok vi 1 melding i 2014. Yrkessjåfører har økt risiko for disse sykdommene, samtidig som skadepotensialet er stort. Vårt inntrykk er at disse sakene ikke meldes når tilstanden inntreffer, men avdekkes når førerkortet rutinemessig skal fornyes. Vi ser med bekymring på at meldeplikten åpenbart ikke overholdes.

Fylkesmannens arbeid med førerkortsaker

Med bakgrunn i den kraftige økningen i antall førerkortsaker økte Fylkesmannen i Buskerud sin innsats på feltet med ett årsverk i 2011. Dette førte umiddelbart til at gjennomsnittlig saksbehandlingstid for dispensasjonssaker sank fra 28,3 til 9,5 dager, forutsatt at all nødvendig dokumentasjon fulgte med søknaden. I 2014 var gjennomsnittlig behandlingstid økt til 24,9 dager. Noe skyldes at saksmengden i samme periode økte med 12 %. Men samtidig la Fylkesmannen større vekt på rettssikkerhetsaspektet ved førerkortarbeidet, i tråd med føringer fra Helsedirektoratet. Vi har derfor de siste årene lagt mye arbeid i rådgivning og veiledning, bedre utforming av vedtak og begrunnelser samt god opplysning av sakene før vedtak fattes. Dette gjenspeiles i at mens saksmengden de tre siste årene økte med 12 % økte dokumentmengden med 25 %. I tillegg til selv å etterspørre oppdaterte helseopplysninger, veileder vi søkere i hvordan de best kan fremme sin sak hos oss. I hele perioden fra 2009 til 2014 har vi økt antallet saker vedrørende råd og veiledning fra 43 til 137. Personlige møter med søker eller veiledning per telefon er ikke medregnet her.

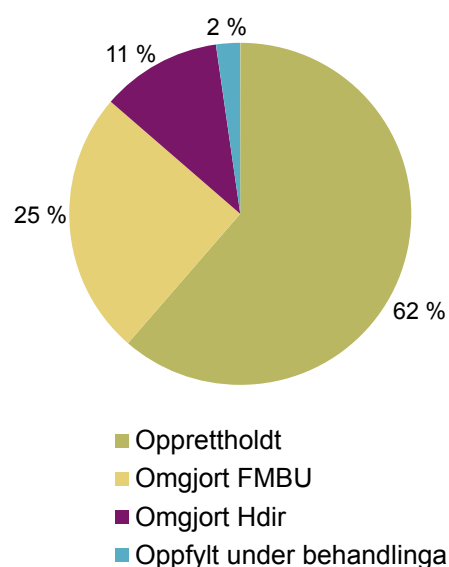
Vi mottok 44 klager på vedtak i 2014, i 11 av disse tilfellene omgjorde vi våre vedtak etter å ha mottatt nye opplysninger i saken. Av de resterende 33 ble 5 omgjort i Helsedirektoratet, 4 på grunn av ulik risikovurdering, en på grunn av nye opplysninger i saken.

Fakta

Leger, psykologer og optikere er pålagt å melde fra til Fylkesmannen når en person ikke oppfyller helsekravene til førerkort. Fylkesmannen skal vurdere meldingen og eventuelt sende den videre til politiet med anbefaling om at førerretten inndras.

Fylkesmannen skal også gi råd til leger, publikum og andre offentlige instanser om førerkort og helse.

Klager 2014

Kvalitet, kompetanse og kunnskapsbasert praksis skal prege rus og psykisk helsefeltet

Utfordringer

- Psykiske helseproblemer og rusmiddelproblemer forekommer hos mennesker i alle aldersgrupper og i alle deler av befolkningen
- Redusert livskvalitet, økt dødelighet, sykefravær og uførepensjon er blant de viktigste følgene av psykiske helseproblemer og rusmiddelproblemer
- Risikofaktorer for utsatte barn og unge er levekårsutfordringer, sosiale problemer, helseutfordringer, vanskelig hjemmesituasjon og språkutfordringer

Som en del av embetsoppdraget innen rus- og psykisk helsefeltet forvalter Fylkesmannen tilskudds- og driftsmidler for å bidra til å utvikle kompetanse- og kvalitetsutviklingstiltak. Andre tiltak er råd, veiledning, tilsyn og klagesaksbehandling.

Midlene bidrar til kompetansehevende tiltak for kommuner, brukerorganisasjoner, spesialisthelsetjenesten og ideelle aktører:

- kurs og konferanser arrangeres i samarbeid med kompetansesentre, brukerorganisasjoner, kommuner, spesialisthelsetjeneste og andre aktører i fagfeltet
- etter- og/eller videreutdanning av personell
- prosjekter med formål om:
 - å bidra til at mennesker med rusmiddelrelaterte problemer, alene eller i kombinasjon med psykiske- og eller andre tilleggsproblemer og lidelser, sikres tilgjengelige, fleksible, helhetlige og sammenhengende tjeneste- og behandlingstilbud av høy kvalitet
 - å etablere samhandlingsmodeller i kommunen og/eller mellom kommune og spesialisthelsetjeneste som sikrer et koordinert, helhetlig og sammenhengende tjenestetilbud til målgruppen mennesker med rusmiddelrelaterte problemer, alene eller i kombinasjon med psykiske- og eller andre tilleggsproblemer og lidelser

Kommune	Etter-/videre- utdanning Ant. personer	Tilskudd kommunalt rusarbeid
Drammen	3	7 735 686
Kongsberg	1	
Ringerike		
Hole	1	
Flå		250 000
Nes		
Gol	1	1 310 000
Hemsedal	1	875 000
Ål	2	
Hol		
Sigdal		
Krødsherad		500 000
Modum	1	570 000
Øvre Eiker	1	3 000 000
Nedre Eiker	8	2 100 000
Lier	3	1 000 000
Røyken	1	1 800 000
Hurum	4	1 342 000
Flesberg	2	
Rollag		
Nore og Uvdal		650 000
Buskerud	29 *	21 132 686

* I tillegg til Kirkens bymisjon: 1 person

Tildeling for 2014:

Kommunalt rusarbeid: kr 21 132 686,-

12 kommuner fikk innvilget sine søknader. Formålet for tilskuddordningen er å bidra til at mennesker med rusmiddelrelaterte problemer, alene eller i kombinasjon med psykiske- og eller andre tilleggsproblemer og lidelser, sikres tilgjengelige, fleksible, helhetlige og sammenhengende tjeneste- og behandlingstilbud av høy kvalitet. Målet for tilskuddordningen er kapasitetsvekst i det samlede kommunale rusarbeidet for å sikre tjenestetilbud til målgruppen. 12 kommuner fikk innvilget sine søknader. Til sammen kom det inn 18 søknader, og 4 søknader ble avslått.

Videre-/etterutdanning av personell som arbeider innen psykisk helse- og rusfeltet: kr 2 387 516,-

13 kommuner fikk innvilget sine søknader for 29 ansatte. Tilskuddet bidrar til å øke kompetanse og kunnskap i forebyggende, behandlende, habiliterende og rehabiliterende helse- og omsorgsarbeid. Behovet for etter- og videreutdanning gjelder også andre tjenester, det er i tråd med intensjonen at kommuner også har søker tilskudd for ansatte i for eksempel barneverntjenester, barnehage og skole. Kompetanse og kunnskap bidrar også til godt, tverrfaglig samarbeid med fokus på tilgjengelige, helhetlige og samtidige tjeneste-/ behandlingstilbud.

Utvikling og utprøving av samhandlingsmodeller på rusfeltet: kr 1 739 203,-

Fire kommuner fikk innvilget sine søknader. Formålet for denne tilskuddordningen er å etablere samhandlingsmodeller i kommunen og/eller mellom kommune og spesialisthelsetjeneste som sikrer et koordinert, helhetlig og sammenhengende tjenestetilbud til målgruppen mennesker med rusmiddelrelaterte problemer, alene eller i kombinasjon med psykiske- og eller andre tilleggsproblemer og lidelser.

Fylkesmannens innsats skal bidra til å sikre at målgruppen får de helse- og omsorgstjenester de har krav på. Særlig oppmerksomhet rettes mot tilgjengelighet, helhetlige og samtidige tjenester, hvor kvalitet, kompetanse og kunnskapsbasert praksis skal prege tjenestene. Jf Helse- og omsorgsdepartementet sitt embetsoppdrag til fylkesmennene. I 2015 videreføres arbeidet som er påbegynt, det samme gjelder for tilskuddsordningene innen fagfeltet.

Fokusområder

- Økt brukerinnflytelse, både i den enkeltes behandling / bedringsprosess og i utvikling av helse- og omsorgstjenestene
- Tjenestene skal forebygge og redusere problemutvikling og fremme brukerens mestring av eget liv, herunder bolig, arbeid, hindre frafall i skole, sosial inkludering, personlig økonomi, hjelp i bolig m.m.
- Barn som pårørende skal ivaretas ut fra sine egne behov – og er et ansvar for både kommunen og spesialisthelsetjenesten

Landbruk

Buskerud er et nasjonalt flaggskip innen produksjon av grønnsaker, frukt og bær, med bl.a. størst bærareal i landet. Fylket er fortsatt landets tredje største skogfylke på avvirkning. Buskerud er det fylket som har flest gårdsbaserte tilleggsnæringer, og dette betyr mye for verdiskapingen i Buskerudlandbruket.

Økt matproduksjon

Arbeidet med å nå det nasjonale målet om økt matproduksjon i takt med befolkningsutviklingen er godt i gang i Buskerud. Fylkesmannen har tatt initiativet til prosjektet «Bruk Buskerud – økt matproduksjon». Målet er økt produksjon i de viktigste produksjonene i fylket: melk og storfe, sau, korn og grøntsektoren. Prosjektet gjennomføres i et bredt samarbeid med faglagene, Innovasjon Norge, Buskerud fylkeskommune og andre aktører. Fylkesmannen oppfatter det som en stor styrke at så og si alle aktører innenfor landbruket i Buskerud er samlet om en felles «matproduksjonsarena». Det er satt i gang flere tiltak i 2014 i regi av faglagene, landbruksrådgivningen, Tine mv., med finansiering bl.a. fra BU-midlene til utrednings- og tilretteleggingsmidler som Fylkesmannen forvalter.

Mange aktive lokalmatprodusenter

Buskerud har 4 aktive matnettverk for lokalmatprodusenter. «Hallingkost» i Hallingdal, «Eventyrsmak» i midtre Buskerud, «Matopplevelser i Numedal» og Ringeriksmat. Hallingkost og Eventyrsmak har eksistert lenge, og har hatt stabilt medlemstall de siste årene. Matopplevelser i Numedal og Ringeriksmat er etablert de siste årene, og vi ser tydelig at opprettelsen av matnettverk stimulerer flere til å produsere og selge lokalmat. Begge de nye nettverkene har voksende medlemstall. Det er tydelig at matnettverkene bidrar til flere produsenter, og det fører til økt volum, mer profesjonalitet og synliggjøring av lokale fortrinn.

Nasjonalt foregangsfylke på jord og jordkultur

Buskerud er LMD's økologiske foregangsfylke på jordstruktur og jordkultur. Prosjektet kalles «Levende matjord». Bakgrunnen for prosjektet er en erkjennelse av at matjorda blir mer og mer livløs med lavere humusinnhold, dårligere jordstruktur, jordpakking og reduserte avlinger. Hovedmålet er å bidra til

Utfordringer

- Nedgang i jordbruksarealet, spesielt at kornarealet går tilbake
- Problemer med dårlig jordstruktur og generelt lite liv i jorda
- Utviklingen i melkeproduksjonen. Dette er spesielt vanskelig i øvre deler av fylket, der melkeproduksjonen er en bærebjelke
- Bortfall av treforedlingsindustri

å gjenoppbygge biologisk mangfold og humus i matjorda. Samarbeidsparter er Vital Analyse, Lindum AS, Bioforsk økologisk, flere praktikere og Norsk landbruksrådgivning. Prosjekt «Levende Matjord» har et nasjonalt ansvar for å inspirere og videreformidle kunnskap og erfaringer. Prosjektet utvikler og prøver ut ulike tiltak som kan gi mer liv i jorda, for eksempel utvikler Lindum AS spesialkomposter som kan være egnet. Interessen for å gjennomføre jordforbedringstiltak brer om seg. På Steinssletta nasjonale kulturlandskap har for eksempel grunneiere sådd «pionerblanding» langs vei- og bekkekanter, for å få bedre jordstruktur og for å bedre livsvilkåra for humler og pollinerende insekter.

Store utfordringer for skognæringen i Buskerud

Buskerudhar desisteparårenemistetmyetreforedlingsindustri. Fra å være et fylke som foredlet opp mot 3 mill m³ tømmer, var foredlingen i 2014 kun om lag 0,5 mill m³. Mens Buskerud før hadde «import» av tømmer og høy verdiskaping, leverer Buskerud nå råvarer fra skogen til andre fylker og til eksport. I lys av dette har Fylkesmannen i 2014 utarbeidet «ny strategi for økt aktivitet i skogbruket i Buskerud 2014 – 2017». Strategien fanger opp de mest aktuelle problemstillingene som skogbruket i fylket står overfor. Det er behov for bedre veger og annen infrastruktur, alt fra skogsbilvegnettet til jernbaneterminaler og tømmerkai. Fylkesmannen i Buskerud har initiert en vegplanlegger som arbeider med opprustning og vedlikehold av skogsbilveger. Det er et godt samarbeid med andre Fylkesmenn gjennom nettverket «Østlandsskogbruket», som ble opprettet i 2012.

Fokusområder

- Økt matproduksjon er overordnet mål
- Jordvern er svært viktig for å opprettholde produksjonsarealene
- Buskerud er utpekt som nasjonalt foregangsfylke på jord og jordkultur
- Spesiell satsing på fjellandbruk
- Tilrettelegging for rasjonell tømmertransport fra skogen og fram til industri og marked

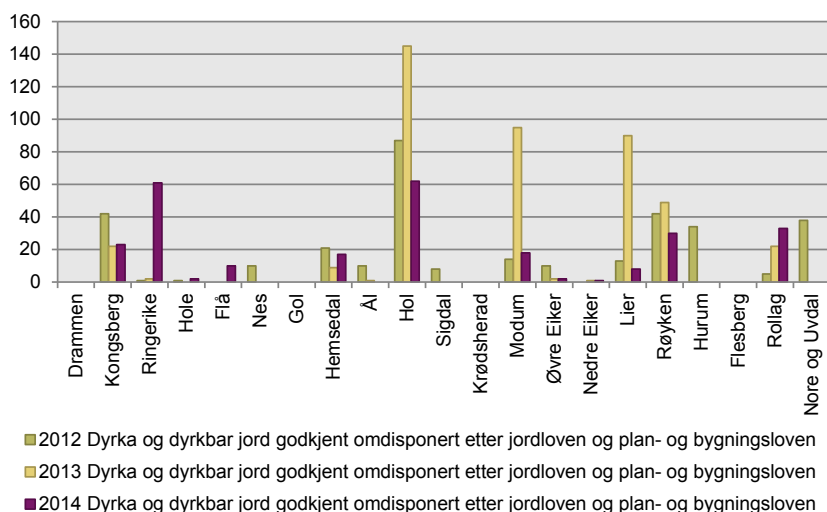
FN's jordår

I forbindelse med FN's jordår har Fylkesmannen i Buskerud fått tildelt ekstra midler som et tillegg til "Levende matjord". Det vil bli aktiviteter for kommunene i forbindelse med FN's jordår.

Nøkkeltall

Tilskudd innenfor landbruket etter søknad utgjorde ca 400 millioner i Buskerud. Tilsvarende tall for skogbruket var ca 11 millioner. Skogfondet utløste investeringer på 50 millioner i skogbruket. Innestående på Skogfondet ved årsskiftet var 154 millioner.

Dyrket og dyrkbare arealer godkjent omdisponert - dekar

Fylkesmannen skal sikre landbrukets arealer i plansammenheng og i enkeltsaker i tråd med nasjonale mål. Fylkesmannen skal bidra til å hindre nedbygging av viktige landbruksarealer, herunder jordressurser og kulturlandskap av nasjonal og regional verdi.

Den nasjonale målsettingen for omdisponering av de mest verdifulle jordressursene framgår av Melding til Stortinget nr. 9 (2011-2012) "Velkommen til bords". Det framgår her at den årlige omdisponeringen av slike arealer ikke skal overstige 6000 dekar pr. år i Norge. Basert på tidligere omdisponeringstall er det et regionalt mål at omdisponeringen i Buskerud årlig ikke skal overstige 300 dekar.

Landbruks- og matdepartementets embetsoppdrag til Fylkesmannen for 2015 understreker at Fylkesmannen skal sikre verdifulle jordbruksarealer for framtidig matproduksjon.

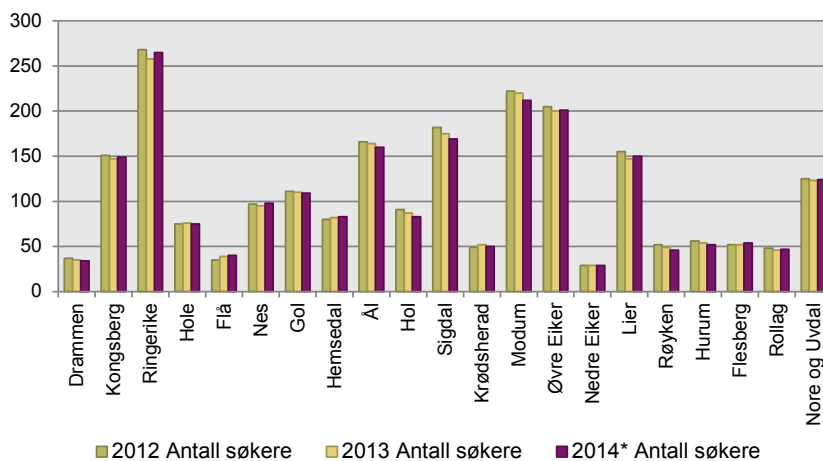
Nedgangen i antall aktive jordbruksforetak er mindre enn før

Antall aktive jordbruksforetak i Buskerud var i 2014 ca. 2230. Av disse er det 84 foretak som ikke er enkeltpersonforetak. Andelen foretak der innehaver er en kvinne er ca. 16 %. Kvinneandelen er svakt økende.

Figuren over viser utviklingen i antall foretak som søkte om produksjonstilskudd i jordbruket i perioden 2012-2014. Det er få aktive jordbruksforetak som ikke søker om produksjonstilskudd.

Densiste 10-årsperiodener antall foretak som søker om produksjonstilskudd i Buskerud redusert med 20 %, det vil si at om lag 550 jordbruksforetak i Buskerud ikke søker slike tilskudd lenger. Nedgangen per år er nå en fjerdedel av hva den var de første årene på 2000-tallet.

For 10 år siden var andelen søkere under 40 år 21,8 % i Buskerud. I 2014 var denne andelen sunket til 14,2 %. Andel

Tabell: Utvikling i antall foretak i jordbruket i perioden 2012-2014. Tallene er pr. 31.07. Kilde: Søknad om produksjonstilskudd i jordbruket, Statens landbruksforvaltning. *2014 er foreløpige tall

over 67 år har økt fra 3,2 % til 10 %. Rekruttering til landbruket er derfor en stor utfordring.

Produksjonstilskudd og andre tilskuddsordninger har stor betydning for økonomien til jordbruksforetakene. I 2014 ble det betalt ut 399 mill kr i produksjonstilskudd, tilskudd til avløsning ved ferie og fritid og regionale miljøtilskudd til foretak i Buskerud. I gjennomsnitt kr 178 200 pr foretak.

Tømmeromsetning

Innmålt/omsatt skogsvirke i Buskerud økte fra 863.000 m³ i 2013 til 992.000 m³ i 2014. Dette tilsvarer en økning på 14,9 % og representerer 10 % av Norges avvirkning i 2014. Med dette er vi tilbake på nivå med avvirkningen i 2012. Det ble da avvirket 1.012.000 m³ tømmer til industriformål.

Avvirkningen er fordelt med 581 000 m³ gran, 374 000 m³ furu, 7 000 m³ lauvvirke til industriformål og 29 000 m³ til ved. Dette gjelder registrert avvirket kvantum. I tillegg kommer tømmer og ved til eget bruk, samt virke til energiflis. Den største økningen i avvirkning ser vi på furu med en økning på 108 000 m³.

Avvirkningen i 2014 er på gjennomsnittsnivå i Buskerud-sammenheng, og indikerer at skogeier opplever tømmerprisen som akseptabel.

Førstehåndsverdien av det innmålte virket var i 2014 342 millioner kroner, mot 247 millioner kroner året før (310 mill kr i 2012). Det ble avsatt 47 millioner kroner til skogfond. Det tilsvarer et skogfondstrekk på 13,7 % av brutto tømmerverdi. Dette er en oppgang på 1,2 prosentpoeng fra året før.

Tømmerprisen var 20 % høyere i 2014 enn året før. Avsetningen på massevirke har tatt seg opp. Dette blant annet med bakgrunn i økt eksport over Drammen havn. I 2014 ble det totalt eksportert om lag 200.000 m³ rundvirke tømmer til utlandet. I tillegg kommer en andel av flisa fra sagbruksindustrien til Karlstadindustrien. Resten eksporteres i all hovedsak til Borregaard og Saugbrugs.

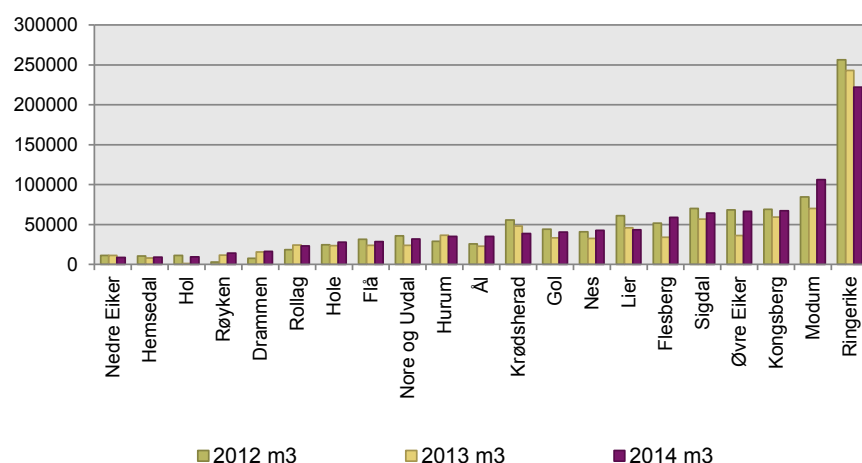
At det er tilfredsstillende avsetning på massevirke og biprodukt fra industrien har ført til at også sagbrukene i regionene har fått nok sagtømmer. Samtidig har pris til skogeier for sagtømmeret økt.

At det har vært arbeidet målrettet med en havneløsning i Drammensområdet har vært positivt i så måte.

Imidlertid er det bekymringsfullt at foredlingen innad i fylket er såpass lav. Den er redusert fra 2,5 – 3 mill m³ tømmer i 2007 til i størrelsesorden 3 - 400.000 m³ i 2014. Det representerer mange arbeidsplasser i frafall.

Fylkesmannen arbeider målrettet med å øke aktiviteten i primærskogbruket i fylket. Blant annet er «strategi for økt aktivitet i skogbruket i Buskerud 2009-2012» videreført i «strategi for økt aktivitet i Buskerud skogbruket 2014-17». Dette arbeidet er bredt forankret i skognæringen og bidrar positivt til økt fokus på å utnytte de skogressursene Buskerud skogbruket står for.

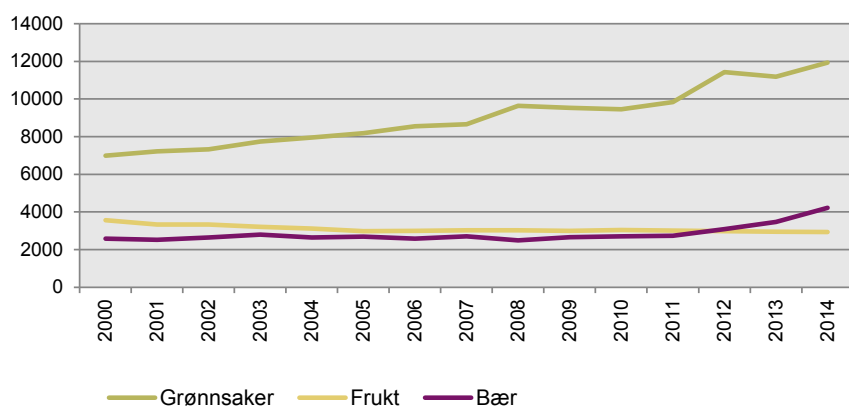
Avvirkning kbm

Buskerud størst på bær

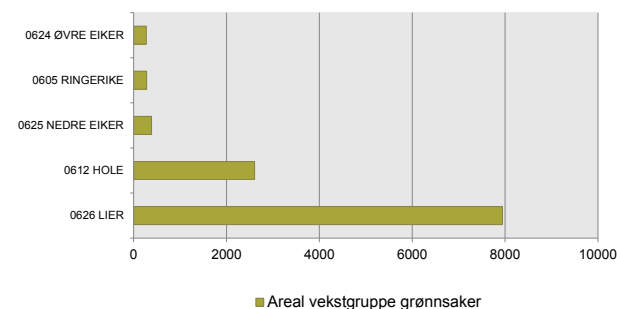
Buskerud er det fylket med størst areal av vekstgruppe bær i Norge. Vi er det nest største grønnsaksfylke og det fjerde største fruktfylke i landet. I 2014 hadde vi hele 17,5 prosent av landets arealer for grønnsaker 14,5 for frukt og nærmere 18 prosent for bær. Grønnsaker stod for hele 21 prosent av førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Buskerud i 2014. For bare ti år siden utgjorde grønnsaker bare 14 prosent av denne verdien. Buskerud har også nest størst veksthusareal etter Rogaland, med tyngdepunkt i Lier.

Foretakene med frukt, bær og grønnsaksproduksjon i Buskerud utgjør rundt åtte prosent av alle foretakene i landet med tilsvarende produksjon. Utviklingen i antall dekar for de ulike vekstgruppene viser en kraftig økning på hele 60 % i antall dekar til bærproduksjon og tilsvarende 50 % til grønnsaksproduksjon. For frukt er forholdene tilnærmet uendret eller noe nedgang.

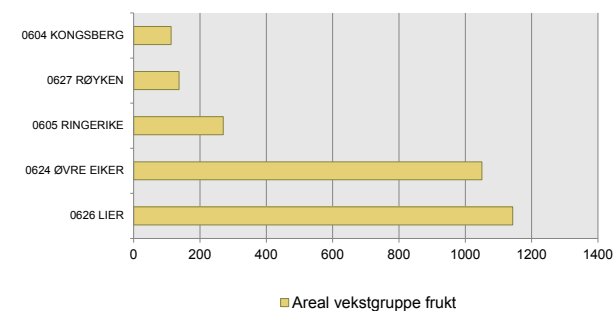

Tabellen viser utviklingen i antall dekar for de ulike vekstgruppene grønnsaker, frukt og bær fra søknader om produksjonstilskudd i jordbruket i Buskerud. (kilde: Landbruksdirektoratet).

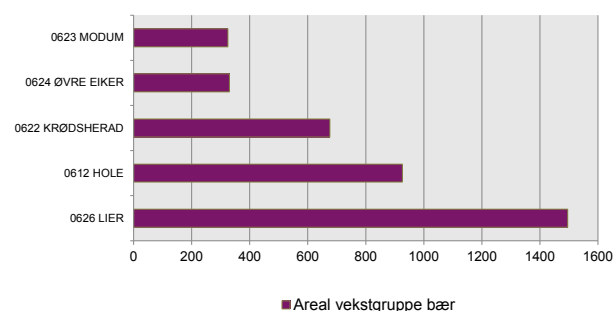
Lier har de største arealene for både frukt og bær (begge 39 %) og grønnsaker (67 %). Kommunene Øvre Eiker og Modum har også stor fruktproduksjon (hhv. 36 og 9 %). I tillegg til Lier er også Hole stor når det gjelder produksjon av bær og grønnsaker (begge 22 %).

Figuren viser de fem største grønnsakskommunene (dekar) i Buskerud i 2014.

Figuren viser de fem største fruktkommunene (dekar) i Buskerud i 2014.

Figuren viser de fem største bærkommunene (dekar) i Buskerud i 2014.

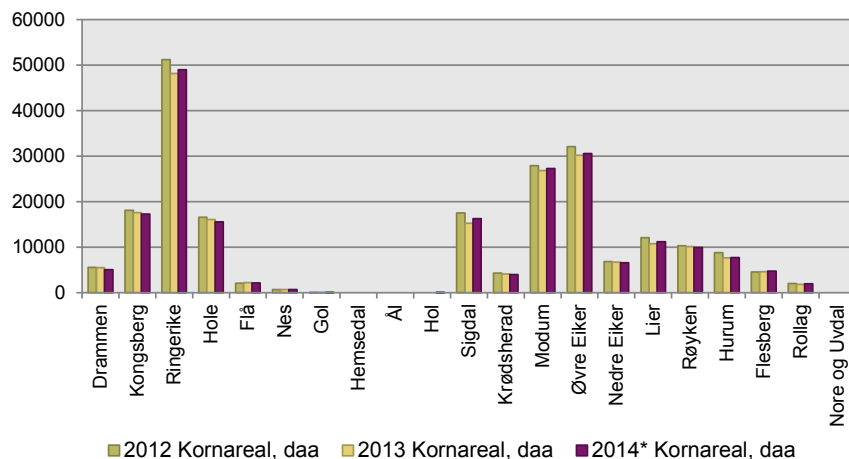
Utviklingen i kornareal

Buskerud har 7 % av landets kornareal, totalt 210 000 daa. De største kornarealene er i Ringerike, Øvre Eiker og Modum.

Kornproduksjon er vesentlig for matproduksjonen i Buskerud. Av total matproduksjon i Buskerud-landbruket utgjør matkorn 50 % målt på energibasis (Norsk Landbruksrådgivning Østafjells, 2012).

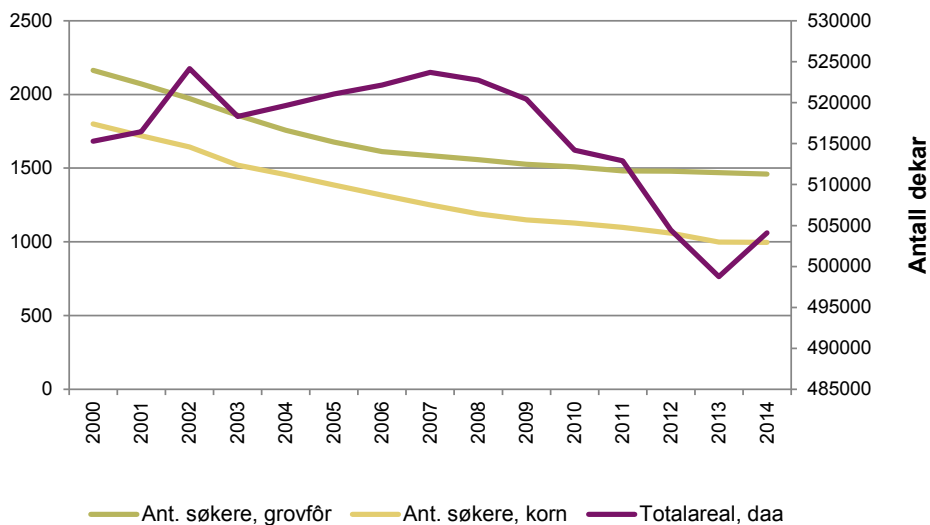
Kornarealet i Buskerud har vært synkende på hele 2000-tallet. I perioden 2000-2013 sank arealet med nær 60 000 dekar, om lag 22 %. Nedgangen for hele landet var i samme periode på 13 %. Fra 2013 til 2014 har kornarealet i Buskerud økt med 1700 daa (foreløpig tall).

I Hallingdalkommunene og Nore og Uvdal dyrkes det svært lite korn av klimatiske årsaker. I Flå var kornarealet større enn grovfôrarealet fram til og

Tabell: Utvikling i kornareal i kommunene i Buskerud. Tallene viser utviklingen i perioden 2012-2014. Kilde: Søknad om produksjonstilskudd i jordbruket, Statens landbruksforvaltning. * 2014 er foreløpige tall

med 2007, seinere har kornarealet vært lavere enn grovfôrarealet og fortsetter å gå ned hvert år. Det er også stor nedgang i noen kommuner med langt bedre klimatiske vilkår for korndyrking. Tydeligst er dette i Lier, som har en reduksjon i kornarealet på 36 % siste ti år. Flesberg, Nedre Eiker og Røyken har minst nedgang i kornarealet i samme perioden.

Totalarealet er summen av antall dekar grovfôr, korn, potet, grønnsaker og frukt og bær. Økningen i totalarealet fra 2013, skyldes i stor grad økningen i antall dekar med grønnsaker og frukt og bær.

Færre kuer - flere sauer

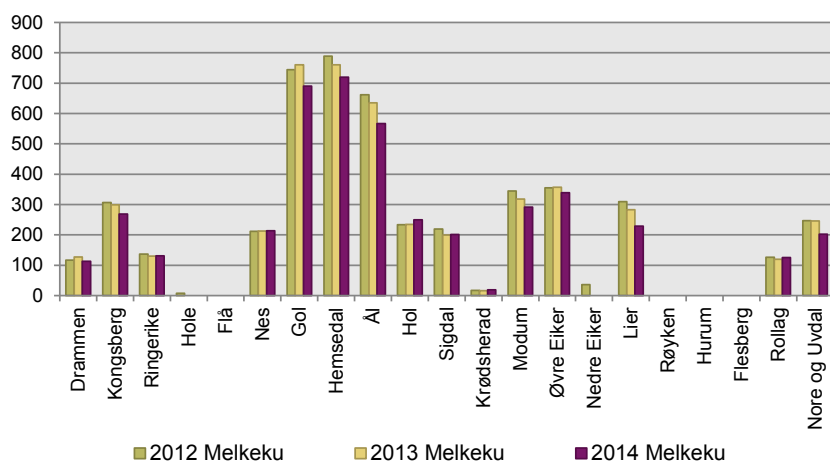
Ved søknad om produksjonstilskudd i august 2014, var det kun 199 bruk igjen med melkeproduksjon i Buskerud. Dette tilsvarer en nedgang på nærmere 70 bruk over en femårsperiode. Kommunene Røyken, Hurum, Nedre Eiker, Hole, Flå og Flesberg har ingen melkekuer igjen, og Krødsherad har kun 19. Total nedgang i antall melkekuer er på 715 dyr bare de siste fem årene.

Buskerud er et relativt lite melkefylke med bare 2 % av landets melkeproduksjon (kvotestørrelse). Det var 19 samdrifter i Buskerud kvoteåret 2014. De fleste av disse ligger i Hemsedal. Samdriftene har til sammen en kvote på 9 563 740 liter. Gjennomsnittskvoten per samdrift er 503 354 liter. I alt 27 % av melkeproduksjonen i Buskerud foregår i samdrifter. Totalt er det 279 eiendommer som eier melkekvote. Totalkvoten for fylket er 34,4 millioner liter (tilsvarer en nedgang på 1,3 mill. liter fra 2013).

Fylkesmannen ser meget alvorlig på situasjonen i fylkets melkeproduksjon. Det foregår en betydelig uttynning i antall bruk. Gledelig for 2014 er at all ledig privat melkekvote ble kjøpt opp. Dette var ikke tilfelle for de foregående årene. Det har imidlertid ikke vært interesse for nyetableringer.

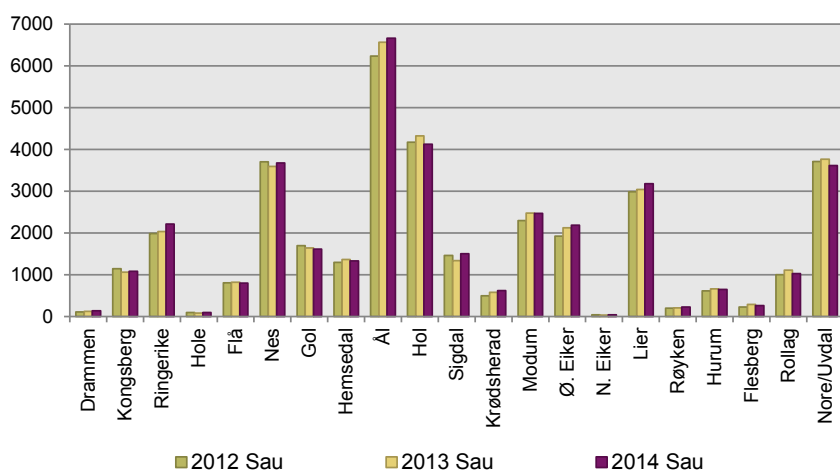
Sauholdet er den største husdyrproduksjonen i Buskerud regnet etter antall bruk med husdyr. Kommunene Nes, Ål, Hol, Nore og Uvdal og nå også Lier har alle over 3 000 søyer (6 662 søyer i Ål per 31. juli 2014). Fra bunnåret 2009 til 2014 har det vært en generell økning på 2 400 søyer i Buskerud. Økningen har vært størst i de midtre og nedre delene av fylket, foruten Ål av Hallingdalkommunene. Kommunene Ål, Modum og Øvre Eiker står for den største økningen i antall dyr. Etter en lengre periode med nedgang i antall bruk, registrerte vi to nye sauebruk i Buskerud i 2013. Søknader om produksjonstilskudd for 31. juli 2014 viser dessverre en ny nedgang på 12 bruk til 544.

Utvikling antall melkekuer

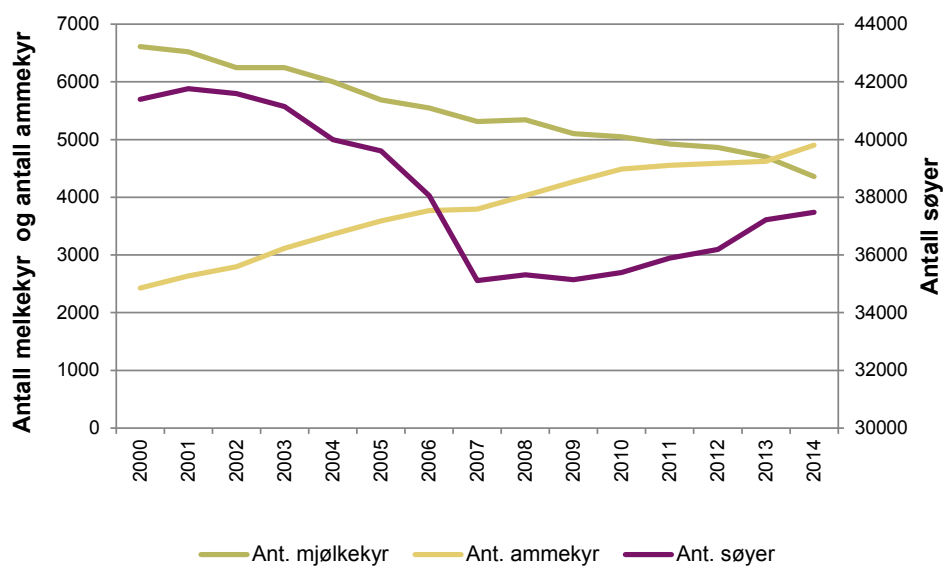

Utviklingen i antall melkekuer i Buskerud. Tallene er per 31. juli og viser antall melkekuer pr. kommune. Kilde: Søknad om produksjonstilskudd, Statens landbruksforvaltning.

Utvikling antall sauer

Utviklingen i saueholdet i Buskerud. Tallene er per 31. juli og viser antall søyer, 1 år og eldre. Kilde: Søknad om produksjonstilskudd, Statens landbruksforvaltning.

Miljø

Den sterke befolkningsveksten i Osloområdet fører til økt tilflytting og press på landbruksarealer, kulturlandskap og frilufts- og naturområder i kommunene i nedre del av Buskerud.

Det foregår samtidig en innflytting fra utkantkommunene som også bidrar til pressproblemene i de sentrale områdene.

Økt konsentrasjon av boligbebyggelse, handel og annen næringsvirksomhet i byer og tettsteder fører både til press på de eksisterende grøntarealene, og en økning i støy- og luftforurensninger i disse områdene. I Buskerud er det foreløpig bare i Drammen at det tidvis oppstår problemer med lokal luftforurensning. I 2014 var det ikke perioder med meteorologiske forhold som gjorde at det ble høye konsentrasjoner av skadelige gasser i byen, men økende biltrafikk og perioder med kødannelser gjør at det er et stort potensiale for at slike forhold kan oppstå.

Utfordringer

- Økt hyttebygging i høyfjell og strandområder
- Dårlig arealplanlegging gir økte klimautslipp
- Utslipp av miljøgifter og støy
- Tap av sjeldne arter og naturtyper

Det er igangsatt utredningsarbeider og belønningsordninger gjennom Buskerudbyen som har som målsetning at den nye befolkningsveksten ikke skal føre til øket biltrafikk, men at transportbehovet skal løses med kollektivtrafikk, sykkel og gange. En slik omlegging vil kreve både holdningsendringer, utbygging av infrastruktur for alternative transportformer og restriksjoner på biltrafikk. Dette vil ta tid, og vi må regne med at det i de nærmeste årene vil bli en fortsatt økning av biltrafikken i de syv kommunene som omfattes av Buskerudbyen, med problemer når det gjelder framkommelighet og forurensninger.

Fortetting og utlegging av nye byggeområder fører til økt press på eksisterende grøntområder og kan ha uheldige virkninger for naturmangfold, estetikk og landskapsopplevelse. Andelen av støyplagede personer vil også øke med en slik utbygging. Disse ulempene må vurderes i forhold til andre viktige samfunns mål, som blant annet går ut på å redusere utslipp av skadelige klimagasser. Innbyrdes motstridende mål i den statlige politikken fører til vanskelige avveininger for både kommunene og de regionale og statlige myndighetene, samtidig som det er sterke økonomiske incentiver for høy arealutnyttelse i sentrale områder. Det er likevel viktig at fortetting og utbygging gjennomføres med kvalitet, slik at det skapes gode områder for bolig, utendørs opphold og arbeidsplasser.

Et vesentlig problem for kommunene i denne delen av fylket er det store masseoverskuddet i Osloområdet. Alle grave- og byggearbeider i dette området fører til at det må transporteres jord- og steinmasser ut til nabokommunene, blant annet til kommuner i Buskerud. Det er videre planlagt og igangsatt nye samferdselstiltak med store tunellprosjekter som vil føre

til en betydelig økning av masseoverskuddet i mange år framover. Den enkleste løsningen for utbyggerne vil som regel være deponering av masser i ravinedaler i jordbruksområdene hvor det er mulig å øke arealer til jordbruk eller andre formål. Slike tiltak vil være økonomisk fordelaktig for grunneierne, men kan få svært uheldige konsekvenser for naturmangfold, friluftsliv og kulturlandskap. Saken er tatt opp i møte med Direktoratet for mineralforvaltning og Buskerud fylkeskommune, men det synes ikke som det noen som vil ta et overordnet ansvar for å skaffe oversikt og finne løsninger på dette problemet.

Fokusområder

- Frivillig skogvern
- Forvaltningsplaner for verneområder
- Rovviltforvaltning og oppfølging av rovviltnemda
- Ren Drammensfjord 2015 - tiltaksplan for forurenset sjøbunn

Ren Drammensfjord 2015

– tiltaksplan for forurenset sjøbunn

Prosjektet Ren Drammensfjord 2015 ledes av Fylkesmannen i Buskerud.

I 2015 vil vi gjøre opp status for prosjektet så langt, og se på veien videre.

Sedimentfellene står ute i fjorden i noen måneder hvert år. De fanger opp sedimenter som analyseres for miljøgifter. Slik overvåker vi om naturlig tildekking er tilstrekkelig som tildekkingsmetode i Drammensfjorden.

Indre Drammensfjord er preget av hundrevis av år med industri og bebyggelse. I sjøbunnen er det påvist tungmetaller og organiske miljøgifter som blant annet kommer fra disse aktivitetene. Drammensfjorden var en av 17 fjorder som i stortingsmelding «Sammen for et giftfritt miljø (St.meld. nr. 14 2006-2007)» ble prioritert for opprydding i forurenset sediment.

Til tross for at det er gjort betydelig innsats med opprydding i og rundt Drammensfjorden, og satt i gang flere tiltak for å redusere utslipp til Drammenselva, ligger det fremdeles miljøgifter lagret i sedimentene i Drammensfjorden.

I dag overvåkes Drammensfjorden for å følge med på utviklingen av miljøgifter i fjorden. Sedimenter, sedimenterende materiale, vann og biota (fisk og krabbe) overvåkes. Hovedtiltaket i Drammensfjorden er det vi kaller overvåket naturlig tildekking. Det betyr at jord, slam og leire som føres ut i fjorden fra Drammenselva og Lierelva er den tildekkingen som benyttes til å dekke forurensningene i bunnsedimentene i fjorden. Kvaliteten på denne tildekkingen avhenger av mengde materiale som sedimenterer og kvaliteten på dette. I 2015 vil vi ta prøver av bunnsedimentene.

Overvåkingen gjennomføres i regi av Fylkesmannen i Buskerud, og har hittil vært finansiert med statlige midler gjennom Miljødirektoratet. Direktoratet forventer at kommunene vil gå inn med en økt andel av finansieringen i framtida.

Årsrapporten for 2014 viser at det for en del miljøgifter og tungmetaller (f.eks. PAH-16, kadmium, kvikksølv, bly og sink) har vært en generell konsentrasjonsnedgang i vann de senere år, med relativ «God» tilstand i det sedimenterende materiale (få unntak). Kobberkonsentrasjonen synes å være på vei oppover i både vann og sedimenterende materiale (med få unntak) selv om den i de fleste tilfeller fremdeles er i tilstandsklasse «God». For noen miljøgiftparametere (for eksempel TBT) er konsentrasjonen i vann i flere av havnesteasjonene gått ned mens det fremdeles er høye TBT-konsentrasjoner i det sedimenterende materiale.

Fiskerapporten fra 2014 viser en svak forbedring i utviklingen av miljøgifter i fisk siden forrige undersøkelse i 2008. Det er forbedret miljøtilstand for både kvikksølv og PCB i Indre Drammensfjord.

Kommunene med utslipp fra avløpsanlegg til fjorden bidrar til at overvåking av næringsstoffer inngår i overvåkingen. Dette gjør at vi får en mer helhetlig vurdering av tilstanden i fjorden, i tråd med vannforskriften.

Edelkrepsen i Steinsfjorden

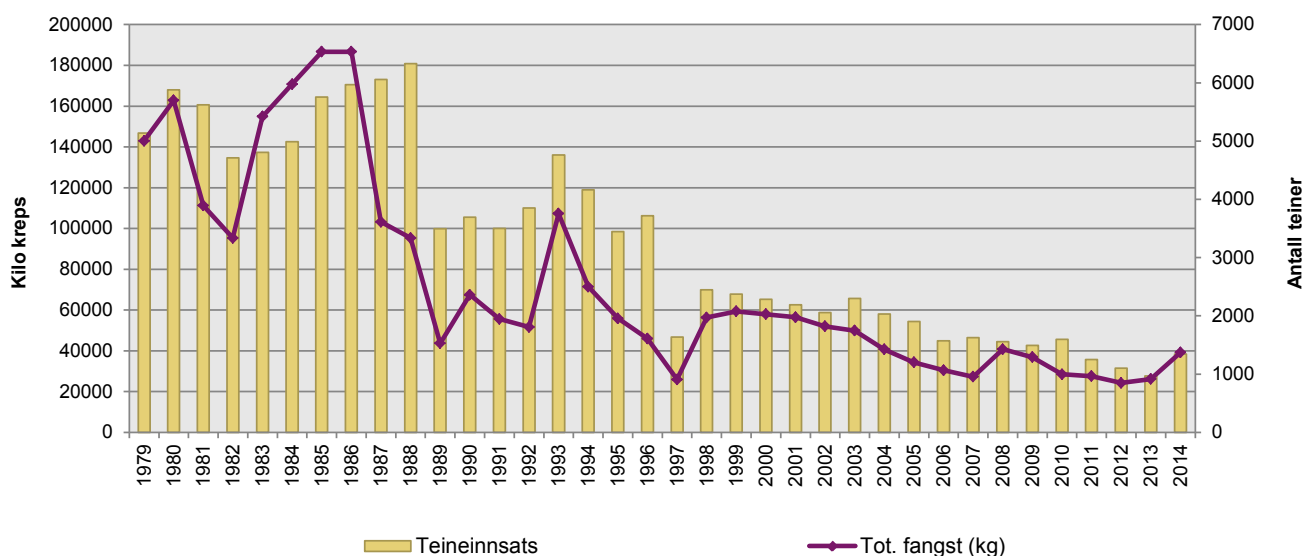
Edelkreps var tidligere utbredt over store deler av Europa, men ble nesten utryddet på grunn av krepsepesten. Krepsen er nå en trua og sårbar art som omfattes av internasjonale konvensjoner. Målet for forvaltningen av kreps er å opprettholde levedyktige bestander. Arealene må derfor disponeres slik at krepsebestandene sikres. Samtidig skal krepsen utnyttes innen biologisk og økologisk forsvarlige rammer, med hensyn på fritidsfiske, rekreasjon og næring.

I Buskerud er kreps utbredt i ca. 40 lokaliteter i sørøstre deler av fylket fra Eikeren til Sperillen. Den viktigste forekomsten av kreps er i Steinsfjorden i Ringerike og Hole. Bestandene her er ikke bare den største bestanden av edelkreps i Norge, men også i Europa.

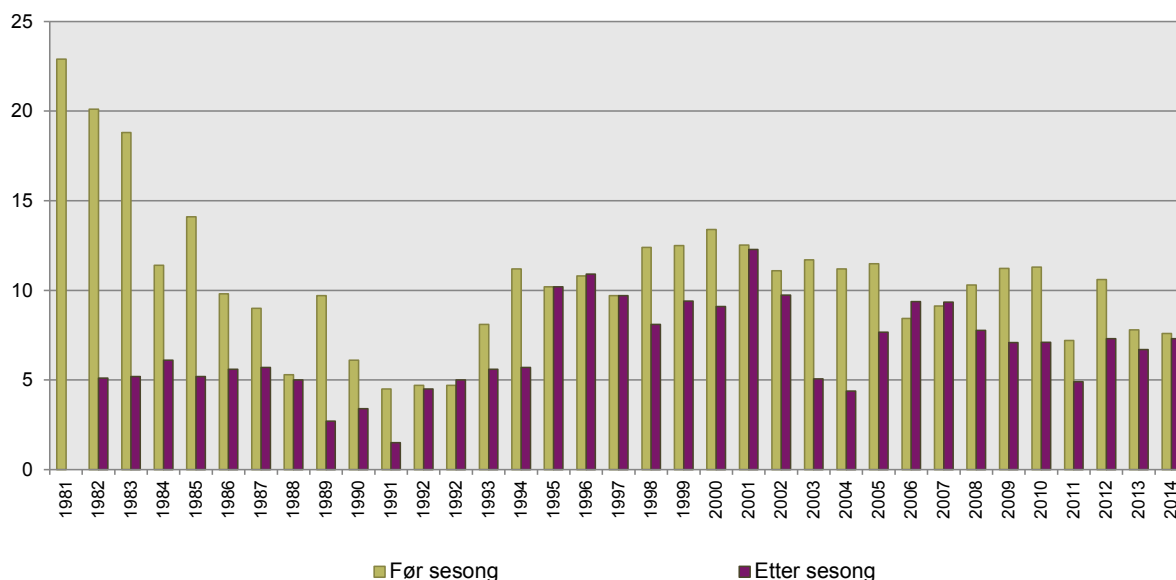
På midten av 1980-tallet ble det tatt 6-7 tonn kreps hvert år i Steinsfjorden. Dette var imidlertid en sterk overbeskatning.

Intensivt fiske, sammen med vasspest som fortrenget krepsen fra store områder, reduserte bestanden med betydelig nedgang i fangstene utover på 1990-tallet. For å sikre krepsebestanden har derfor fiskereglene vært strammet inn flere ganger. Det gjelder både fisketid, antall teiner og krav til rapportering. Mens sesongen på 1980-tallet varte over en måned, er fisketida nå nede i 7 dager. Fiskerne må også rapportere teinebruk og maks antall teiner per fisker er 200 stk. Krepsebestanden synes nå å ha stabilisert seg. Endring av krepsereglene har ført til at fangsten ligger på 1-1,5 tonn i Steinsfjorden. I 2014 ble det tatt 1371 kg og 38 360 kreps. Fisketrykket ligger nå på et akseptabelt nivå, som vil kunne gi en stabil bestand og en bærekraftig beskatning. Det viktigste tiltaket er å overholde minstemålet på 9,5 cm. Prøvekrepsing før og etter sesongen viser at rekrutteringen av kreps er relativt god og stabil. Restbestanden etter fiskesesongen anses også å ligge på et akseptabelt nivå.

Fangst av kreps og teineinnsats i Steinsfjorden fra 1979 til 2014

Fangst av kreps per forsøksteine før og etter sesongen i Steinsfjorden fra 1981 til 2014

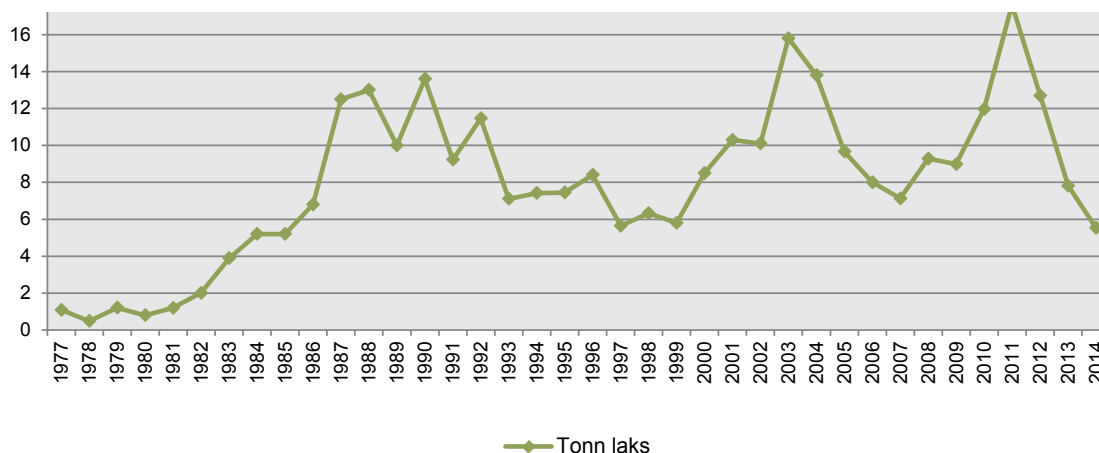

Laksefisket i Drammenselva

I Drammenselva har laksefisket lange tradisjoner med statistikk helt tilbake til 1876. Da lå fangstene på rundt 30 tonn. Forurensning fra treforedlingsbedrifter og andre utslipp ga liten bestand og fangst fram til nittenåttallet. Bedre vannkvalitet sammen med målretta kultiveringsarbeid, førte til at laksefisket igjen tok seg opp til 12-14 tonn rundt 1990-tallet. Som følge av infeksjon av parasitten *Gyrodactylus salaris*, ble det igjen nedgang i fangstene med 50-60 prosent fra 1992. I 1999 var fangsten nede i under seks tonn.

Videre kultiveringsarbeid med utsetting av laksunger har gitt nytt oppsving i laksefisket. Etter 2000 har det vært to topper med fangster rundt 16-17 tonn i 2003 og 2011. De tre siste årene har fangstene igjen sunket betydelig. I 2014 var fangsten nede 5,5 tonn laks, fordelt på 1275 fisk. Årsaken til nedgangen de siste årene er sammensatt. Liten vannføring og varme somre i deler av fiskesesongen kan være en årsak. Det har imidlertid også vært nedgang i flere andre elver i Norge. Påvirkninger i havet med endringer i temperatur, og mattilgang kan derfor også ha virket inn, og ført til mindre innsig av laks til Drammenselva.

Fangst av laks i Drammenselva fra 1977 til 2014

Mange nye skogvernområder

I Buskerud er det mange grunneiere som har tilbudt skogområder for vern gjennom ordningen med frivillig vern av skog. Tilbudene har kommet til Fylkesmannen gjennom Norges Skogeierforbund, Viken Skog BA eller Norskog.

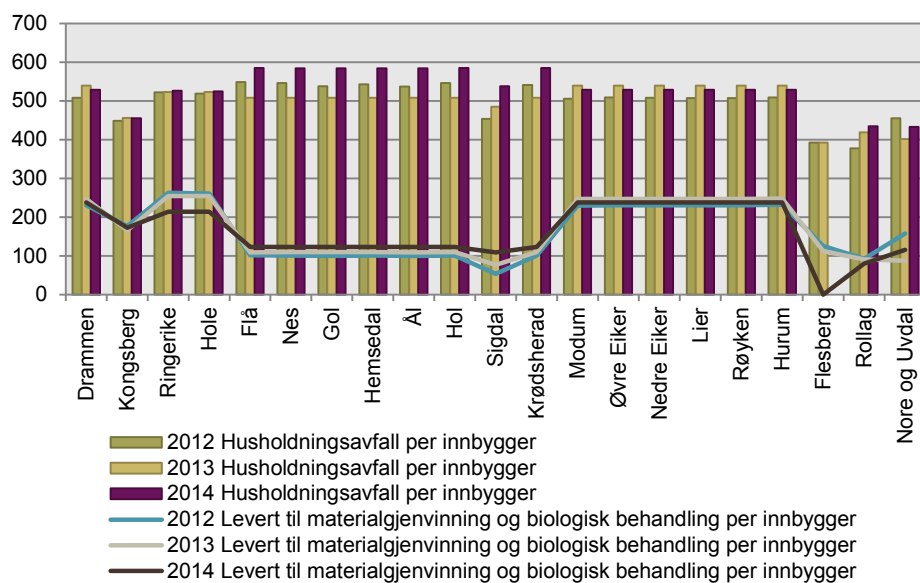
Det er en lang prosess fra vi får tilbudet til det foreligger et eventuelt endelig forslag til vern, og Fylkesmannen har jobbet med denne ordningen i flere år. I 2014 ble det vedtatt vern av ti nye naturreservater og to utvidelser som følge av dette arbeidet i Buskerud. Områdene er vernet for å ta vare på verdifulle skogområder som for eksempel gammel naturskog i ulike utforminger, kalkskog og bekkekløfter. Områdene er lite påvirket av nyere inngrep og huser sjeldne og sårbare arter av planter og dyr. Samlet areal for naturreservatene som ble opprettet i 2014 er 13 922 daa, hvorav 11 864 er produktiv skog.

Arbeidet med frivillig vern av skog har høyt fokus i Buskerud, og det er noe vi kommer til å jobbe jevnt med framover. Våren 2015 er det meldt oppstart på verneplan for ni nye områder rundt om i fylket.

De nye områdene er

- Glitra, Lier kommune
- Bjørhusnatten, Nes kommune
- Veikulåsen (utvidelse), Gol kommune
- Knipetjennåsen, Krødsherad kommune
- Halvfaråsen, Sigdal kommune
- Sandungåsen, Hurum kommune
- Svarverudelva, Grønknuten (utvidelse), Høgtidsåsen og Svartfjellet, Askerudbekken, Sønstebybekken og Mastedalen i Modum kommune

Husholdningsavfall

I Hallingdal går mye avfall til forbrenning med energiutnyttelse. Der har de hatt avfallsforbrenningsanlegg i mange år. Andelen til materialgjenvinning og biologisk behandling er imidlertid lavere enn i resten av fylket. Kommuner som tidligere hadde deponering istedenfor forbrenning som behandlingsmåte for restavfall, har jobbet mer med kildesortering og alternative behandlingsmåter.

Merk at i begge typer avfallstabeller så ser kommuner som ligger i samme renovasjonsselskap like ut.

Tall for 2014 mangler for Flesberg kommune.

Rovviltforvaltning - Rovdyra vender tilbake

Forekomsten og tilstedeværelsen av de store rovdyra har endret seg vesentlig i løpet av de siste 100 år. Fra å ha vært nærmest utryddet på begynnelsen av 1900-tallet er rovdyra nå reetablert i flere områder.

Årtier med etterstrebelse og statlige skuddpremieordninger er erstattet av nye miljøpolitiske mål om å ivareta naturmangfoldet. Dette sammen med god mattilgang ved historisk store hjorteviltbestander, har brakt rovdyra tilbake. Det store vandringspotensialet disse dyra har innebærer også at enkeltindivider fra tid til annen kan dukke nær sagt hvor som helst i våre områder og i landet for øvrig.

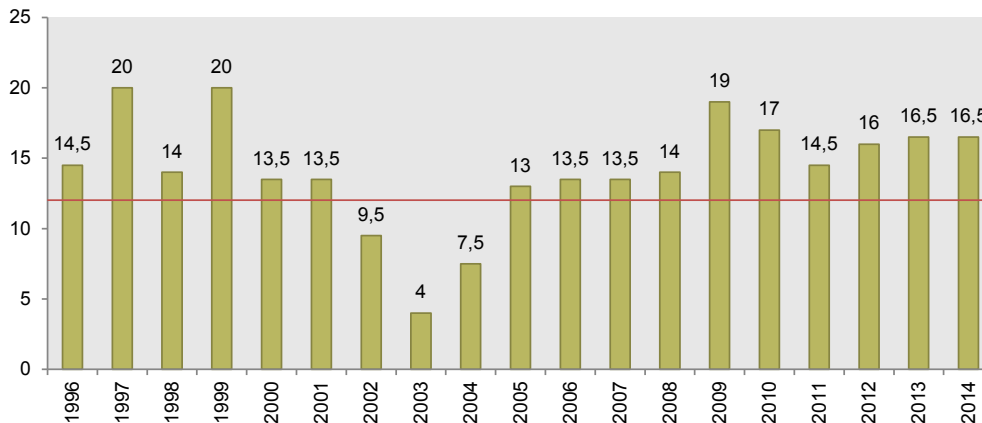
Gaupe

Gaupe er det eneste av de fire store rovdyra som har en fast og reproduserende bestand i Buskerud. Den var i lengre tid utryddet også her, men etter lang tids fravær forekom gaupe sporadisk i fylket fra 1960-tallet. Tidlig i 1980-åra økte bestanden igjen og det ble skutt flere gauper i Buskerud, bl.a. i Nore og Uvdal i 1983-86. Gjennom 1990-tallet økte bestanden ytterligere, hovedsakelig fordi flere milde vintre førte til en sterk vekst i rådyrbestanden som er et viktig byttedyr, samtidig som det nasjonalt

ble innført restriksjoner (kortere jakttid, fredning og kvoteregulering). Bestanden økte først i sentrale og nordre deler av Buskerud, men gaupe etablerte seg raskt i nye områder lenger sørover i fylket.

Det nasjonale bestandsmålet for gaupe i rovviltregion 2 som omfatter Vestfold, Buskerud, Telemark og Aust-Agder, er 12 årlige ynglinger av gaupe. De siste årene har bestanden ligget en del over dette.

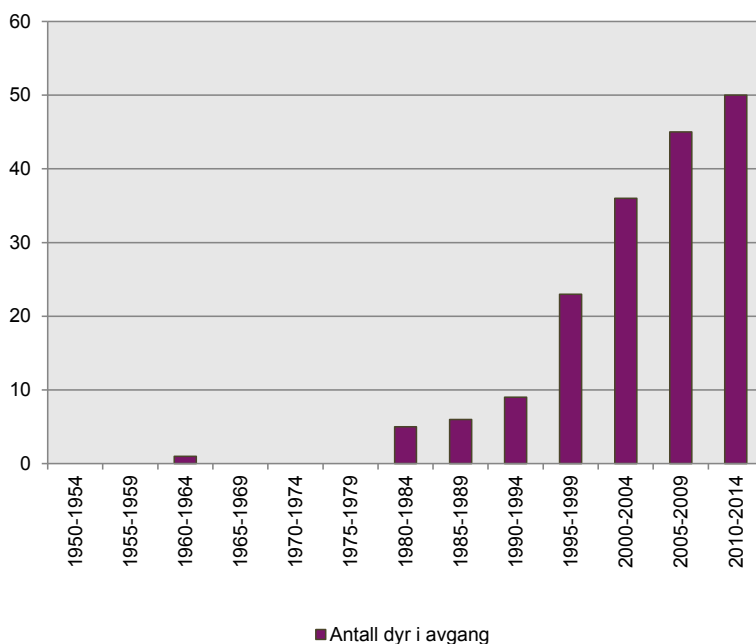
Antall familiegrupper av gaupe

Registrerte familiegrupper av gaupe i Region 2 Sør-Norge 1996 – 2014. Mål om antall årlige ynglinger er 12 (vannrett linje).

(Kilde: NINA/Rovdata)

Avgang av gaupe i Buskerud i perioden 1950 - 2014

Fakta

Den statlige skuddpremieordningen på gaupe ble avvirket i 1980, og i 1992 ble gaupa fredet i Sør-Norge, inntil kvoteregulert jakt ble innført i 1994. Gaupe er i dag klassifisert som sårbar i Norsk rødliste for arter 2010, men forvaltes som en jaktbar art. Buskerud har hatt årlige jaktkvoter siden 1996. I 2015 ble det vedtatt en kvote på 35 gauper i rovviltregion 2. I Buskerud ble det felt 12 gauper. Totalt er det felt 146 gauper i Buskerud siden kvotejakt ble innført, flest i 2008 og 2011 (13).

Brunbjørn

Den siste rest av en helnorsk brunbjørnebestand befant seg i Vassfaret i grenseområdene mellom Buskerud og Oppland. Funksjonelt sett ble bestanden utryddet på 1930-tallet. Den siste kjente brunbjørnen som ble felt var ei binne i 1956. Etter mange års fravær ble det i 1994 igjen påvist brunbjørn i Buskerud, og da nettopp i Vassfartraktene. Dette var en ung hannbjørn («Deisjøbamsen») som var påsatt et radiohalsbånd i regi av det skandinaviske bjørneprosjektet som pågikk på den tiden (forskning på arealbruk hos bjørn). Etter å ha gått ut av hiet ble brunbjørnen fanget inn våren 1995 (Ål) og halsbåndet ble tatt av. Bjørnen ble likevel med stor sannsynlighet registrert over store deler av regionen de påfølgende årene, men ble seinere skutt ved skadefelling i Oppland (Gausdal) sommeren 2008.

Siden 1994 er det regelmessig påvist streifende hannbjørner i Buskerud. Dette har sammenheng med økt bjørnebestand i Sverige (antatt bestand på 3500 dyr), og omfatter et fåtall hannbjørner som har vandret ut fra den sørsandinaviske bjørnestammen med hovedutbredelse i Sverige. Aktiviteten i fylket har imidlertid avtatt de seinere årene, og det er ikke med sikkerhet påvist bjørn i fylket eller rovviltregionen for øvrig de siste to årene. Dette kan ha sammenheng med økt uttak av brunbjørn i både Sverige og Norge. Blant annet ble det felt en ung hannbjørn i Telemark i mars 2012. DNA-analyser viste at denne var registrert tidligere. Den hadde vandret fra Midtre Gauldal i Sør-Trøndelag våren 2010, og var blitt påvist både i Oppland og Sogn og Fjordane før den endte sine dager i rovviltregion 2, en avstand på over 45 mil i luftlinje.

Jerv

Jerv forekommer fåtallig, men ganske regelmessig som streifdyr i Buskerud. I en periode på 1990-tallet til begynnelsen

av 2000-tallet, var det imidlertid etablert en ynglende bestand i fjellområdene nordvest i Buskerud felles med Sogn i rovviltregion 1. Det er ingen nasjonale mål om yngling av jerv i disse områdene, og etter flere skadefellinger og hiuttak (senest i 2010) er det i dag langt mindre jerveaktivitet i disse fjellområdene.

Ulv

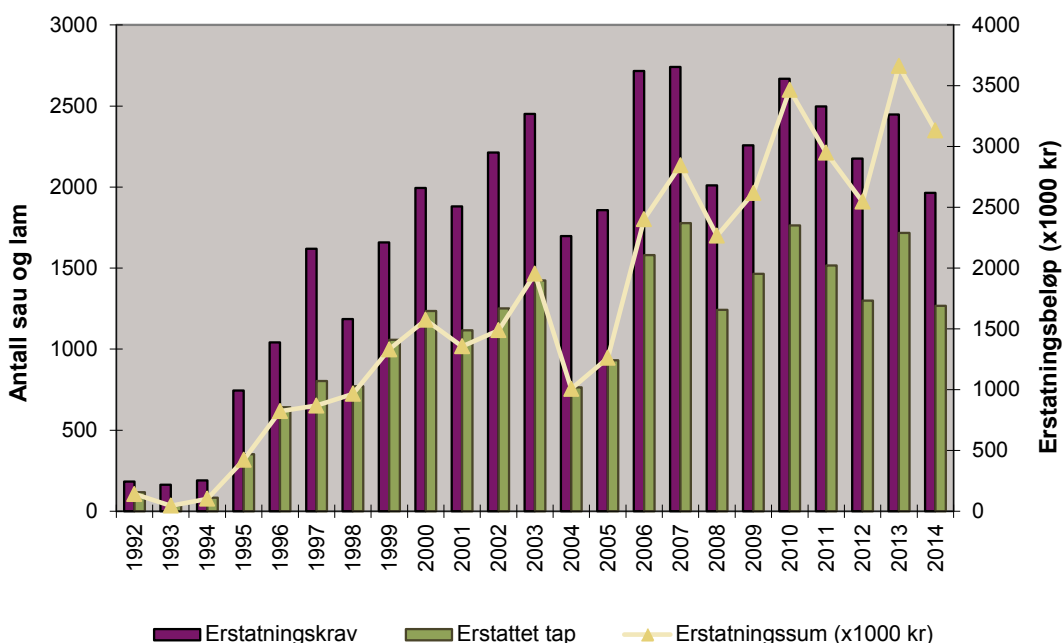
Ulv forekommer bare sporadisk i Buskerud, og når det dukker opp ulv er det dyr som utvandrer fra Sverige. Ulv som er på vandring er nesten uten unntak yngre hanner som søker etter nye områder for å etablere seg. Langt vandrende tisper forekommer unntaksvis, blant annet ei tisper i Nore og Uvdal i 2001 og i Telemark sist vinter.

Stortinget har vedtatt at det ikke skal etableres en ulvebestand i Buskerud.

Rovdyr og skader på sau

Rovdyr skaper utfordringer for sauenæringen i Buskerud. Erfaring og statistikk viser at det er gaupa som er hovedproblemet. Tap til andre rovviltarter er små i forhold til gaupa, men vandringene til brunbjørn og ulv er uforutsigbare og det kan i beitesesongen derfor oppstå lokalt vanskelige situasjoner. I Rovbasen er det lagret data om 5 186 innrapporterte kadaverfunn i fylket i perioden 1992-2014. Kadaverfunn av sau der rovvilt er påvist som årsak danner grunnlag for årlige erstatninger. Siden 2006 er det erstattet 13 500 sau og lam til rovvilt i Buskerud. Dette utgjør en samlet erstatning på over 25,5 millioner kroner. Gaupa er den vesentligste skadevolderen og utgjør 94 % av erstatningene med spesifisert tapsårsak. Tapene ble markert redusert i 2014 da i alt 1 267 sau og lam ble erstattet. Dette er det laveste tapet siden 2005.

Søknader om erstatning for sau drept av fredet rovvilt 1992 - 2014
Erstatningskrav, erstattet og erstatningsbeløp

Forebyggende og konfliktdempende tiltak

Årlig fordeles det mellom 1 og 1,5 millioner kroner til forebyggende og konfliktdempende tiltak i Buskerud. I hovedsak går dette til beitebrukere for å forebygge tap til gaupe. Et prioritert tiltak de seinere åra har vært å bidra til å etablere et nytt fjellbeite i Ål der sauebesetninger fra belastede skogsbeiteområder kan flytte til. Andre tiltak det er gitt støtte til i Buskerud er bruk av vokterhund på innmarksbeiter, bruk av tekniske hjelpemidler (radiobjeller og lammenoder) og rovdyravvisende gjerder.

Forebyggende tiltak og fordeling av midler i 2014

Type tiltak	Bevilget beløp, kr
Flytting til mindre belasta fjellbeiter	395 500
Beiting på inngjerda areal/hjemmebeite	173 000
Tekniske tiltak (radiobjeller etc.)	239 000
Vokterhund	125 000
Beredskapsareal	7 500
Skadefelling (godtgjøring, vederlag etc.)	105 000

Skadefelling

Årlig fastsettes en kvote for såkalt betinget skadefelling. Skadefelling er et virkemiddel for primært å avhjelpe akutte skadesituasjoner som kan oppstå. Fellingstillatelse iverksettes i tilfeller der et rovviltindivid gjør betydelig skade, eller kan utgjøre en alvorlig trussel, mot bufe. I 2014 ble det iverksatt fellingstillatelser på ulv og gaupe i Buskerud. Skadefelling lykkes relativt sjeldent om sommeren, men i 2014 ble en gaupe felt i Hemsedal.

Iverksatte fellingstillatelser i Buskerud i 2014

Art	Kommuner	Periode	Felling
Ulv	Modum, Lier, Nedre Eiker, Øvre Eiker, Sigdal og Flesberg	6.6 – 17.7 (utvidet med Sigdal og Flesberg kommuner f.o.m. 1.7)	Nei
Ulv	Nes, Gol og Ål	15.7 – 31.7	Nei
Ulv	Modum, Lier, Nedre Eiker og Øvre Eiker	1.9 – 15.9	Nei
Gaupe	Hemsedal	21.8 – 30.9	Ja
Gaupe	Ringerike	23.9 – 7.10	Nei

Planlegging, bolig- og bygningsrett

Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner. Planlegging etter loven skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser.

Plansaker på høring

Fylkesmannen har i 2014 gitt høringsuttalelser til 29 kommuneplaner og kommunedelplaner. Fylkesmannen, Statens vegvesen og NVE avgir felles høringsuttalelse i kommuneplaner og kommunedelplaner.

I tillegg er det avgitt høringsuttalelser til 133 reguleringsplaner.

Mekling i plansaker

Det er gjennomført mekling i to saker, og det ble oppnådd enighet i begge.

Samordning av statlige innsigelser i Buskerud

Kommunal- og moderniseringsdepartementet utvider forsøket med samordning av statlige innsigelser til kommunale planer. Fylkesmannen i Buskerud er valgt ut til å delta i forsøket som vil gå over 2 år fra 2015.

Forsøket som startet opp 1. september 2013 med 6 fylker vil nå totalt omfatte 12 fylker. Fylkesmennene får ansvar for å samordne og fremme

innsigelser til kommunale planer på vegne av de statlige innsigelsesmyndighetene.

Hensikten med forsøket er:

- Mer effektiv og målrettet behandling av plansaker
- Bedre samarbeid mellom kommunene og statlige myndigheter gjennom tidlig dialog
- Bidra til å styrke kvaliteten på, og gjennomførbarheten av de kommunale arealplanene

Fortsatt nedgang i antall innsigelser på miljøområdet i 2014

Fylkesmannen fremmet få innsigelser til kommunenes planer i 2014. På miljøområdet ble det fremmet innsigelse til under 4 % av reguleringsplanene.

Stortinget og regjeringen gir retningslinjer og rammer som kommunene skal legge til grunn i arealforvaltningen. Fylkesmannen kan fremme innsigelse til arealplaner eller klage på vedtak om dispensasjon dersom disse anses å være i strid med nasjonale eller vesentlig regionale interesser.

I 2014 behandlet Fylkesmannen 133 ulike reguleringsplaner og 295 dispensasjonssaker som ble oversendt fra kommunene til uttalelse. I tillegg ble det avgitt uttalelser til 29 kommuneplaner, kommunedelplaner og planstrategier.

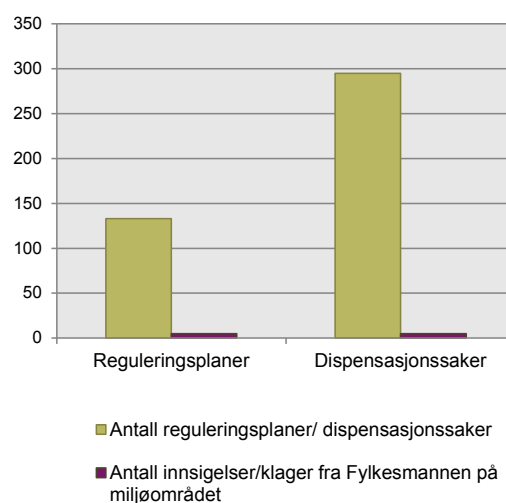
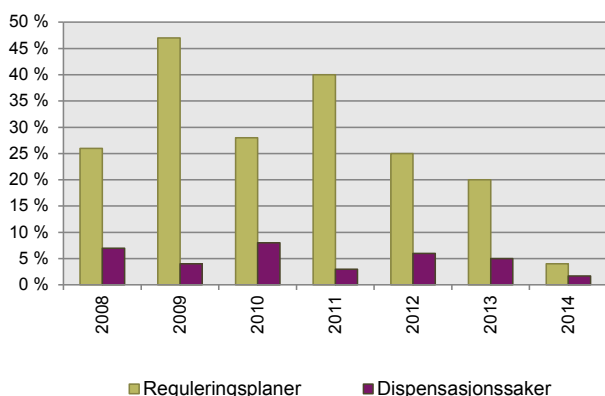
På miljøområdet fremmet Fylkesmannen innsigelse til under 4 % av reguleringsplanene. Nedgangen fra de senere årene

har derfor fortsatt, og andelen innsigelser i 2014 var betydelig lavere enn året før da den lå på 20 %. Alle unntatt én av innsigelsene til reguleringsplaner i 2014 ble løst gjennom dialog med kommunene.

Kun 2 % av dispensasjonsvedtakene som ble oversendt fra kommunene, ble påklaget av Fylkesmannen i 2014. Dette er også en nedgang fra året før.

Fylkesmannen fremmet i 2014 innsigelser på miljøområdet til to kommuneplaner og en kommunedelplan. For én av kommuneplanene ble det gjennomført mekling, og partene kom til enighet.

Ingen planer ble oversendt eller avgjort av Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2014.

Fortsatt økning i klagesaker etter plan- og bygningsloven

Fylkesmannen mottok 196 klagesaker i 2014. Dette er en økning fra 2013 hvor vi mottok 186 klagesaker, og fra 2012 hvor vi mottok 151 saker.

Vi har behandlet 167 klagesaker i 2014. Kommunens vedtak er stadfestet i 108 av sakene, mens vi har opphevet eller omgjort kommunens vedtak i 41 saker. Dette gir en omgjøring på 24,6 %. Av de øvrige sakene er åtte klager avvist, fem saker er trukket tilbake før vi avsluttet behandlingen og fem saker er returnert kommunen for videre behandling.

24 av sakene var klage på reguleringsplaner. Her ble en av klagen tatt til følge slik at reguleringsplanen ble opphevet (Rv 23 i Lier).

58 av sakene gjelder klager på dispensasjonsvedtak. Her ble 33 av sakene stadfestet mens 19 saker ble opphevet eller omgjort (seks saker ble returnert eller trukket).

Øvrige saker gjelder klager på byggetillatelser, gebyrer, avvising med mer.

Kommune	Antall saker behandlet i 2014	Omgjort/opphevet	% omgjort/opphevet
Drammen	20	6	30,0 %
Flesberg	0	0	0,0 %
Flå	1	0	0,0 %
Gol	2	1	50,0 %
Hemsedal	5	1	20,0 %
Hol	11	1	9,1 %
Hole	7	3	42,9 %
Hurum	6	1	16,7 %
Kongsberg	9	2	22,2 %
Krødsherad	4	2	50,0 %
Lier	14	3	21,4 %
Modum	6	2	33,3 %
Nedre Eiker	12	1	8,3 %
Nes	5	1	20,0 %
Nore og Uvdal	3	1	33,3 %
Ringerike	8	2	25,0 %
Rollag	0	0	0,0 %
Røyken	14	3	21,4 %
Sigdal	2	1	50,0 %
Øvre Eiker	11	2	18,2 %
Ål	12	4	33,3 %
Settesaker	15	4	26,7 %
Totalt	167	41	24,6 %

Samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunene har et særlig viktig oppdrag i å ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet gjennom å redusere risiko for tap av liv, skade på helse, miljø og materielle verdier. Innføringen av den lovpålagte kommunale beredskapsplikten i 2010 forsterket forventningene om dette viktige arbeidet.

Fylkesmannens erfaring er at det gjøres svært mye godt arbeid på dette området. I tillegg må det være tilstrekkelig gjennomføringsvilje når behovet for tiltak først er avdekket.

Tilsyn

Fylkesmannen gjennomførte tilsyn med kommunenes oppfølging av den kommunale beredskapsplikten i fem kommuner i 2014. Tilsynene bekrefter at det gjennomføres svært mye godt beredskapsarbeid i kommunene. Det må imidlertid rettes fokus på risiko- og sårbarhetsanalyser i fylkets kommuner da disse i mange tilfeller er utdaterte. Fylkesmannen ser i denne sammenheng viktigheten av at den nye veilederen for kommunal risiko- og sårbarhetsanalyse fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap blir tatt i bruk.

Utfordringer

- Oppdaterte kommunale risiko og sårbarhetsanalyser
- Klimaendringer

Øvelser

I 2014 ble vårt konsept for øvelse med kommunenes kriseledelse gjennomgått og revidert for å sikre best mulig læring i kommunene. Nytt øvelseskonsept er utarbeidet, og gjennomføres i kommunene, i et samarbeid med meteorologisk institutt (Met) og kraftbransjen via Kraftforsyningens distriktssjef (KDS).

Det har vært vist et stort engasjement i forbindelse med øvelsene og det har vært gjennomført gode konsekvensanalyser i forkant av selve øvelsen. Gjennomføringen har gitt god læring for en enkelte kommune, Fylkesmann og samvirkeaktører som er med under øvelsene.

Det har gjennom året også vært avholdt kommunekonferanser med samfunnssikkerhet og beredskap som tema.

FylkesROS

Fylkesmannen har i 2014 revidert sin fylkesROS etter den nye veilederen fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Søkelyset er spesielt rettet mot hendelser som utgjør en reell risiko for fylket. Analysen er ment som en overordnet analyse av hendelsene. Kommunene vil i tillegg ha behov for å ta inn lokale forhold og særtrekk i sine analyser. For øvrig er analysen ment å være en støtte for kommunene i deres arbeid med egne ROS-analyser. Fylkesmannen har selv nytte av en overordnet analyse til sitt forebyggende arbeid og ved øvelser og tilsyn i Buskerud.

Analyseobjektene, dvs. de utvalgte scenariene er utarbeidet med bakgrunn i risikobildet for Buskerud. Noen av stedene for scenariene er tilfeldig da dette er scenarier som kan utspille seg mange steder i Buskerud – man har ut i fra dette prøvd å spre scenariene utover hele fylket.

CIM

Krisehåndteringsverktøyet CIM brukes i de fleste kommuner i Buskerud. Fylkesmannen vil fortsette opplæringen og for kommuner som skal øves i årene fremover vil økt kompetanse i bruk av CIM fortsatt være et øvingsmål.

Fokusområder

- Sørger for ivaretagelse av samfunnssikkerhet og beredskap i kommunenes samfunnsplanlegging
- Fortsette å øve kommuner etter revidert øvingskonsept
- kommunale risiko- og sårbarhetsanalyser

KOSTRA

KOSTRA (KOMmune-STat-RApportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet. SSB publiserer ureviderte tall for kommunene 15. mars, og opprettede tall 15. juni. I nøkkeltallene sammenstilles data som rapporteres direkte fra kommunene til SSB og tall hentet fra nasjonale registre utenfor SSB. Denne rapporten baserer seg på ureviderte tall per 17. mars 2014.

Kommunegrupper

Gruppering av kommuner etter folkemengde og økonomiske rammebetingelser. Grupperingen er laget på grunnlag av kommuneregnskapene for 2008. Kommunene er gruppert langs tre ulike dimensjoner.

1. Folkemengde, hvor vi skiller mellom små, mellomstore og store kommuner. Små kommuner har færre enn 5000 innbyggere, mellomstore har fra 5000 til 19999 innbyggere, mens store kommuner har 20000 eller flere innbyggere
2. Bundne kostnader per innbygger, som er et mål på kommunenes kostnader for å innfri minstestandarder og lovpålagte oppgaver, og disse kostnadene varierer med demografiske, sosiale og geografiske forhold. For bundne kostnader per innbygger har vi valgt å bruke kvartilgrenser for å foreta en gruppering av kommunene. Kommuner med lave bundne kostnader omfatter de 25% laveste kommunene rangert etter bundne kostnader per innbygger. Kommuner med høye bundne kostnader omfatter de 25% høyeste kommunene rangert etter bundne kostnader per innbygger. De øvrige 50% av kommunene har middels bundne kostnader
3. Frie disponible inntekter per innbygger, som er et mål på hvor mye inntekter kommunene har til disposisjon etter at de bundne kostnadene er dekket, og gir en antydning av kommunenes økonomiske handlefrihet. For frie disponible inntekter per innbygger har vi valgt å bruke kvartilgrenser for å foreta en gruppering av kommunene. Kommuner med lave frie disponible inntekter omfatter de 25% laveste kommunene rangert etter frie disponible inntekter per innbygger. Kommuner med høye frie disponible inntekter omfatter de 25% høyeste kommunene rangert etter frie disponible inntekter per innbygger. De øvrige 50% av kommunene har middels frie disponible inntekter

Gruppe 1	Små kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, lave frie disponible inntekter	Krødsherad, Flesberg
Gruppe 2	Små kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, middels frie disponible inntekter	Nes, Gol, Hemsedal, Sigdal
Gruppe 3	Små kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, høye frie disponible inntekter	Ål, Hol
Gruppe 5	Små kommuner med høye bundne kostnader per innbygger, middels frie disponible inntekter	Flå
Gruppe 6	Små kommuner med høye bundne kostnader per innbygger, høye frie disponible inntekter	Rollag, Nore og Uvdal
Gruppe 7	Mellomstore kommuner med lave bundne kostnader per innbygger, lave frie disponible inntekter	Øvre Eiker, Hurum
Gruppe 8	Mellomstore kommuner med lave bundne kostnader per innbygger, middels frie disponible inntekter	Hole
Gruppe 10	Mellomstore kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, lave frie disponible inntekter	Modum
Gruppe 13	Store kommuner utenom de fire største byene	Drammen, Kongsberg, Ringerike, Nedre Eiker, Lier, Røyken

Fylkesmannen i Buskerud

Fylkesmannen er statens representant i Buskerud og har ansvar for at vedtak, mål og retningslinjer fra Stortinget og regjeringen blir fulgt opp i fylket. Fylkesmannen skal ivareta rettsikkerhet for innbyggerne, bidra aktivt til samfunnsutviklingen og sørge for samordning.

Sentrale oppgaver for Fylkesmannen:

- sikre innbyggerne de rettigheter og tjenester de har krav på
- sørge for at nasjonal politikk blir gjennomført
- samordne offentlige virksomhet i fylket
- veilede og støtte kommunene
- bidra aktivt i plan- og utviklingsarbeidet
- være talerør for Buskerud overfor sentrale myndigheter

Fylkesmannen utfører sine oppgaver gjennom saksbehandling, veiledning, dialog, tilsyn og utviklingsarbeid.

Våre kjerneverdier er **KVALITET - RESPEKT - TILLIT**

Ny organisasjonsmodell

Fylkesmannen i Buskerud har ca 130 medarbeidere som er organisert i sju fagavdelinger og en stab. Embetet er organisert med en embetsledelse, bestående av fylkesmannen og assisterende fylkesmann, og en stab bestående av kommunikasjonsrådgiver og fagdirektør.

Våren 2014 startet vi en organisasjonsgjennomgang ved embetet. Målsettingene med prosessen er styrket internt samarbeid og bedre ressursutnyttelse. Vi skal sikre at vi fremstår enhetlig utad med god kompetanse. Embetet skal også bidra til utvikling i fylket og «løfte» veilednings- og utviklingsarbeidet. Økt tilgjengelighet er også en viktig ambisjon.

Organisasjonskartet nedenfor viser ny organisering av fylkesmannsembetet i Buskerud fra 1. juni 2015.

Fylkesmannen i Buskerud

Telefon sentralbord: 32 26 66 00

E-post: fmbupost@fylkesmannen.no

Besøksadresse: Statens Hus, Grønland 32, Drammen

Postadresse: Postboks 1604, 3007 Drammen

Internett: www.fylkesmannen.no/Buskerud